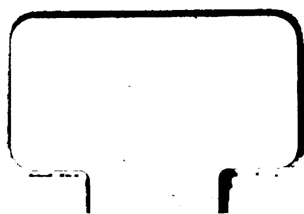

Hungary

A TETT AZONOSSÁGÁNAK
KÉRDÉSÉHEZ.

VÉLEMÉNY A X. MAGY. JOGÁSZGYÜLÉS SZÁMÁRA.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

A MAGYAR ELJÁRÁSI JAVASLATOKRA

IRTA

Dr BAUMGARTEN IZIDOR.

BUDAPEST, 1889.

Kapható:
POLITZER ZSIGMOND és FIA
könyvkereskedésében
Budapest, IV., Kecskeméti-ucca 4.

A TETT AZONOSSÁGÁNAK

KÉRDÉSÉHEZ.

VÉLEMÉNY A X. MAGY. JOGÁSZGYÜLÉS SZÁMÁRA.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

A MAGYAR ELJÁRÁSI JAVASLATOKRA

IRTA

Dr BAUMGARTEN IZIDOR.

BUDAPEST, 1889.

A büntető jogból és a bűnvádi eljárásból.

Második kérdés: Ha a főtárgyalás bizonyítási eljárása alatt a vádbeli tényállás megváltozott, mely esetben szünt meg a vádbeli cselekmény azonossága azzal, a mely miatt vád emeltetett, illetőleg vádlottnak vád alá helyezése kimondatott?

1889. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

BEVEZETÉS.

A budapesti kir. Törvényszék 1888. évi 9567. sz. a. Pr. F.-nét felmentette a gyilkosság vádja alól és bünösnek mondotta a szándékos emberölés büntettében. Ez helytelen volt Mert *ugyanazon* tettre vonatkozólag nem lehet felmentő és elitélő itéletet hozni. Más esetben — 1877. évi 12,572 sz. a. — ugyanazon kir. Törvényszék fölmentette G. Tivadart az erőszakos nemi közösülés büntettének vádja alól — nem találván igazolva az erőszak azon fokát, mely a btkv. 232. §-ában meghatározott büntett egyik fogalmi kellékét képezi — de egyuttal sulyos testi sértés vétsége miatt — melyről a vádhatározat emlitést sem tett — szabadságvesztési büntetésre itélte vádlottat, ki a közösülés folytán nemi betegségével ragályozta a leányt. Ez helyes volt. Mert *más* az erőszakos nemi közösülés és *más* a testi sértés tényálladéka. Végre ugyancsak a budapesti kir. Törvényszék 1886. évi 12,896. sz. a. Gr.-t, ki vádolva volt a btkv. 165. §-a alá eső hatóság elleni erőszak bűntettével és nyilvános becsületsértés vétségével a btkv. 262. §-a értelmében, fölmentette mindkét büntetendő cselekmény vádja alól és bűnösnek mondotta ki a btkv. 261. §-ában meghatározott becsületsértés vétségében. Ez részben helyes, részben helytelen volt. Külön föl kellett menteni vádlottat a hatóság elleni erőszak bűntettének vádja alól, mert ezen bűntettről nem lehet leszállani a becsületsértés vétségére, (meggyalázó kifejezés által elkövetve) de nem volt helyén a fölmentés a btkv. 262. §-a alá eső vétség vádja alól mert a végleges minősités a tárgyalás feladatát képezvén, *ugyanazon*

tett mutatkozott enyhébb beszámitásnak, melynek a vádhatározat sulyosabb jelleget tulajdonitott.

Kifogástalan a vizsgálóbiró eljárása, a ki az ügyészi inditvány értelmében többek mint tettestársak ellen elrendelvén az elővizsgálatot a btkv. 418. §-ában meghatározott más vagyonának rongálása miatt, a vizsgálat folyamán beszerzi mindazon adatokat, melyek a btkv. 176. §-a alá eső magánosok elleni erőszak bűntettének [1]) elkövetésére mutatnak. Nem lépi tul hatáskörét a vizsgálóbiró akkor sem, ha a btkv. 163. §-ára [2]) alapitott ügyészi inditvány folytán, kiterjeszti a vizsgálatot a btkv. 168. §-ában meghatározott bűntett [3]) tényálladékára. Gondoljunk viszont egy esetet, melyben a kir. ügyészség meginditattja az eljárást a btkv. 404. §-a alapján, mert valakit azzal terhelnek, hogy kitöltetlen váltót a létrejött megállapodás ellenére kitöltött. A vizsgálat során terheltnek sikerül magáról a gyanút elhárítani, mert tanukkal igazolhatja, hogy panaszos eleve beleegyezett a kitöltésbe. De az uzsora jelenségei mutatkoznak, melynek megbüntetését panaszos kéri. Miután a vizsgálóbirónak szoritkozni kell az ügyészi inditványban megjelölt tettre, a vádhatóság ujabb közreműködése nélkül nem folytatható az eljárás. Nem hiszem, hogy a btkv. 382. §-a alá eső csalás [4]) tényálladékának megállapitásába bocsátkozhatnék a vizsgálóbiró, midőn a vizsgálat az okozott tűzkár tulliquidatiója által elkövetett csalás miatt rendeltetett el.

Végre kétségtelen, hogy a vádhatározatnak a vizsgálat tárgyát képezett *tett* iránt kell nyilatkoznia, és nem a vizsgálatot elrendelő végzésben vagy panaszos feljelentésében megjelölt *büntetendő cselekmény* iránt és az eljárást csak ak-

[1]) »Ha pedig valamely csoport nyilt helyen akár személyeken, akár *dolgokon* követ el erőszakot« stb.

[2]) »A csoportosulás, melynek *célja* valamely hatóságot erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni« stb.

[3]) »Ha a 163. §-ban meghatározott bűntettet fegyveres csoport vagy a 165. §-ban megjelölt bűntettet többen követték el« stb.

[4]) »Tekintet nélkül az okozott kár összegére, bűntettet képez a csalás, ha valaki azt saját biztositott vagyonának megsemmisitése vagy megrongálása által követi el.«

kor szabad megszüntetni, ha semmiféle büntetendő tényálladék nem észlelhető. Megtörténik, hogy üzleti alkalmazott főnökét feljelenti *sikkasztás* miatt azon okból, mert a neki átadott óvadékot jogtalanul eltulajdonitotta. Ha a vádhatóság a vizsgálat befejezése után a *csalás* jelenségeit észleli — mert terhelt csak azon célból szerződtette panaszost, hogy annak pénzéhez jusson — nemcsak fölösleges, de hibás volna külön a sikkasztás miatt meginditott eljárás megszüntetését inditványozni, külön csalás miatt vádat emelni. Viszont a hatóság elleni erőszak bűntette miatt meginditott eljárást *külön* meg kell szüntetni, ha a vizsgálat során a sulyos testi sértés elkövetése látszik kizárólag megállapithatónak, mert a hatóság elleni erőszak *mellett* testi sértést is el lehet követni, de ugyanazon értékre vonatkozólag csalást és sikkasztást nem. Hasonlag nem szabad valakit vád alá helyezni gyujtogatás bűntette miatt, a ki ellen a vizsgálat csak a bkvt. 382. §-ában meghatározott csalás miatt rendeltetett el, mert a két bűntett tényálladéka nem zárja ki kölcsönösen egymást, s így az egyiket a másikkal helyettesiteni nem lehet a nélkül, hogy a tettben változás ne történjék. Másfelől ha a vizsgálat, mely egy határozott dolog ellopása miatt indult meg, annak jogtalan megsemmisitését igazolná a tettes által: hiba volna a vádhatározat rendelkező részében külön nyilatkozni a lopás és külön a más vagyona rongálásának vétsége iránt. Az egyiknek megállapitása inplicite magában foglalja a másiknak kizárását és *egyazon tett* fölött kétféleképen határozni nem szükséges, de nem is szabad. A minősités változhatik, a tettnek ugyanannak kell maradnia a vád határozatban és a vizsgálatot elrendelő végzésben.

Fontos a tett azonossága a vizsgálat és az ügyészi inditvány közötti, még fontosabb a vádhatározat és a vizsgálatot elrendelő végzés közötti, de legfontosabb az itélet és vádhatározat (vádirat) közötti viszonyra vonatkozólag. [1]) Ha tehát azon

---

[1]) Úgy látszik, a magyar eljárási javaslat épen megforditott arányban tulajdonit jelentőséget a tett azonosságának az eljárás különböző stadiumaiban. Mig a 104. §. (III. Javaslat) szerint a vizsgálóbiró csak az inditványban megjelölt tettre és azzal terhelt személyekre nézve rendelhet elővizsgálatot: addig már a 256. §., mely a vádhatározat kel-

ismérvek, melyek a tett azonosságát meghatározzák, eligazithatnak is bennünket az eljárás bármely stadiumában, figyelembevételük legnagyobb kihatásu vádlott érdekeire az itéletben illetve a vádhatóság végindítványában. Mert azon kérdés, mennyiben térhet el az itélet, teljesen azonos ama kérdéssel, mennyiben térhet el az ügyészi végindítvány a vádirat illetve vádhatározattól, azaz mennyiben használhatja fel a kir. ügyész a tárgyalás folyamán felmerült *ujabb* bizonyitási anyagot a nélkül, hogy *más* tett miatt vádolna, mint a melyért terheltnek vád alá helyezése kimondatott.

Ez utóbbi kérdés, melyet a magy. Jogászgyülés állandó bizottsága *nemlegesen* formulázott (»mikor szünik meg a tett azonossága«) tehát teljesen identicus ama másik kérdéssel: *mennyiben térhet el az itélet a vádtól.* A bizonyitási eljárás folyama alatt ugyanis a kir. ügyész rendelkezik a vád felett. Ha a modern eljárás alapelve, hogy vádlott sorsa felett a tárgyalás dönt és hogy a per előző stadiumának nincs más rendeltetése, mint a vádhatóság tájékoztatása a terhelő anyag sulya iránt és a tárgyalás keretének meghatározása; ha tapasztalati tény, miszerint a szóbeliség és közvetlenség világánál a bizonyitási anyag kibővülhet, vádlott előnyére, vagy hátrányára átalakulhat: akkor a vádhatóságnak, mely az anyagi törvény megvalósitására van hivatva, meg kell adni a lehetőséget, hogy a változott tényálláshoz alkalmazkodhassék, a míg el nem hagyja azon területet, melyet számára küzdtér gyanánt a vádhatározat kijelölt. Nagyobb megszoritásnak mint a biróság ezen tekintetben nem lehet alávetve. Végindítványa utmutatás akar lenni a biró számára, mikép lenne a fenforgó ügy itéletileg elintézendő, és mint a törvény őre, az

---

léseiről szól, ily megszoritó intézkedést kifejezetten nem tartalmaz, hanem csak a vádtanácsnak szabadságát biztositja a tett jogi minősitésére vonatkozólag. (»A vádtanács a tett minősitése tekintetében a vádló indítványához kötve nincs.«) Az itélet hozatalára vonatkozó rendelkezések között pedig hasztalanul keressük azon nagyhorderejü kijelentést, mely sarkkövét képezi az egész eljárásnak, *hogy az itéletnek nem szabad más tettre vonatkoznia, mint a vádirat vagy vádhatározatnak.* A 304. §. első bekezdése (»Sem a tett minősitése, sem a büntetés tekintetében nincs a törvényszék a *vádló intványához* kötve«) nyilvánvalólag csak az itélet és a *kir. ügyészi végindítvány* közötti viszonyra vonatkozik.

ügyész nem kivánhat a biróságtól sem többet sem kevesebbet, mint hivatásának teljesitését a bűnösség föltételeinek megállapitásában.

De tévedés volna azon okból, mert az ügyészi végindítványra még *felelni*, az itélet ellen csak jogorvoslattal élni lehet, nagyobb latitudet engedni a vádhatóságnak a tárgyalás folyamán felmerült bizonyitási anyag értékesitésében mint az itélő birónak. Nem a polemiában kir. ügyész és védő között fekszik a vádrendszer lényege, ***hanem a bizonyitékok felvételében mindkét fél közremüködésével.*** Egy lelkiismeretes ügyész nem fogja oly ténykörülményekre kiterjeszteni vádját, melyekben csak védbeszédében reflektálhat a vádlott és ép oly kevéssé mint a birónak itéletében, szabad neki végindítványában oly bizonyitási anyagot felölelnie, melynek megállapitásába a védelem be nem folyt.

Eléggé ki nem emelhető, mert *önálló* érdeme az I. és II. magyar javaslat mély gondolkozású szerzőjének, hogy magasabb szempontból fölfogva a vádhatóság szerepét a bűnvádi perben, a vád változtatása illetve kijavitása előtt a kir. ügyészt ép ugy kötelezi vádlott figyelmeztetésére a változott tényállásra és a főtárgyalás elnapolásának inditványozására (I. Javaslat 453. §-a és a II. Jav. 438. §-a), mint a törvényszéket, ha főtárgyaláson felmerült tények és körülmények által más büntetendő cselekmény tényálladékát látja megállapitva. [1]) Valamint pedig a kir. ügyésznek magának kell gondoskodnia arról, hogy a vád modificatiója ne tegye ki a vádlottat oly meglepetéseknek, melyek az ügy igazságos eldöntését lehetetlenitik: másrészről oly eljárási törvény alapján, mely nem engedi meg, hogy egy bizonyos *tettre* vonatkozólag megnyitott tárgyaláson *más* tett egyáltalán a bizonyitás tárgyává tétessék — a kir. ügyésznek ép oly kevéssé szabad a vádirat illetve vádhatározatban meg nem jelölt tett miatt vádolni, mint a törvényszéknek más *tett* miatt elitélni.

[1]) Ezen tekintetben a III. Javaslat sajnálatos eltérést mutat az elődjei által megnyitott elismerésre méltó uj iránytól. Ezen Javaslat 297. §-a már a vádló tetszésére bizza, vajjon akarja-e a bizonyitási eljárás befejezése után a megváltozott tényállásra alapitott vádját azonnal előterjeszteni vagy megfelelő vád emelése céljából a főtárgyalás félbeszakitását vagy elnapolását inditványozni.

A vád modificatiójának kérdése tehát azonos azon kérdéssel, hogy mennyiben térhet el az itélet a vádirat vagy vádhatározattól, illetve mikor minősitheti az itélő biró az incriminált tettet *másként*, mint a vádtanács és mikor kell neki felmenteni a vád alól s egyuttal a bűnösséget *más tettre* vonatkozólag megállapitani. A kitűzött feladat tehát a *tett azonosságának* kérdése az itélet és vádirat illetve vádhatározat közötti viszonyban. Ezen kérdés belejátszik az elővizsgálat és a vádhatározat stadiumába is, de igen természetes, hogy a vizsgálóbiró illetve vádtanács számára kijelölt terület tullépése távolról sem jár oly hátrányokkal, mint az itélő biró elé szabott korlátok áthágása.

A következőkben a kérdés megoldásánál irányadó szempontokat kijelölése után, véleményünk második szakában rendszeresen fogjuk csoportositani azon eseteket, melyekben a vádhatóság (véginditványában) illetve a biróság (itéletében) a tárgyalás alatt felmerült uj bizonyitási anyagot a régi vád keretén belül értékesitheti vagyis *másként* minősithet, mint a vádtanács, a nélkül, hogy egyuttal *más tettért* is vádolna vagy elitélne. Végül pedig — véleményünk harmadik részében — a mindeddig az irodalomban csak félve megközelitett kérdés *megoldását* fogjuk megkisérleni. Azonban már e helyütt sajnálkozva kell kijelentenünk, hogy ama gyakorlati demonstratiók végett, melyek ezen tárgynál kevésbé nélkülözhetők mint másutt, a külföldi, különösen a német és osztrák judicatura felhasználására leszünk utalva, hol a vád módositása csak a dolog természete által szabott korlátokhoz van kötve és hol egyszersmind féltékenyen őrködnek a vád és az itélet tárgyát képező tett azonossága fölött.

Hazai judicaturánkban a kérdés horderejére egyáltalán még nem eszméltek. Számos felsőbirósági itéletben elvi — s részben ellentétes — kijelentések foglaltatnak *a kir. ügyészi véginditvány és az itélet* közötti viszonyra vonatkozólag, [1]) de

[1]) Igy p. o. a biróság nem mehet tul a kir. ügyész által inditványozott büntetésen. (Dtár r. f. XXVIII. 14. l.) A biróság a minősités tekintetében nincs kötve a kir. ügyész inditványához, de a büntetés kiszabásában nem mehet tul a kir. ügyész által inditványozott büntetési tétel maximumán. (Jogt. Közl. 85. évi 310. sz.) Ez a II. büntető tanács

nem emlékszem, hogy hazai törvényszék vonakodott volna a vádhatóságot oly területre követni, melyet a vádhatározat ki nem jelölt. [1]) Ha a kir. Tábla elvétve megsemmisit oly itéletet, melynél a vádhatározatban meg nem jelölt tett itélet tárgyává tétetett, [2]) a kir. Curia hatályon kivül helyez ilyen határozatot, mert nézete szerint a kir. ügyész jogositva van nemcsak vádját a tárgyalás fejleményeihez képest átidomitani, hanem annak folyamán felmerült uj tetteket is abba belevonni és a törvényszék nem követ el semmiséget, ha a vádhatározat korlátait figyelembe sem véve, a kir. ügyész végindit-

következetesen fentartott gyakorlata, a mi azonban a kir. Curia más tanácsait nem akadályoztatja, a biróságot még a büntetés tekintetében sem kötni a vádhatóság inditványához.

[1]) Felső biróságaink csak azon esetekben nem türik az itélet illetéktelen eltérését a vádtól, midőn a kir. ügyész nem is lehetett azon helyzetben, hogy a tárgyalás folyamán felmerült uj *tettre* vonatkozólag nyilatkozzék — a kir. Járásbiróságok előtti eljárásban. Lásd p. o. a Jogt. Közlöny f. é. 20. számában foglalt esetet. Az *élesdi* kir. Járásbiróság B. Juon vádlottat a könnyü testi sértés vétségének vádja alól felmentette és más vagyona rongálásának vétségében mondotta ki bűnösnek. A kir. itélő Tábla f. é. febr. 28-án 46,420. sz. a. ezen itéletet megsemmisitette, »mert azon tényállás derült ki, miszerint vádlott a panaszlónak birói végrehajtás utján eladott ingatlan termékét a földtől elválasztva, onnan elszállitotta és saját céljaira felhasználta. Eme tényállás mellett vádlott cselekményében a lopás elkövetésének ismérvei látszanak fenforogni s ez esetben hivatalból üldözendő cselekmény esete foroghat fenn, melyre nézve a kir. ügyészt inditványozási s beavatkozási jog illeti; a járásbiróság tehát szabálytalanságot követett el az által, hogy a kir. ügyész inditványának meghallgatása nélkül hozott érdemleges határozatot.«

[2]) Ilyen esetet közöl Döntvénytár uj folyam VII. 57.l.Onnan átvette bűnvádi eljárásába dr. Fayer László 246. l. Kir. Tábla: »Az itélet azon részét, mely szerint G. I. a K. F. Jánoson ejtett sulyos testi sértésből származott halál által elkövetett, a btkv. 306. §-ban meghatározott sulyos testi sértés vádja alól mentetett fel, valamint azon részét is, melynél fogva G. István és B. Károly a sulyos testi sértés bűntettében nyilvánittattak bűnösnek, hivatalból megsemmisiti. »*Indokok.* — — — »G. István és B. Károly — — nem a sulyos testi sértés, hanem csupán a btkv. 477. §-ában körülirt hivatali hatalommal való visszaélés miatt helyeztettek vád alá. A kir. törvényszék tehát, midőn G. Istvánt és B. Károlyt a btkv. 477. §-ában meghatározott hivatali hatalommal való visszaélés bűntettén felül, a sulyos testi sértés bűntettében is, vagyis *oly cselekményben nyilvánitotta bűnösöknek, mely miatt azok vád alá helyezve nem voltak*, továbbá, midőn G. Istvánt a halált okozott sulyos testi sértés bűntette,

ványát tekinti egyedül irányadónak.[1]) E szerint alig van eset, melyben a felsőbiróság a tett azonosságának követelményét ezen kérdésben érvényre emelte volna szemben a vádhatóság illetve alsóbb forum túlterjeszkedéseivel s ily módon meggátolta volna vádlott *bármely* ügyének becsempészését a *más* ügy számára megnyitott tárgyalásba.

Mily messze állunk e tekintetben nemcsak *Angolország* mögött, mely bizonyos tekintetben tulhajtja a vád (indictment) befolyását a tárgyalás bizonyitási anyagának méltatására, nemcsak *Németország* és *Ausztria* mögött, hol helyesen fogják fel a kérdés horderejét és fontosságát a védelem és vele az ügy igazságos eldöntésének szempontjából, hanem maga *Franciaország* mögött is, hol a semmitőszék ingadozó gyakorlata az esküdtek elé terjesztendő kérdések és a vádhatározat közötti összefüggésre nem mindig kellő sulyt fektet.[2])

---

t. i. oly törvényszegés terhe alól mentette föl, *mely miatt az vád alá helyezve szintén nem volt, — — tullépte törvénges hatáskörét, s ez által alaki jogsértést követett el.*«

[1]) Kir. Curia 1883. oct. 16-án 2206. sz. a. hatályon kivül helyezi a táblai végzést és visszahelyezi érvényébe az első folyamodásban eljárt kir. törvényszék itéletét, mert: — — — »A vád alá helyezési határozatnak egyáltalán nincs azon hatálya, hogy — — bármely *uj vagy sulyositó* tények merüljenek fel a végtárgyalás alatt — — — melyek a vádhatározatban vádlottnak terhéül rótt cselekményen kivül *még egy másik büntetendő cselekménynek* tényálladékát is megállapitják: a vád ne legyen jogositva az itélő biró figyelmét ezen tényállásnak az itéletben leendő értékesitésére felhivni, sem az itélő biró ne legyen képesitve a vád által kiemelt ezen, a végtárgyaláson lefolyt bizonyitási eljárás alatt kétségtelenné vált tényállással egyező inditványnak megfelelni.«

[2]) *Dr. Hugo Meyer*, That- und Rechtsfrage im Geschworenengericht, insbesondere in der Fragestellung an die Geschworenen. Berlin, 1860. 113. l. »Wir haben gesehen, dass die Rücksicht auf die Anklage bei dem Verdict der Geschworenen in *England* genau beachtet wird, dass man dagegen in *Frankreich* die Anklage als das Entscheidende für die Fragestellung zu betrachten allmälig ganz verlernte und dadurch zu dem willkürlichsten Verfahren bei der Fragestellung gelangte.« Lásd a *Hélie*, traité de l'instruction crim. Paris, 1857. kiadás, VII. köt. 662. l. felhozott eseteket. Valaki két röpiratban elkövetett rágalmazásért a tribunal correctionnel elé állittatik: a semmitőszék felfogása szerint egy harmadik nyomtatványban foglalt állitásokért elitélhető (Cass. 12 février 1819). Más példa: Valamely irat bizonyos tételeire alapitott vád ugyan-

Határozott tett miatt emelt vád nálunk alkalmul szolgál *más* tett miatti elitélésre, és az elvi szempont legfölebb annyiban jut érvényre, hogy az itélet declarativ része kétféle — elitélő és felmentő — rendelkezést tartalmaz. De biztos iránypontok hiányában még felsőbb biróságaink gyakorlatában is az ötletszerüség helyettesiti a megállapodott tudományos felfogást, és ha naponkint szemtanui vagyunk annak, hogy a szándékos jogsértés alóli felmentés *mellett* a vétkesség állapittatik meg, hogy vádlottat felmentik a csalárd vagy vétkes bukás egyik pontjában meghatározott tényálladék vádja alól és bűnösnek találják a másikban, nem zárkózhatunk el azon gyanu elől, hogy biróságaink véletlenségből találják meg egyes esetekben a helyest, és így azok többségében nem tudják kikerülni a helytelent. Mi több, a kérdés semmibevételét legjobban világítja meg azon körülmény, hogy jogi szaklapjaink, melyek ernyedetlen buzgalommal tárják fel a judicatura elvi irányát, nem hasznosithatók a theoria termékenyitésére azon egyszerű okból, mert a különböző forumok itéletét az *előző vád illetve vádhatározat nélkül közlik.* Ha ennek dacára lesz alkalmam elméleti fejtegetéseimet nemcsak a külföldi gyakorlatból vett példákkal megvilágositani, ezt annak köszönhetem, hogy a budapesti kir. Törvényszék mellett elfoglalt hivatalos állásom folytán ennek és vele összefüggőleg a felsőbb biróságok judicaturáját is folytonos figyelemmel kisérhetem. A felhozott gyakorlati esetek kivétel nélkül a budapesti kir. törvényszék irattárából vannak meritve.

---

azon irat más tételei miatti elitélésre alkalmul szolgálhat. (Cass. 17. févr. 1844).

ELSŐ RÉSZ.

A problema ismertetése és horderejének méltatása.

I. Két ellentétes szempont összeegyeztetése szükséges azon feladat helyes megoldásához, melyet a tett azonosságának követelménye a vádhatározatban és az itéletben elénk állit. *Az egyik a vádhatározat jellege és rendeltetése, a másik az itélet jogerejének terjedelme.*

Általánosan el van ismerve, hogy a vádirat, illetve vádhatározat feladata, a vádlottat tájékoztatni az incriminált tett egyénisége iránt, s ekkép az itéletnek biztos alapot, a tárgyalásnak határozott irányt szolgáltatni. Azért nem képezheti a vádhatározat csupán azon keretet, melyen belül a tárgyalásnak mozognia kell, hanem fel kell tüntetnie a *tett vázlatát* is, valamint tartalmaznia kell a vád alapját képező büntetendő cselekménynek szabatos megjelölését. Ebből folyólag az itéletnek (illetve a kir. ügyész véginditványának) *szoritkoznia kell a vádhatározatban megjelölt tettre;*[1]) mert ha csak a *büntetendő cselekmény* megállapitására szoritkoznék, tekintet nélkül a vádhatározatban részletezett tényállásra könnyen megeshetnék, hogy valaki más tettért elitéltetik, mint a mely miatt vádoltatott.

Másfelől érdekében áll vádlottnak, hogy az itélet — legyen az akár elitélő, akár felmentő — minél nagyobb ter-

---

[1]) Német prdtás 263. §-a: »Gegenstand der Urtheilsfindung ist die in der Anklage bezeichnete *That*, wie sich dieselbe nach dem Ergebnisse der Verhandlung darstellt.«

jedelemben jogerőre emelkedjék, azaz, hogy ugyanazon tettből kifolyólag semmi szin alatt ujra biró elé ne állittassék. Minél formalistikusabb valamely eljárási törvény a vád és itélet közötti viszony szabályozásánál; minél kevésbbé engedik meg a vád modificatióját a bizonyitási eljárás folyamán, annál szűkebb körben érvényesül a ne bis in idem elve. Ha a vád tartalma szerint vádlott feleségét megölte, az által, hogy kávéjába mérget kever, és a vádhatóság nem reflectálhat végindityányában az elkövetés más módjára, melyet a bizonyitási eljárás igazolt; ha a biróságnak csak igen vagy nemmel szabad a vádhatározat által felvetett kérdésre felelni: akkor világos, hogy a vádlottat, ki nejét megfojtotta, fel kell menteni a vád alól, de egyuttal meg kell engedni ujabb üldöztetését a bűntett más elkövetési módja alapján. Ha a vádhatóság, illetve a biróság a vádhatározat betüjétől nem emancipálhatja magát annyira, hogy a bizonyitási eljárás alapján vádlott bűnösségét egy sulyosabb vagy enyhébb vagy más delictumban vitathassa, illetve megállapithassa: akkor vádlott felmentése az incriminált cselekmény alól nem védheti őt ujabb üldöztetés ellen az előbbi delictum minősitett vagy privilegiált faja miatt vagy a büntető-törvénykönyv más szakasza alapján. Tehát csak a vád fejlődésképessége és modificatiója zárja ki az ismételt vagy megujitott üldözés lehetőségét. — Föl lehet tenni, hogy az utóbbinak tere ott nyilik meg, hol az előbb itélő biró joga és kötelessége véget ért, s megforditva, hogy ez ott végződik, hol az uj vád kezdődik. [1])

Az itt mondottaknak élő illustratiója az *angol* jog története. Egész jelen század közepéig kikerülhetetlen volt a felmentés, ha a tárgyalásnál a vádirat (indictment) betüszerinti helyessége nem igazoltatott. — Egy betöréses lopásra (burglary) irányuló vád azon alapon, hogy vádlott D. J. házába behatolt W. J. tulajdonát képező ingók eltulajdonitása céljából elutasittatott, mert az ingók tulajdonosát máskép

[1]) A porosz sajtónovellák tárgyalásánál a 60-as évek kezdetén vádlottnak joga gyanánt követelték, hogy tette az eljárás meginditása után mindenoldalu vizsgálat tárgyává tétessek, mert csak ez által hitték őt biztosithatónak ugyanazon tettből kifolyó ujabb üldözések ellen. V. ö. Goltdammer Archiv X. 240. l.

hitták, mint a hogy az indictment nevezte; hasonlag elutasittatott egy H. J. házába való betörésre irányuló vád, miután kiderült, hogy a lakost S. J.-nek hitták, és egy lopási vád, melynél a lopott jószág tulajdonosául egy nő volt megnevezve, holott kitünt, hogy a nő férjes, és ennélfogva tulajdonos hitestársa volt. [1])

Ezen esetekben a felmentés oka iránt nem foroghatott fenn kétség, és igen természetes, hogy oly esetben, midőn csak azért történt felmentés, mert az igazolt tett mindenben nem volt azonos a vádhatározatban megjelölt tényállással, az ujabb vádat, mely a történt dolog leirását a legapróbb részletekig megegyeztette az előbbi tárgyalás eredményével, nem lehetett a vád azonosságának kifogásával elütni. »Szembeötlő — ugy mond *Alison* Practice of criminal law of Scotland. — hogy ilyen esetben a vádlott nem *ugyanazon* büntetendő cselekményért üldöztetik másodszor, mivel épen az ujabb vád az első tárgyalás alkalmával az ennek alapjául szolgált vádtól lényegesen különbözőnek találtatott, és ezen különbség folytán történt a felmentés.«

Azonban az angol jog sem tudott a dolog természete által gyakorolt befolyásnak soká ellentállani, dacára szivós ragaszkodásának a bevett formákhoz. A mint alant látni fogjuk, találtak utat és módot igazolatlan felmentések és vexatorius ujabb üldözéseknek elejét venni. Korszakot alkotott ezen tekintetben az 1851. évi augusztus 7-iki törvény: »An act for further improving the Administration of Criminal Justice« 14 et 15 Vict. c. 100. — Ezen időtől fogva egyrészt óvakodnak attól, hogy a vádat tulságos specialisatio, azaz a tettnek nagyobb és apró részletekbe menő elbeszélése által veszélyeztessék, [2]) másrészről lényegtelen ténykörülményekre vonatkozólag megengedik az eltérést az indictment állitásai-

---

[1]) *Archbold*, On pleading and evidence. London, 1841, 26. s köv. l. V. ö. még *Starkie*, Law of evidence. London, 1842. I. 471. s köv. l.

[2]) Magától értetik, hogy a vád tényleges megállapitását ezen törvény sem engedi el teljesen, hanem elegendőnek mondja, ha a concret elkövetési cselekményt a törvényes abstractióval helyettesitvén, az indictment p. o. igy szól: vádlott bizonyos személyt meghatározott helyen és időben feloniously, gonosz szándékból és előre megfontolással megölt.

tól. (Sect. 1.) Mindenesetre a törvényhozás és tudomány fontos feladatát képezi ezen tekintetben a kellő határt megvonni a lényegtelen között, a mi elejthető, és lényeges között, a mi változtatásnak nem lehet alávetve. [1])

De nemcsak a vád historicumára nézve szakitottak Angolországban is a merev alakiság trádicióival, melyek a vádlott érdekében követve, az újabb és ismételt üldözés megengedése által tényleg annak hátrányára váltak, hanem újabb időben — miről még részletesebben alantabb — megengedik az esküdteknek, azon esetekben, midőn meggyőződésük szerint a vádlott nem az indictmentben meghatározott büntettet, hanem más abban foglalt vagy ahhoz hasonló és nem sulyosabban büntetett delictumot követett el, ez utóbbira irányuló tehát modificalt verdictet hozni. [2]) Ha a vád *gyilkosságra* irányúl, az esküdtek *szándékos emberölést*, *erőszakos nemi közösülés* helyett egyszerű *erőszakot* állapithatnak meg, sőt egy ujabb törvény szerint (1861. aug. 6. st. 24. et 25. Vict. c. 96. §. 92.) meg van engedve az áttérés *lopásról sikkasztásra* és viszont. [3]) Az esküdtszék elnöke, eventualis kérdéseket intézhet *kisérletre*, ha *befejezésre*, és *vétkes gondatlanságra*, ha *szándékos elkövetésre* irányúlt a vád.

Szóval Angolországban is megközelítik azon a fölvetett kérdés helyes eldöntésénél mérvadó második szempontot: hogy az *itéletnek ki kell merítenie a vádat*, hogy azt consummálhassa.

Ugyanazon tanulságot, csakhogy megforditott irányban, meríthetjük a *francia* jog vagy helyesebben gyakorlat történetéből. Míg Angolországban már az 50-es évek óta felhagy-

---

[1]) *Mittermaier*, Zeitschrift für ausländ. R. u. G. 23. k. 1. l. bizik ezen tekintetben, »auf die nach den Beobachtungen des Verfassers entschieden vorhandene wolwollende Stimmung des englischen Präsidenten, welcher nie die wahre Vertheidigung des Angeklagten beschränken will.«

[2]) *Mittermaier*, das englische, schottische und nordamerikanische Strafverfahren. Erlangen, 1851. 455. s köv. l.

[3]) Ép úgy lopásról csalásra és megfordítva (st. 24. et 25. Vict. c. 96. §. 88.). A mit *Vargha Ferenc* a »Magyar Igazságügy« f. é. január havi füzetében az angol jog tulságos formalismusáról állit, az csak az 1850-es évek előtti állapotokra vonatkozólag helyes.

tak egy rendszerrel, mely vádlott megoltalmazása mellett a vád változtatása ellen, ujabb vádak és vexatorius üldözések sokkal érzékenyebb bajának teszi ki őt: addig Francziaországban a semmitőszék gyakorlata a polgári szabadságnak nem épen kedvező második császárság idejében a Code d'instruction criminelle 360. art.-ának: »Toute personne acquitté légalement ne pourra plus être réprise ni accusée du même fait« oly magyarázatot adott, mely nem engedi ugyan vádlottat a törvény más szakasza alapján elitéltetni — kivéve ugyanazon bűntett sulyosabb vagy enyhébb esetét — de alkalmat szolgáltat az államügyészségnek a Jury által felmentett vádlottat ugyanazon tettből kifolyó enyhébb vád alapján a tribunal correctionel elé állítani.

Pedig az 1795. (IV. évi brum. 3.) azonos rendelkezéseit.[1]) (Art. 241., 255. és 426.) annak idején másként magyarázta a francia semmitőszék. Ezen törvény uralma alatt a gyakorlat abból indúlt ki, hogy a felmentés felöleli a külső tettet annak minden modificatiójával és minden jogi vonatkozásában, és azért feltétlenűl kizártnak tekintette is ezen

[1]) Art. 255: »Le prévenu à l'égard duquel le jury d'accusation a déclaré qu'il n'ya a pas lieu à accusation, ne peut plus être poursuivi à raison *du même fait,* à moins« etc. Art. 426.: »Tout individu ainsi acquitté . . . . *ne peut plus être repris ni accusé à raison du même fait.*«

A német irók, köztük *Glaser* is — Gerichtssaal 1871. 31. s k. l. — a Code d'instr. crim. 360. Ar.-ban foglalt elvi kijelentést csak a IV. évi törvényre vezetik vissza. Tényleg a ne bis in idem ezen formulázását már az *1791. évi alkotmány által találjuk szentesítve.* Onnan ment az át az 1791. évi szept. 16—29. eljárási törvénybe. A IV. évi brum. 3. törvény annak ismétlésére szoritkozott.

Volt is alkalma a Convention-nak a megszüntető végzés joghatálya iránt dönteni. A chaumonti törvényszék kérdést intézett hozzá, vajjon a vádjury nyilatkozata után, hogy üldözésnek nincs helye, lehet-e vádlottat ugyanazon tettből kifolyólag enyhébb vád alapján a törvényszék elé állítani. A törvényhozó bizottság jelentése után a Convention *tagadólag* felelt ezen kérdésre: »Considérant qu'aux termes de l'art. 28. du titre I. de la deuxième partie de la loi du 16—29. sept. 1791, lorsque les jurés prononcent qu'il n'y a pas lieu à accusation, le prévenu doit être mis en liberté, et ne peut plus être poursuivi à raison du même fait, à moins qu'il ne survienne contre lui de nouvelles charges; que le tribunal

tettből kifolyó bármely ujabb üldöztetését a vádlottnak. [1]) A semmitőszék még egy 1812. évi határozatában is ezen felfogásnak hódolt. De már a későbbi gyakorlat azon nézetét juttatja érvényre, hogy a felmentés csak a tettnek azon minősítésére vonatkozik, mely a vád és verdictben foglaltatik (le crime qualifié) ellentétben a külső tettel (le fait matériel.)

A törvénykezésben beállott ezen lényeges fordulatot azon változással igazolták, melyet a jury elé terjesztett kérdések föltevésére nézve az uj törvény (Code d'instruction crim.) előírt. Míg ugyanis az 1795. törvény szerint a tett egyes elemeire fölbontatott és ekkép minden modificatiójával az esküdtek megbírálására bocsáttatott, az uj eljárási törvény csak egyetlen kérdést engedett meg, mely a vádhatározatban foglalt *büntettre* irányúlt a netán a tárgyalás folyamán felmerűlt minősitő körülményekkel együtt és melyet az esküdteknek igen vagy nemmel kellett eldönteniök. [2]) Bármily alaptalan legyen

---

du district ne peut pas se rendre juge de la déclaration du jury, ni par conséquent décider qu'elle n'a pas été motivée, soit sur ce que le fait n'était pas constant, soit sur ce que le prévenu a paru absolument irréprochable..... déclare, qu'il n'y a pas lieu à delibérer.« Ugyanannak legalább a mi a vádjury, az itélő jury határozatáról is kell állnia. V. ö. Hélie III. 596. l.

[1]) *Hélie* munkája III. köt. 596. és köv. l. számos idevágó határozatot közöl, következőképen jellemzi a semmitőszék gyakorlatát a IV. évi brum. 3. törvény uralma alatt: »Il résulte de cette jurisprudence, attestée par des arrêts plus nombreux qu'il serait trop long de rapporter, que sous le Code 3. brum. an IV l'acquittement ou l'absolution de l'accusé purgeait non seulement l'accusation, telle qu'elle avait été portée devant le tribunal criminel, mais encore toutes les accusations, toutes les préventions auxquelles le fait pouvait donner lieu.«

[2]) Ezen felfogást nyilvánítja *Trébutien*, Cours élémentaire de droit criminel, Paris 1854, II. 645. l.: »Le législateur de 1808. et le législateur de 1836. ont cru également que livrer au jury l'appréciation *du fait matériel* d'une manière absolue, pour l'examiner sous toutes ses faces et le qualifier, c'était lui donner à résoudre une question de droit, tandis qu'il ne devait avoir, autant que possible, à résoudre que des questions de fait: ils ont donc voulu pu'on ne soumît au jury que les questions *résultant de l'acte d'accusation* et le jury est obligé d'y répondre par *oui ou non*, sans pouvoir se poser de nouvelles questions, sans même pouvoir expliquer sa déclaration. Ainsi, pour rappeler un exemple,

is ezen az esküdtek hatáskörére vonatkozó megkülönböztetés a régibb és az ujabb Code között; bármily joggal hangsulyozzák is az ellennézet képviselői [1]), hogy az előbbi törvény is csak *megengedte* [2]) az eventuális kérdések föltevését. az ujabb sem *tiltotta el* a jury elnökét az esküdtek megkérdezésétől a tett minden jogi variatiója iránt [3]): kétségtelen. hogy oly theoria, mely az esküdteket a vádhatározatban megjelölt *büntetendő cselekmény* fenforgása vagy fen nem forgásának constatálására szorítja, kénytelen megengedni a vád megujitását más büntetőjogi szempontból. E szerint oly esetekben, midőn valamely tett a körülményekhez képest majd *büntett* és majd *vétségnek* tűnik fel, a *büntett alóli felmentés nem akadályozza a vétség miatti ujabbi üldözést.*

A gyilkosság vádja alóli felmentés tehát nem zárja ki a gondatlanságból okozott emberölés miatti, a lopás alóli felmentés a »concussion« miatti ujabb elítélést. [4]) A tudományos tekintélyek két táborra oszlanak, melyek között az egyik a régibb, a másik az ujabb nézett mellett harcol. [5]) Az előb-

---

il est certain que le jury, interrogé sur une question de *meurtre*, ne peut répondre négativement en ajoutant que l'accusé est seulement coupable *d'homicide par imprudence:* une pareille déclaration devrait être considérée comme non avenue. La conséquence forcée de ce systéme du législateur, c'est que la déclaration du jury ne peut avoir autorité de chose jugée que sur le fait *tel qu'il a été qualifié,* et non sur le fait *matériel d'une manière générale.*« V. ö. *Mangin* III. 363.

[1]) *Hélie*, Traité de l'instr. crim. III. 602. s köv. l.

[2]) »Les jurés *peuvent être interrogés* sur une on plusisurs circonstances non mentionnées dans l'acte d'accusation, quand même elles changeraient le caractére du délit résultant du fait qui y est porté. Ainsi sur l'accusation d'un acte de violence exercé envers une personne. le président *peut, d'après les débats,* poser la question de savoir si cet acte de violence a été commis à dessein de tuer.«

[3]) A 337. és 338. Art. (Code d'instr. crim.) nem tartalmaz az esküdtszék elnökét ezen tekintetben korlátozó intézkedést. A 365. Art. pedig, mely az esküdtszéket felhatalmazza a törvényes büntetés alkalmazására akkor is, midőn a tárgyalás eredménye szerint az ügy nem is tartoznék illetőségéhez, az elnöknek analog jogot biztosit a kérdések feltevésében.

[4]) *Le Graverend,* Traité de la législation crim. I. 421. s köv. l.; II. 220. l.

[5]) *Mittermaier*, Archiv des Kriminalrechts, Neue Folge. 1850.

bihez *Carnot, Hélie, Dupin, Rodière, Devilleneuve* és *Morin* tartoznak, de az utóbbiban is oly tekintélyes neveket találunk, mint *Merlin, Legraverend, Bourgoignon, Mangin, Trébutien, Dalloz, Bonnin* és *Lesellyer*. Tény, hogy a semmitőszék egész a legujabb időig megmaradt utóbb vallott nézeténél. Szerinte a 360. Art. (Code d'instr. crim.) nem a materialis, hanem a legális tettről szól, (fait légal, fait qualifié) tehát nem azon tettről, melyre a vád alapíttatott, hanem azon *büntettről*, melyre a vád irányúl, és ezen theoria átment a belga törvényhozásba is. [1])

Sehol világosabban mint a francia jog történeténél nem lehet kimutatni a vád modificiatiójának összefüggését a ne bis in idem terjedelmével; sehol sem annyira szembeötlő azon igazság, hogy a vádlott a vád módosításának kizárása által többet veszit a vámon, mint a mennyit nyert a réven.

A hol a büntető per nem nyujt garanciát a vád teljes kimerítése iránt: meg kell engedni a vádlott ujabb üldöztetését más címen. A francia eljárás nem nyujtja ezen biztosítékot. »Le juri doit se refermer exclusivement dans les questions qui lui sont posées; il ne peut en sortir et répondre à des questions plus on moins graves. Le fait à l'égard duquel est rendu le verdict négatif, est un fait *qualifié* d'assassinat etc. et non pas un fait considéré sons toutes les faces de sa criminalité.« [2])

A francia semmitőszék ujabb gyakorlatát követte a *rajnai* »Revisions- und Cassationshof« is; [3]) követte mindazon *német* államok törvénykezése, melyek eljárási törvé-

---

500 l. és Gesetzgebung und Rechtsübung über Strafverfahren, 618, 619. *Küszner* és *Berner* értekezései Goltdammer-féle Archiv III. köt.

[1]) Az 1850. április 21. törvény hosszas parlamentáris vajudások után következőkép fogalmazta a 360. Art.-t: »ne pourra être réprise ni accusée à raison du même fait, *tel qu'il a été qualifié*.«

[2]) *Bonnin*, Commentaire de code d'instr. crim. 1845. 346. l. végén.

[3]) *Volkmar*, die Jurisprudenz des rheinischen Cassationshofes in Berlin, 441. l. Egy 1823. dec. 17-én kelt határozat kimondja, hogy a *szándékos* testi sértés alóli felmentés nem áll útjában a *vétkes* testi sértés miatti ujabb üldöztetésnek.

nyeikben vagy szóról-szóra átvették, vagy az ujabb üldözést könnyebbitő módon átültették a Code 360. Art.-át. (»In Ansehung derselben That, *welche den Gegenstand der Anklage bildet*«). [1])

Gyökeres változást a non bis in idem terjedelmében csak az 1852. május 3. *porosz* törvény idézett elő, melynek 30. art. a birónak megengedi, a tárgyalás folyamán felmerült bizonyítási anyagot itéletében értékesiteni akkor is, ha ennek folytán a vádhatározatban foglalttól *különböző*, esetleg *sulyosabban büntetendő* cselekményt kell megállapitani. [2])

Ezen időtől kezdve a non bis in idem elve teljes kiterjedésében érvényesíttetett a vádlott érdekében. Miután a törvény megadja a biróságnak a jogot, hogy minden eszközt a valódi tényállás kinyomozására és bűnösségének megállapitására kimerítsen, joggal kivánhatja a vádlott, hogy a vádhatóság vagy biróság tévedése vagy mulasztásával szemben a res judicata hatálya által fedeztessék. Ehhez képest a porosz »Obertribunal« judicaturája a *tett* (fait matériel) és nem a minősítés ugyanazonossága által (crim. qualifié) tekinti kizártnak az ujabb üldöztetést. [3])

---

[1]) Az akkori német jogtudósok között *Mittermaier* (Archiv des Criminalrechts, Neue Folge, 1850. 508. s köv. l.) a francia semmitőszék régibb nézete mellett harcolt. *Schwarze* (u. o. 1851. 577. s köv. l.) a tárgyalás után felmerült uj ténykörülmények alapján az ujabb üldöztetést más címen megengedhetőnek tartja. *Biener* (Engl. Geschworenengericht, II. 213, 214. l.) azon föltétel alatt, hogy a biró ne legyen kötve a vádhoz és szabadon minősíthessen, az ujabb vádat igen korlátozandónak tartja.

[2]) »Gegenstand der Hauptverhandlung und Entscheidung sind nicht blos die Thatsachen, welche in der Anklage erwähnt sind, sondern auch die näheren Umstände, von welchen dieselben begleitet waren, und zwar selbst dann, wenn sie verbunden oder einzeln von einem Gesichtspunkte aus als strafbar erscheinen, unter welchen sie die Anklage nicht gebracht hat. Fälle, wo die That sich als eine Gesetzesverletzung einer anderen, selbst einer schwereren Gattung darstellt, sind nicht ausgeschlossen.«

[3]) 1853. junius 10. határozat (Goltdammer Archiv I. 357.) Vádlott ellen csalás miatt az eljárás megindíttatott azon okból, mert 1851. julius 1-én egy 13 rajnai tallérnyi értékü gyűrűt, melyet egy utas vádlott kocsijában felejtett, magához vett. Felmentetvén az egyes biró által

Valamint a porosz, ugy az annak alapján fölépült *német* birodalmi bűnvádi eljárásban is a vád teljes kimerítése és a tényállás mindenoldalu mérlegelése képezvén a biró feladatát (263. §.), a jogerős itélet utjában áll a tárgyalás után fölmerűlt bizonyitékok oly értékesítésének, melynek folytán vádlott a büntetőtörvénykönyv más szakasza alapján elitéltethetnék.[1]) Álljon itt több helyett a következő példa a »Reichsgericht« judicaturájából.

Vádlott beismerése folytán *tüzvész okozás* vétsége miatt vád alá helyeztetett és a vád értelmében el is lett itélve. Büntetésének kitöltése alatt bevallotta, hogy *szándékosan* gyujtotta fel azon tanyát, melynek elégése miatt elitéltetett. Az államügyészség inditványa folytán gyujtogatás bűntette miatt ujolag vád alá helyeztetett és tekintet nélkűl az előbbi jogerős itéletre, ujabb büntetéssel illettetett. A Reichsgericht III. tanácsa 1880. évi 2517. sz. a. — Entscheidungen II. 347. l. — megsemmisítette ezen itéletet, kijelentvén, hogy a porosz jog és azon sarkaló német birodalmi bűnvádi eljárás szerint »kann nicht angenommen werden, dass die Einleitung einer neuen

---

ujra a törvényszék elé állíttatott lopás miatt, mely őt hivatkozással a res judicatara felmentette. Az Obertribunal terjedelmes indokolással elvetette a semmiségi panaszt. — Ugyanazon szempontból a porosz Obertribunal (Goltdammer Archiv II. 785. s köv. l.) nem adott helyt a vádlott jogerős elitéltetése után a tárgyalás alkalmával nem méltatott, mert a biróság előtt ismeretlen visszaesés (lopásnál) mint minősitő körülményre alapitott ujabb üldöztetésnek.

Már kevésbé helyeselhető, hogy ugyanazon legfőbb törvényszék oly esetekben (l. Goltdammer Archiv III. 284. s köv. l.) nem fogadta el a védelemnek a »res judicata«-ra alapított kifogását, midőn az *álnév* alatt lopásért elitélt vádlottról utóbb kitünt, hogy hasonnemü bűntettért már el lévén itélve, csak az álnév használata folytán kerülte el a sulyosabb büntetést. Tényleg ezen esetekben is, miután az exceptio rei judicatae nem a *név*, hanem a *személy* azonosságát tételezi föl és jogerős itélettel szemben az annak hozatalakor nem ismert sulyosító körülmény már tekintetbe nem jöhet, vádlott ujabb üldöztetését nem kellett volna megengedni.

[1]) A Reichsgericht 1888-dik évi október 8-án kelt határozata (Entsch. XVIII. 272.) kimondja, hogy a ne bis in idem kifogása, melyre vádlott csak elitéltetése *után* hivatkozott, a revisionalis instancia által is figyelembe méltatandó.

Verfolgung dann nicht ausgeschlossen sein sollte, wenn Thatsachen oder Beweise, welche erst nach eingetretener Rechtskraft des Urtheiles zum Vorschein gekommen sind, bisher aber nicht bekannt und nicht zur Sprache gebracht worden waren, die That unter einem anderen rechtlichen Gesichtspunkt strafbar erscheinen lassen.« — Világos, hogy vádlott csak azért nem itéltetett el ujabban szándékos gyujtogatás bűntette miatt, mert az első tárgyalás alkalmával az itélőbiró tűzvészokozásra irányuló vád alapján őt esetleg gyujtogatás bűntettében is találhatta volna bűnösnek.

Ugyanazon álláspontot foglalja el az *osztrák* jog és az annak nyomán haladó (III.) magy. javaslat. Az utóbbi szerint is az itélőbiró a tettet minden vonatkozásában a büntető törvényhez méltathatja (304. §.) és »bizonyitékok elégtelensége vagy meg nem állapithatása miatt való felmentésnek helye nincs« (303. §. utolsó bekezdés). Kényes helyzetbe jutnak azonban — az osztrák törvény és a III. javaslat — azon sajátszerűségüknél fogva, hogy a vádló elállásához vádlott felmentését mint szükségszerü következményt csatolják.[1] Szigoruan véve — miután a vádhatóság inditványa nem emelkedik jogerőre, a biróság pedig nem a tényállás mindenoldalu méltatása, hanem a vád elejtése folytán hozott felmentő itéletet — uj ténykörülmények esetében *más minősités* alapján meg kellene az ujabb üldözést engedni. Ugy hiszem azonban, hogy az osztrák törvényt követve, a javaslat is ezen tekintetben inkább vádlott érdekeit, mint az elvi következetességet tartja szem előtt.

II. Már ebből is látható, hogy ott, hol a biró feladata a tett mindenoldalu mérlegelésére irányul és hol épen ennélfogva a non bis in idem elve teljes kiterjedésében érvényesülhet, a büntetendő cselekmények legalsóbb categoriája fölötti

[1]) Az 1850. osztr. törvény szerint a közvádló visszalépése csak az eljárás megszüntetését vonta maga után. Ez utóbbihoz azonban vádlott beleegyezése kivántatott, a ki (felmentő vagy elitélő) itélet hozatalát követelhette már azon oknál fogva is, mert megszüntető végzéssel szemben az ujrafelvétel sokkal könnyebb volt, mint felmentő itélettel szemben (391. §.).

biráskodás *is csak oly közegekre bizható, kik a büntető törvényhozás egész anyagát tudományosan ismerik és ép oly biztonsággal kezelhetik, mint a legsulyosabb törvényszegések* birái. Minden büntetendő tényálladék — legyen ez akár a legenyhébb jelenlegi eljárásunk szerint rendőri biráskodás alá tartozó tényálladék — annyiban hasonlit az emberi archoz, hogy a legkisebb eltérés a legnagyobb változásokat idézi elő a minősités dolgában. Épen azért, mert egy látszólag csekély jelentőségű ténykörülmény hozzájárulásával vagy elestével a tulajdon elleni kihágástól lopás büntette, a kbtkv. 129. §-a alá eső gyanus áruk vételéből orgazdaság vétsége vagy büntette, veszélyes fenyegetésből (kbtkv. 41. §.) zsarolás, a ktbk. 71. §-ában meghatározott kihágásból (»a ki alkalmazás stb. céljából hamis utlevelet stb. készit«) közokirat hamisitás, állam elleni kihágásból hűtlenség büntette válhatik: igen veszélyes experimentum, akár a legalsóbb büntető biráskodást oly közegekre bizni, kik a büntető törvényhozás egész rendszerét áttekinteni és az egyes rendelkezések közötti szellemi kapcsolatot észrevenni sem képességgel, sem jártassággal nem birnak és a kiknek elitélő vagy felmentő itélete a ne bis in idem elvénél fogva elejét vágja minden ujabb üldöztetésnek.

Természetes, hogy a kisebb hatáskörű biró oly esetekben, midőn magasabb tárgyi illetőséggel felruházott biró elé utalt büntetendő cselekmény jelenségeit észleli, érdemleges intézkedés nélkül tartozik az iratokat áttenni. Ha felmentené vádlottat a kisebb törvényszegés vádja alól, a non bis in idem elvénél fogva megakadályozná a nagyobb hatáskörű birót az itéletileg már elintézett tett fölötti ujabb biráskodásban.[1])

---

[1]) Ezen szempontból semmisítette meg a Reichsgericht 1880. évi 1491. sz. a. (Entscheidungen III. 4. l.) a heilbronni országos törvényszék itéletét, melylyel a vétkes bukás vétségével és sikkasztás büntettével vádlottat, minthogy az incriminált tettben a csalárd bukás bűntettének jelenségeit észlelte, felmentette a vétkes bukás és sikkasztás vádja alól és egyuttal a csalárd bukás illetékes elbirálása végett az esküdtszék elé utasította. Az indokolás szerint: A tárgyalás a vádhatározatban megjelölt *tett* és nem az abban meghatározott delictum fölött dönt. Az itélőbiróság e szerint, hogyha a tettben, a minőnek ez a tárgyalás folyamán mutatkozik, illetőségéhez tartozó reatumot felismer: *itélni*, ellenkező

Még természetesebb, hogy a nagyobb hatáskörrel felruházott biróság hibásan jár el, midőn a bizonyitási eljárás eredménye folytán az eléje utalt tettben csak a kir. járásbiróság vagy a közigazgatási hatóság illetőségéhez tartozó vétség vagy kihágás jelenségeit látván, vádlottat a saját illetőségéhez tartozó büntetendő cselekmény vádja alól felmenti és egyuttal az iratokat a kir. járásbiróság vagy közigazgatási hatósághoz érdemleges határozathozatal végett átteszi. Ezen alapon a kir. Curia különösen a büntető törvénykönyv életbeléptetésének első éveiben több izben változtatta meg az alsóbb forumok — köztük a budapesti kir. itélő tábla — határozatait (l. a Büntető Jog Tára II. 86. és 166. l., valamint X. 192. l. közölt curiai itéleteket). De még legujabban is, midőn a fehértemplomi kir. törvényszék Nikolics Rachillát a btkv. 290. §-a alá eső emberölés vétségében mondotta bűnösnek és 6 havi fogházra itélte, a budapesti kir. itélőtábla 1888. évi 14,445. sz. a. vádlottat *felmentette;* »a mennyiben azonban vádlott ellenében olyan jelenségek merültek fel, a melyek arra engednek következtetni, hogy a kbtkv. 123. §-ába ütköző közegészség és testi épség elleni kihágást elkövette, elrendeli, hogy az ügyiratok az itélet jogerőre emelkedése után az illetékes közigazgatási hatósággal közöltessnek.« A kir. Curia szintén csak a fentjelzett kihágást látván fenforogni »tekintve, hogy azon kihágások, melyek iránt a birói eljárás és itélethozatal az 1880. évi XXXVII. t.-c. kivételes külön rendelkezése által a közigazgatási tisztviselők hatósági körébe utasittatott, a törvénynek ezen kivételes intézkedése által nem változtatták meg jogi természetüket és — objective nem változván közigazgatási ügygyé — nem szüntek meg a törvénykezés tárgyát képező cselekmények lenni, tekintve, hogy a rendes biróság hatósági körébe

---

esetben pedig az ügyet az illetékes biróság elé utalni tartozik. »Es konnte sonach im vorliegenden Falle das Landgericht nicht gleichzeitig einerseits über die in dem Beschlusse über die Eröffnung des Hauptverfahrens hervorgehobene That unter dem Gesichtspunkte der Unterschlagung und der Untreue durch Urtheil entscheiden und andererseits hinsichtlich des Reats des betrüglichen Bankerotts, welchen es in derselben That erblickte, unter Erklärung seiner Unzuständigkeit die Sache insoweit an das Schwurgericht zu H. verweisen.«

esett ügyben az eljárás befejezte után az itéletben nem utasithatja a biróság más hatóság elé az ügyet, a hol az ujra felveendő, vizsgálandó, szóval egészen uj eljárás tárgyává teendő lenne« — érdemben határozott és vádlottnőt 4 napi elzárásra itélte.[1])

III. A két követelmény, mely a vád és itélet közötti viszony meghatározásánál szem előtt tartandó, csak akkép egyeztethető össze,[2]) hogy egyrészről senkit sem szabad *más* tett miatt vádolni illetve elitélni, mint a melyért vád alá helyeztetett, másrészről a vád kiterjesztésének ezen negativ határán belül az ügyészi véginditvány illetve itélet felölelheti mindazon a tárgyalás alatt felmerült ujabb ténykörülményeket, melyekből kitünik, hogy az incriminált tett *másként* történt. Ezzel a vád fejlődésképessége nincs megakasztva, és igy tehát a ne bis in idem teljesen érvényesülhet, másrészt a vádhatározatban foglalt és az itélet tárgyát képezett *tett azonossága* is megóvatik. E szerint mindaddig, mig a vádhatározat (vádirat) keretét tul nem lépi, az ügyészi véginditvány illetve az itélet a vád tárgyát tényleges és jogi tekintetben minden oldalról megvizsgálni, és vizsgálatának eredményét akkor is kinyilatkoztatni tartozik, ha a tárgyalás folyamán felmerült uj ténykörülményekből azon meggyőződésre jut, hogy nem a vádhatározatban foglalt, hanem más büntetendő cselekmény lenne megállapitandó.[3])

Vádlottnak felmentése tehát nem következhetik be azon okból — illetve a kir. ügyész nem inditványozhatja azt — mert a biróság illetve vádhatóság nem teheti magáévá a vádiratot illetve vádhatározatot annak *teljes tartalma* szerint, hanem mindkettőnek feladata, a vád tárgyát minden irányban

---

[1]) »Jogtudományi Közlöny« 1889. évi 19. száma.

[2]) Találóan mondja *Glaser*, »das Verhältniss des Urtheils zur Strafklage« cimü értekezésében (Gerichtssaal 1884. 105. l.): »Diese beiden Forderungen stehen mit einander zwar nicht im Widerspruch, *allein sie bringen das Gericht in Gefahr, eine derselben zu verleugnen, indem es bemüht ist, der anderen gerecht zu werden.*«

[3]) »*Vollständige Erledigung der Anträge*, allseitige Prüfung des Sachverhaltes und der sich hieraus für die Strafbarkeit des Angeklagten ergebenden Consequenzen ist nach dem heutigen Stande unserer Gesetze die unzweifelhafte Pflicht des Gerichtes.« *Glaser*, Gerichtssaal 104. s k. l.

(tényleges és jogi tekintetben) megvizsgálni, és ezen vizsgalatának eredményét akkor is kinyilvánitani, midőn nézete szerint nem a váddal összhangzó, hanem vádlottat más delictumban bünösnek kimondó itélet felel meg a tényállásnak.

Ily esetekben a biróság itélete (a kir. ügyész véginditványa) *helyt ád* a vádnak, midőn ezt egyuttal *kiigazitja*. Ezen utóbbi eventualitás pedig előáll mindannyiszor, valahányszor a biróság vagy kir. ügyészség a vádhatározatban foglalt kérdésre nem felelhet igen vagy nemmel, de nem is nyilvánithatja vádlottat ártatlannak minden egyéb ugyanazon tettből kifolyó — a vádban nem foglalt — büntetendő cselekményben.

Miután pedig a felmentésnek csak azon értelme lehet, hogy vádlott az incriminált tettért egyáltalán nem vonható felelősségre; miután nincs relativ, hanem csak absolut fölmentés: perjogi absurditas volna a vádtól való eltérésnek oly alakot adni, hogy a tárgyalás folyamán fenforgónak talált büntetendő cselekmény miatti elitélés egybekapcsoltatik a vádban foglalt büntetendő cselekmény alóli felmentéssel, mi által ugyanazon tett felett két ellentétes birói határozat keletkeznék. [1]) A vádtól való eltérésnek ily hibás formulázásai, melyek napi renden vannak hazai judicaturánkban [2]) és melyekre véleményünk bevezető részében reámutattunk, elvétve előfordulnak a német és osztrák judicaturában is, hol azokkal szemben a felsőbb biróságok mindig határozott állást foglaltak. [3])

---

[1]) Ezen felfogás következetes keresztülvitele mellett a legcsekélyebb minősitő körülmény elestével felmentő itéletet kellene hozni.

[2]) A budapesti kir. törvényszék 1887. évi 8712. sz. a. *felmenti* S. Antalt a haláltokozó sulyos testi sértés bűntettének vádja alól, ellenben *bűnösnek találja* a gondatlanságból okozott emberölés vétségében. Ugyanazon törvényszék 1887. évi 15,333. sz. a. kelt itéletével *felmenti* K. Pált a btkv. 207. §-a alá eső hamis pénz csalárd használata bűntettének vádja alól és *bűnösnek* mondja a btkv. 209. §-a alá eső hamispénz kiadásának vétségében. Ugyanazon törvényszék 1888. évi 8393. sz. a. kelt itéletével *felmenti* Denkstein Simont a btkv. 414. §-ának 1., 3. és 4. pontjába ütköző csalárd bukás bűntettének, nemkülönben a btkv. 416, §-ának 3. és 4. pontjába ütköző vétkes bukás vétségének vádja alól. ellenben *bűnösnek* mondja a btkv. 416. §-ának 2. pontjába ütköző vétkes bukás vétségében.

[3]) Lásd a *Reichsgericht* 1880. évi november 16-án 2725. sz. a.

Különösen az osztrák alsóbirósági gyakorlatban tartotta fenn magát (per abusum) azon szokás, mely egy az itélet indokolásába tartozó kijelentést annak rendelkező részébe felvesz.[1]) Ausztriában ezen gyakorlat utóhatását képezi az 1853-iki perrendtartásnak, mely szerint az itélt nem terhelt bünösségét egy bizonyos tettben, hanem egy bizonyos delictkategoriában (Verbrechen, Vergehen oder Übertretung) állapitja meg, minek kiegészitéseül a 290. §. rendeli, hogy azon esetben, ha a tárgyalás eredménye szerint a tett *másféle* büntetendő cselekménynek mutatkozik, mint a mely miatt vádlott vád alá helyeztetett, a biróság az előbbit ugyan megállapitani, de egyuttal kijelenteni tartozik, hogy vádlott a vádhatározat által *eredetileg* terhére rótt bűntett vagy vétségben ártatlan, illetve bizonyitékok elégtelensége folytán felmentetik.

A vádelv ezen formalisticus keresztülvitele helyett annak valódi lényegét itt is érvényre juttatta az 1873. évi osztrák eljárás, melynek értelmében nem valamely *büntett*, hanem

kelt határozatának indokolását: »Nach § 263 ist Gegenstand der Urtheilsfindung die in der Anklage bezeichnete That nach allen ihren bei der Hauptverhandlung sich darbietenden rechtlichen Gesichtspunkten, mögen solche in dem Beschlusse über Eröffnung des Hauptverfahrens vorgesehen sein oder nicht, und nach § 266 Abs. 4. daselbst hat die Freisprechung des Angeklagten auf der Grundlage zu erfolgen, dass entweder der Angeklagte nicht überführt, d. h. eine That überhaupt nicht, oder wenigstens keine solche des Angeklagten erwiesen, oder das die für erwiesen angenommene That als nicht strafbar zu erachten ist. Hieraus ergiebt sich, dass eine Freisprechung sich stets nur auf die That, welche der Eröffnungsbeschluss im Auge hat und deren Strafbarkeit als solche beziehen und *eine Freisprechung von einem einzelnen rechtlichen Gesichtspunkte niemals und namentlich alsdann nicht eintreten kann, wenn von einem anderen rechtlichen Gesichtspunkte aus Verurtheilung erfolgt.*«

[1]) »Soweit ich bisher Gelegenheit hatte, die einheimische Praxis kennen zu lernen, pflegt sie dann, wenn die Ergebnisse des Beweisverfahrens von den thatsächlichen Behauptungen der Anklage derart abweichen, dass der in letzterer angezogene Delictsbegriff darauf keine Anwendung mehr findet, den Angeklagten von diesem Delicte freizusprehen und ihn gleichzeitig wegen der aus den Ergebnissen der Verhandlung festgestellten strafbaren Handlung zu verurtheilen.« *Gernerth*, allg. österr. Gerichtszeitung, 1885. évi 5. sz.

valamely *tett* miatt vádoltatik valaki (207. §. 2. pont), valamely *tett* alól mentetik fel (259. §.) és hol az itéletnek elsősorban tartalmaznia kell »welcher *That* der Angeklagte schuldig befunden worden« (260. §.), a hol végre a tárgyalás »a vádnak alapjául szolgált *tények* körül forog« (262. §.). Az uj törvény szellemébe behatolt semmitőszék [1]) és irodalom [2]) tiltakozik is az itéletek oly fogalmazása ellen, mely szerint *egyazon* tettre vonatkozólag *két* ellentétes kijelentés történik.

Hasonlag a *német* bűnvádi eljárás szerint is a vádiratnak határozott *tettre* kell irányulnia (198. §.); a vádhatározatban meg kell jelölve lenni a vádlott terhére rótt *tettnek* (205. §.), és a 263. §. szerint az itélet tárgyát képezi »die in der Anklage bezeichnete *That,* wie sich dieselbe nach dem Ergebnisse der Verhandlung darstellt.« A 265. §. azon esetről intézkedik, midőn »der Angeklagte im Laufe der Hauptverhandlung noch einer anderen *That* beschuldigt wird stb.« A 266. §. utolsó bekezdése szerint vádlott felmentése esetére »müssen die Urtheilsgründe ergeben ob der Angeklagte für nicht überführt oder ob und aus welchen Gründen die für erwiesen angenommen *That* für nicht strafbar erachtet worden ist« stb. 270. §: »Stellt sich nach dem Ergebnisse der Verhandlung die dem Angeklagten zur Last gelegte *That* als eine solche dar« stb.

A magyar javaslatban sajnálattal nélkülözzük a jogi terminologia azon szabatosságát és következetességét, mely organicus törvényben nem csak az alkalmazásnak, hanem az

---

[1]) A semmitőszék 1883. évi junius 1-én kelt határozata. Entscheidung. 556. sz.

[2]) »Das Urtheil muss die Anklage erschöpfen; wenn demnach der Gerichtshof den Angeklagten eines anderen Delicts schuldig erkennt, als in der Anklage bezeichnet erscheint, so muss er in den *Entscheidungsgründen* sich darüber aussprechen, weshalb er die in der Anklageschrift angenommene Qualification der That nicht als vorhanden angenommen hat. Dagegen ist es *nicht* nothwendig, *und wäre selbst vom Übel*, wenn der Gerichtshof den Angeklagten von dem in der Anklageschrift angenommenen Delicte freisprechen würde.« *Mitterbacher,* die Strafprocessordre v. J. 1873, 410. l.

értelmezésnek is lényeges előföltétele. Mig a 103. §. 2. bekezdése szerint: »Az inditványban szabatosan meg kell jelölni a *tettet*, melyre nézve..... az elővizsgálat kéretik;« a 104. §. szerint (III. javaslat) a vizsgálóbiró csak az inditványban megjelölt *tettre*..... nézve rendelhet elővizsgálatot.« »Ha az eljárás folyama alatt az elővizsgálatnak más *tettre* vagy személyre való kiterjesztése is szükségesnek mutatkoznék, a vizsgálóbiró köteles a halaszthatlan intézkedéseket megtenni«...; a 256. §. szerint »a vádtanács a *tett* minősitése tekintetében a vádló inditványához kötve nincs«, végre a 304. §. »sem a *tett* minősitése, sem a büntetés« tekintetében nem köti a törvényszéket a vádló inditványához:[1]) addig a 297. 299. és 305. §§-okban ugyanazon fogalom megjelölésére a »*cselekmény*« szó használtatik, mely más helyeken mint a »*büntetendő cselekmény*« identicuma szerepel. (p. o. az 1. §. 2. bekezdésében, a 10. §. 3. bekezdésében, a 45. §. 3. bekezdésében, a 268. §. utolsó bekezdésében, a 299. §. 1. bekezdésében: »ha a megváltozott vád alapját képező *cselekmény* enyhébb« stb. Különösen bántó a nyelvezet ezen promiscuitása a 297. §-ban. hol ugyanazon mondatban a »cselekmény« szó két lényegesen eltérő értelemben: mint »büntetendő cselekmény« és mint »tett« használtatik. (»Ha a vádló a bizonyitási eljárás következtében akként látja a tényállást megváltozottnak, hogy a vádlott más *cselekményben (= büntetendő* cselekményben azaz delictumban) mutatkozik bünösnek, mint a melylyel a vádirat illetve vádhatározat szerint vádoltatott, vagy hogy őt a vádbeli *cselekményen* (értsd: *tetten)* kivül még más a btkv. 96. §-ának alkalmazására vezető *cselekmény* (azaz: *tett)* is terheli« stb.[2])

---

[1]) A magyar (III.) javaslat csak *öt* helyen használja a »tett« szót. A német törvényben *huszonhatszor* fordul elő a megfelelő kifejezés (»*That*«), és pedig a következő szakaszokban: 9, 2; 56, 3; 69, 4; 112; 113; 153, 1; 177; 178; 189; 198; 203; 205; 211; 231 263, 1 és 2; 265, 1 és 2; 266, utolsó bek.; 270, 1; 293; 294; 298; 319, 1; 458; 498, 2.

[2]) Mint a vád *tárgya* a 245. §. 2. pontja szerint (helytelenül) a *büntetendő* cselekmény szerepel; a 305. §. 1. pontja (már helyesebben) félmentő itélet hozatalát rendeli, ha a *vád tárgyát képező tényálladék*

IV. Már a felvetett problema ezen vázlatos ismertetéséből is kitünik, mily egyoldaluságot tanusít a communis opinio, midőn a két mérvadó procenualis követelmény összeegyeztetésének kérdését *kizárólag* a vádhatóság és biróság közötti viszonynyal hozza kapcsolatba és a kérdés megoldásánál mérvadónak *egyedül* azon elvet tekinti, hogy a biróság a cognitója alá bocsátott tett jogi jellegének meghatározásánál a kir. ügyész nézetéhez kötve ne legyen.[1]) Bármily helyes ezen felfogás: a fenforgó kérdést közvetlenül nem érinti vagy legalább is teljesen ki nem meríti.

Nem az itélet és kir. ügyészi végindítvány, hanem a tárgyalás és a vizsgálat eredménye közötti viszonyról van e helyütt szó, és ezen szempontból nézve a dolgot, egyre megy ki, akár azt kérdezzük, mennyiben térhet el a kir. ügyészi végindítvány, akár azt, mennyiben térhet el az itélet a vádirat vagy vádhatározattól. A vádhatóság, akármily gondot fordít feladatának teljesítésére, a rendelkezésére álló vizsgálati illetve nyomozati adatok alapján nem jósolhatja meg oly biztosan a tárgyalás eredményét, hogy ez reá nézve is némelykor másféle tényállást fel ne tárjon, mint a mely a vádirat vagy vádhatározat alapjául szolgált. A magánjogi eljárást jellemző tétel: actor de re sua certus esse debet, nem érvényesülhet a bünvádi eljárásban, sőt annak természetével és a vádhatóság szerepével, egyenesen ellenkezik.[2]) A kérdés súly-

---

a büntető törvények szerint nem képez büntetendő cselekményt. Teljesen correct az indokolás (410. l.), mely a »*vád tárgyát képező tettről*« beszél. — Kifogás alá esik továbbá a 306. §. fogalmazása, mely »az elitélés okául szolgált *büntetendő* cselekményt« említ, holott nem a *delictum,* hanem a *tett* képezi az elitélés okát.

[1]) Még *Glaser* is »Das Verhältniss des Urtheils zur Strafklage« című a Gerichtssaal 1884. évi folyamában 80. s köv. l. megjelent remek értekezésében is némi egyoldalusággal ezen szempontot domborítja ki »Der Richter istin seine Bewegung beschränkt dadurch, dasz das Gesetz ihm die *Initiative* entzieht und sie Anderen zuweist. Ist aber diese Initiative ergriffen, das Gericht in Bewegung gesetzt, so kann dieses nicht durch *Parteiwillkür* an der Aufklärung des Sachverhaltes, der Anwendung des Gesetzes auf den vorliegenden Fall gehindert, nicht durch die subjective Ansicht der Parteien dabei gebunden werden.«

[2]) Nem következik azonban a bizonyítási eljárás eredményének a büntető per természetéből folyó előreláthatlanságából, hogy a vádha-

pontja tehát nem az itélő biró azon elvitázhatlan jogának elismerésében fekszik, hogy másképp minősítheti *ugyanazon változatlan tényállást*, mint a vádhatóság: [1]) ezt a jogot nézetem szerint meg kell adni a tárgyaló ügyésznek is szemben az ügyészségnek azon tagjával, ki a vádiratot szerkesztette — hanem meghatározandó: mennyiben alkalmazkodhatik a vádló a tárgyalás folyamán felmerült uj körülmények és bizonyítékokhoz a nélkül, hogy oly tettel vádolna, melyre a vádirat illetve vádhatározat ki nem terjedt, és a mi ezzel egyértelmü, mily határig térhet el az itélet a vádirat illetve vádhatározattól.

Talán nem tévedek, midőn fölteszem, hogy épen a modern tudományos irodalom ezen egyoldaluságát akarta ellensulyozni a magyar Jogászgyűlés állandó bizottsága, midőn nem az itélet és a vádirat illetve vádhatározat, hanem a kir. ügyészség végindítványa és a vádirat illetve vádhatározat közötti viszony szempontjából vetette fel azon kérdést, melynek megoldását véleményem utolsó részében megkisérlem. És ezen formulázása a kérdésnek és vele a rámutatás az egyedüli döntő szempontra annál indokoltabb hazai viszonyaink között, midőn tapasztaljuk, hogy az utolsó (III.) javaslat, elhagyva

tóság ne tegye meg *kellő határozottsággal* indítványait a per bármily stadiumában. Igy például helytelen eljárás volt, midőn csalárd bukás büntettével terhelt S. Lajos elleni ügyben a budapesti kir. ügyészség 22,345/kü 87. szám alatt vádat emelt a btkv. 414. §-ának 3. pontjában meghatározott csalárd bukás büntette, *esetleg* a btkv. 416. §-ának 1. 2. 3. és 4. pontja alá eső vétkes bukás vétsége miatt, és a törvényszék ennek folytán 47,578/87. sz. a. terheltet vád alá helyezte csalárd bukás büntette (414. §. 3. pont) *esetleg* vétkes bukás vétsége miatt (416. §. 1. 2. 3. és 4. pont). Ezen vádhatározatot joggal semmisítette meg a budapesti kir. itélő Tábla 1888. évi 9034. sz. a. kelt határozatával, »tekintve, hogy vádhatározatokban azon cselekmények, melyek miatt terheltek vád alá helyeztetnek, a btkv. vonatkozó §§-aira való hivatkozás mellett határozottan megjelölendők, a fenti keletü és számu határozatban pedig L. Lajos a btkv. 414. §-a esetleg a 416. §. 1. 2. 3. és 4. pontjába ütköző büncselekmény miatt helyeztetett vád alá: a kir. itélő Tábla a nevezett határozatot megsemmisíti és a kir. Törvényszéket ujabb szabályszerü határozat hozatalára utasítja.«

[1]) Hogy az itélő biró *saját* és nem a kir. ügyész jogi nézete szerint dönt, nagyon is a dolog természetében fekszik.

elődjének a rendszeres felfogás szempontjából nem kifogásolható és nehány önálló ujítás folytán elismerésre méltó álláspontját, 304. §-ában nem az *itélet és vádirat illetve vádhatározat között, hanem az itélet és a kir. ügyészi végindítvány között fenforgó viszonyt teszi rendelkezéseinek tárgyává.*

Erre lesz alkalmunk tüzetesebben visszatérni. E helyütt annak constalálására szorítkozunk, hogy a mérvadó két processualis szempont fent előadott combinatiója kifejezést talált a franczia Code nyomán haladó valamennyi ujabb törvényhozásban. Valamennyien megkivánják az itélet szorítkozását a vádhatározatban megjelölt tettre és egyuttal megengedik annak alkalmazkodását a tárgyalás folyamán felmerült uj ténykörülményekhez. Különbség csak annyiban van közöttük, hogy mig a későbbi fejlődés alapjául szolgált 1852. május 3. porosz törvény inkább a vádtól való eltérés lehetőségét mint annak határát hangsúlyozza: [1]) addig közvetlen utódja, az 1867. évi porosz törvény 4. §-a már kifejezetten a vádhatározatban megjelölt tettre szorítja az itéletet, [2]) ámbár az előbbi törvény commentatorai és értelmezői a kevésbbé szabatos formulázásnak sem adtak soha oly értelmet, mintha a birót az eredeti vádtól való korlátlan eltérésre jogosítaná fel.

Ugyanazon rendszert követi az osztrák perrendtartás [262. és 267. §§-ok.] [3]) Legszabatosabban formulázza pedig

---

[1]) 30. Art. »Gegenstand der Hauptverhandlung und Entscheidung sind *nicht blosz* die Thatsachen, *welche in der Anklage erwähnt sind,* sondern auch die näheren Umstände, von welchen dieselben begleitet waren, und zwar selbst dann, wenn sie verbunden oder einzeln von einem Gesichtspunkte aus als strafbar erscheinen, unter welchen sie die Anklage nicht gebracht hat. Fälle, wo die That sich als eine Gesetzesverletzung einer anderen, selbst einer schwereren Gattung darstellt, sind nicht ausgeschlossen.«

[2]) »Gegenstand der Untersuchung und Entscheidung ist *die That* des Angeschuldigten, nicht blosz von demjenigen Gesichtspunkte aus, unter welchem sie von der Staatsanwaltschaft verfolgt wird, sondern in ihrer wirklichen, im Laufe der Untersuchung ermittelten Beschaffenheit, auch wenn sich diese ihre Gestalt aus Thatsachen ergibt oder zusammensetzt, welche von der Staatsanwaltsschaft in anderem Zusammenhange oder gar nicht geltend gemacht worden sind.«

[3]) A 281. §. 7. és 8. pontja szerint megsemmisítendő az itélet »wenn das ergangene Endurtheil die Anklage nicht erledigt oder

a mérvadó mozzanatokat a német eljárási törvény 263. §-a »Gegenstand der Urtheilsfindung ist die in *der Anklage bezeichnete That* wie sich dieselbe nach dem Ergebnisse der Verhandlung darstellt.«

Annál feltünőbb, hogy ily kiváló minták mellőzésével *a magyar javaslatok egyike sem irja elő kifejezetten a tett azonosságának figyelembe vételét az itélet hozatalánál*, sőt a III. javaslat (304. §.) a vádtól való megengedett eltérések fejtegetésénél nem a vádiratot vagy vádhatározatot, hanem az ügyészi végindítvány tartalmát veszi kiindulási pontul.[1]) Pedig, amint lesz alkalmunk kimutatni, oly törvény, mely nem éri be a vádelvnek formai keresztülvitelével, egyedül az előbbit (vádiratot vagy vádhatározatot) tekintheti az itélet és a vád közötti viszony szabályozásánál mérvadónak.

Ily körülmények között megnyugtató a Jogászgyűlés állandó bizottsága által felvetett kérdés fogalmazása, mely a két alternativa egybehangoztatása iránti helyes érzékről tanuskodik, a mennyiben egyrészről a tett azonosságának követelményét hangsúlyozza, másfelől ezen negativ határon belül a vád fejlődésképességét biztosítja.

Mielőtt azonban megkisérlenők a Jogászgyűlés állandó bizottsága által is *helyesnek* fölismert tétel gyakorlati keresztülvitelét és az elhatárolást *ugyanazon tett* különböző minősítése és *más* tett helyettesítése között, röviden állást kell foglalnunk magának az itt felállított pincipiumnak elleneseivel szemben, akik vagy perhorrescálván a végindítványnak illetve itéletnek bármely eltérését a vádhatározattól, az itélő birót az abban feltett kérdés igen- vagy nemleges megoldására akarják szorítani, vagy pedig az ellenkező végletbe esve, nem

dieselbe gegen die Vorschrift der §§. 262. 263. und 267. überschritten hat.«

[1]) A II. javaslat 457. §-a ezen tekintetben teljesen correct álláspontot foglal el. Mig a III. javaslat 304. §-a szerint »sem a tett minősítése, sem a büntetés tekintetében nincs a törvényszék a *vádló indítványához kötve,*« addig a II. javaslat 457. §-a a vádtól való eltérés esetét következőképen formulázza: »Ha a törvényszék a főtárgyaláson felhozott tények és körülmények által más büntetendő cselekmény tényálladékát látja megállapítva, mint a mely miatt a *vádlott vád alá helyeztetett, illetőleg a melylyel a vádiratban vádoltatott*« stb.

kötik a birót a tett azonosságának figyelembe vételéhez és így megengedik, hogy a vádlott másért itéltessék el, mint a mi miatt vádoltatott.

Az előbbi nézet félreérti a vádhatározat viszonyát az ítélethez és negativ tartalmának oly jogerőt tulajdonít, melylyel ez a dolog természeténél fogva nem birhat,[1]) a tárgyaláson semmit sem engedvén szóba hozatni, mire nézve a vádhatározat azt meg nem nyitotta.

Ezen felfogás összetéveszti a *megszüntető* végzés joghatályát, mely terheltet ugyanazon tettből kifolyó bármely más üldözés ellen (változatlan tényállás mellett) megoltalmaz, azon jelentőséggel, mely a vádtanács minősítését a tárgyalás eredményére nézve megilleti.

Igen természetes, hogy ott, hol a vádtanács a vád tárgyát képező tett minden oldalu vizsgálatába bocsátkozni tartozik, és a vádhatóság minősítése által sem föl- sem lefelé, sem jobbra sem balra szabad mozgásában nem gátolható: az eljárás teljes megszüntetése annak ujrafölvételét ugyanazon bizonyítási anyag alapján meggátolja akkor is, ha a tettet a vádló máskép minősíti. A non bis in idem — ámbár korlátolt mérvben — itt is az ujabb üldöztetésnek útját állja. Épen azért, mert a biróság a megszüntető határozat hozatalánál a tettet minden vonatkozásában a büntető törvényhez méltatni tartozik, nem engedhető meg, hogy terhelt ellen más minősítés alapján uj vizsgálat rendeltessék el, hacsak uj körülmények,

[1]) Ez p. o. *Bar* álláspontja (Recht und Beweis 136. s köv. l.) — »da nur eine von der Anklagekammer begründet gefundene Anklage zugelassen wird, so ergibt sich von selbst, dasz der Ankläger auch nicht dem Beschlusse der Anklagekammer zuwider Zusätze und Aenderungen in der Anklage machen kann, *sonst würde ja insoweit doch eine von der Anklagekammer gemisbilligte Anklage Gegenstand der Hauptverhandlung werden.*« .... Továbbá: »Es verhält sich hiermit gerade so, als wäre der Angeklagte in Ansehung der fraglichen Punkte auszer Verfolgung gesetzt und daraus ergibt sich, dasz, wenn bis zur Hauptverhandlung oder während derselben neue Beweismittel für eine andere schwerere Qualification der That entdeckt worden, diese nur berücksichtigt werden können, insoweit eine Abänderung des Verweisungsurtheiles zulässig ist *(streng genommen auch nur durch einen Beschlusz der Anklagekammer.)*«

melyeket az előbbi vizsgálat fel nem derített, napfényre nem hozatnak.

Elismerték ezt a régibb franczia törvényhozás és az öszszes modern continentalis eljárási törvények. Francziaországban már az 1791. szept. 16—29. perrendtartás (Art. 28 du tit. 1er de la 2e partie) megtiltotta a vádjury által üldözésen kivül helyezett vádlottnak más czimen a büntető biróság (tribunal correctionnel) elé állítását, hacsak uj terhelő körülmények fel nem merültek és a törvényhozó testület gyakorlati érvényt is szerzett ezen szabálynak.[1]) A IV. évi brumaire 3. Code 255. Art. ugyanazon szabályt tartalmazza[2]) mely a judicaturában ugyanazon értelmezést nyerte.[3])

Mióta Poroszországban az 1849. jan. 3. rendelet a fölmentést bizonyítékok elégtelensége és ab instantia megszüntette, ugyanazon joghatály, mely a felmentés ezen különleges módjával kapcsolatos volt,[4]) a vádtanács megszüntető hatá-

[1]) L. a fentebb közölt esetet.

[2]) Code d'instr. crim. 246. §. Art. a egy lényeges pontban más fogalmazást nyert. Mig az 1791. törv. 28. Art. a szerint, mely szóról-szóra átment a IV. évi törvény 255. Art.-ba: »Si les jurés prononcent qu'il n'y a lieu à accusation, le prévenu sera mis en liberté, et ne pourra plus être poursuivi à raison du même fait, à moins que sur de nouvelles charges il ne soit présenté un nouvel acte d'accusation;« addig a Code 246. §-a szerint: »Le prévenu, à l'égard duquel la cour royale aura décidé qu'il n'y a pas lieu *au renvoi à la cour d'assises*, ne pourra *plus y être traduit* à raison du même fait, à moins qu'il ne survienne de nouvelles charges.«

[3]) Lásd a számos ide vágó esetet, melyet *Hélie*, traité III. 396. s köv. l. közöl.

[4]) Az 1804. Kriminalordnung 414. §-a szerint: »Die völlige Freisprechung, welche sich auf den vollen Beweis der Unschuld gründet bewirkt jederzeit ein Befreiung von der Untersuchung *wegen eben desselben Verbrechens*. Gründet sie sich aber auf den Mangel an Beweisen, so findet eine Erneuerung derselben statt, wenn dazu eine *neue rechtlich begründete Veranlassung vorliegt*.« Az 1846. évi jul. 7-iki törvény 22. §-a még világosabban rendeli: »Der für *nicht schuldig* Erklärte darf wegen derselben Handlung nicht wieder unter Anklage gestellt werden. Gegen denjenigen aber, welcher *nur von der Anklage entbunden wird*, ist eine Erneuerung der Anklage, insofern sie durch Anführung *neuer Thatsachen oder Beweismittel begründet wird*, so lange zulässig, als nicht bereits Verjährung eingetreten ist.«

rozatának tulajdoníttatott. Itt is tehát uj bizonyítékok felmerülése esetében volt ujrafelvételnek helye.[1])

A német *bünvádi eljárás* 210. §-a szerint, azon esetben, ha az eljárás megnyitása jogerős határozattal megtagadtatott »so kann die Klage nur auf Grund *neuer Thatsahen oder Beweismittel* wieder aufgenommen werden.« (Épen úgy 172. §. 2. bekezdése.)

Hazai gyakorlatunkban is elismerést talált a megszüntető végzés joghatálya, mely a terheltet ujabb üldözés ellen változatlan tényállás mellett megvédi. Az érvelés ereje és a fölfogás határozottsága által különösen kimagaslik a királyi Curiának a »Jogt. Közlöny« 1889. évi 19. számában közölt 9862/89. sz. a. kelt ezen tárgyra vonatkozó határozata, melylyel megsemmisíti a beregszászi kir. Törvényszék 1889. évi márczius 26-án 11,933. sz. a. kelt végzését, és ez időtől keletkezett minden további birói határozatokat, köztük a budapesti kir, itélő tábla 1887. évi szept. 20-án 24,025. sz. a. kelt végzését is. Nevezett törvényszék ugyanis 2431/86. sz. a. megszüntette az eljárást emberölés vétségével terhelt S. Mór és T. Antal elleni ügyben. Ezen végzés jogerőre emelkedett. Dacára ennek a kir. ügyészség 10,490/86. sz. a. ujra indítványt terjesztett elő terheltek vád alá helyezése iránt, a kir. törvényszék pedig maga részéről is, számba nem véve a jogerőre emelkedett előbbi határozatot, a kir. ügyészség említett indítványára ujabb, érdemleges, megszüntető végzést hozott, a kir. Tábla pedig a vádhatóság felebbezésére érdemben felülvizsgálta az ügyet. A kir. Curia, tekintve, hogy a törvényszéki (második) végzés hozatalával a jogerőre emelkedett birósági határozat megtámadhatóságának nagy horderejü elve sértetett meg, az egész eljárást megsemmisítette.

A magyar (III.) javaslat, melynek 256. §-a szerint a vádtanács a tett minősítése tekintetében a vádló indítványához

---

[1]) Érdekes esetet a porosz Obertribunal gyakorlatából közöl *Goltdammer* az Archiv V. 678. l. A felsőbb biróság megszüntette a hamis eskü büntette miatt megindított eljárást. Ugyanazon tényállás alapján az ügyészség vádat emelt utóbb vétkes bukás vétsége miatt. A non bis in idem elvénél fogva vádja elutasíttatott. Hasonló eset *ugyanott VI.* kötet 249 lap.

kötve nincs; a hol tehát a vádtanács szintén az ügyészség indítványától függetlenül határozza meg a tett jogi jellegét, hasonlag a jogerős megszüntető végzéssel befejezett eljárást csak *uj terhelő bizonyítékok* alapján engedi felvétetni. (172. §.) Szigoruan véve nem kellene a megszüntető végzésnek ily jogerőt tulajdonítani, ha a vádhatóság visszalépése folytán (41. §.) lett az eljárás megszüntetve, s így a biróság nem a tényállás mindenoldalu mérlegelése alapján helyezte terheltet üldözésen kivül; nem lehetne tehát ily esetekben megtagadni a vádhatóságtól a jogot, hogy változatlan tényállás mellett *más* büntetendő cselekménynyel vádolja a terheltet.[1]) Szerencsére itt is a javaslat vádlott érdekeit föléje helyezte az elvi következetességnek és a jogerő tekintetében a megszüntetés kétféle esete között különbséget nem tett.

Már inkább kifogás alá esik a javaslat, midőn a tárgyalás után hozott felmentő itéletnek nagyobb jogerőt nem tulajdonít vádlott érdekében, mint a megszüntető végzésnek, és a jogerősen felmentett vádlott ellen az ujrafelvételt ugyanazon feltételek mellett engedi meg, mint azon terhelt ellen, ki a vádtanács által üldözésen kivül helyeztetett.[2]) Pedig az ujrafelvétel feltételeinek szabályozása szoros összefüggésben áll

[1]) Tényleg Angolországban, hol a nagy Jury nem méltatja az incriminált tettet minden vonatkozásában a büntetőtörvényhez, hanem helyt ad a vádnak vagy elveti azt az által, hogy ezen három szócskát »a true bill« az indictment hátára vezeti, vagy nem: a vádló új minősítéssel bármikor felveheti az eljárást. Angolországban tehát csak végleges birói határozat védi meg vádlottat ujabb üldöztetésektől. Sem a rendőrbiró végzése, melylyel az esetnek esküdtszék elé utalását megtagadja, sem a vádirat elvetése a nagy Jury által ily hatálylyal nem bir, még kevésbbé a vádhatóság visszalépése a vádtól (a nolle persequi beiktatása). *Bishop*, commentaries on criminal law I. 659. §.

[2]) 376. §.: »A felmentett, illetve elitélt hátrányára kizárólag a kir. ügyészség indítványára, az itélet jogerőre emelkedése után és a következő további feltételek mellett engedhető meg az eljárás ujrafelvétele . . . . ha a kir. ügyészség uj tényeket vagy bizonyítékokat hoz fel, melyek magukban vagy az előbbi eljárás alatt felhozottakkal kapcsolatban a felmentettnek elitéltetését vagy az elitéltnek a büntető törvények súlyosabb rendelkezése alá eső cselekményben való bünösséget valószinüvé teszik.« A javaslat itt az osztrák törvényt követte; a német eljárás 402. §-a a helyes álláspontot foglalja el.

a non bis in idem elvének érvényesülésével. Mert ha igaz is, hogy az előbbi a jogerős itélet hatályon kivül helyezését és uj itélet hozatalát czélozván, mintegy föléleszti a régi vádat, mig az utóbbi meg akarja akadályozni, hogy ugyanazon tett *két vád* tárgyává tétessék: másrészt kétségtelen, hogy minél könnyebb az ujrafelvétel, annál szükebb korlátok között érvényesülhet a non bis in idem tilalma.[1]) A magyar törvényhozásnak tehát választania kell. Vagy az ujrafelvétel eseteinek szabályozásánál a *német* és nem az *osztrák* jogot kell mintául vennie vagy le kell mondania a ne bis in idem elvének keresztülviteléről. A legnagyobb visszásság volna a *csalás* vádja alól felmentett ellen uj bizonyítékok alapján az ujrafelvételnek helyt adni, de meg nem engedni, hogy ugyanazon tettből kifolyólag a felmentett *sikkasztás* miatt vád alá helyeztessék, ha ezen büntett ismérveit feltüntető uj ténykörülmények felmerültek. Egészen eltekintve attól, hogy a dolog természetében fekszik és a non bis in idem érvényesülésének elvi alapját képezi oly birói határozat messzebbre menő joghatálya, melyet tárgyalás előzött meg, hol tehát a biróság az egész bizonyítási anyagot teljesen felölelhette és a vádhatóság a nyomozásnak minden rendelkezésére álló eszközét kimeríthette. Igaz, hogy ezen lehetőség inkább *jogi mint tényleges*;[2]) azonban méltányossági tekintetek követelik, hogy a vádhatóság mulasztása vádlott kárára ne váljék és végelemzésében a non bis in idem nem a szigorú jog, hanem a méltányosság követelménye.[3]) Tul vagyunk azon időkön, midőn a nyomozó eljárás az anyagi igazság kiderítésére célzó törekvéseivel nem csak a per vitelét, hanem az itélet hatályát is befolyásolta és midőn, hivatkozással az állam kötelességére

---

[1]) Helyesen mondja *Vargha Ferencz* (M. Igazs. 89. évfolyam 22. l.): »Minél több esetben élhet perujítással a vádló, minél szabadabban van az ujrafelvételi eljárás szabályozva, annál kevesebb esetben fordúl elő a vád végleges consumtiójának esete, s így a non bis in idem tilalma.«

[2]) »Ob dasjenige thatsächlich hervortrat oder auch nur vermuthet werden konnte, was, erkannt dem Urtheil einen anderen Inhalt gegeben hätte, das ist eine Frage des Gelingens oder Misslingens einer bestimmten Procedur, wogegen es eine Abhilfe nur in sehr beschränktem Masse gibt.« Glaser Gerichtssaal 1884. 120. l.

[3]) V. ö. *Glaser*, Gerichtssaal 1871. 72. l.

a bünösök megbüntetése és az ártatlanok megoltalmazása körül, büntető ítéleteknél a res judicata-tól minden jelentőséget megtagadtak. (V. ö. Tittmann Grundlinien der Strafrechtswissenschaft 523. §.)

Magától értetik, hogy csak a contradictorius tárgyalás megtartása biztosítja vádlottat az ujabb üldözés ellen még akkor is, ha jogerős elitéltetése, illetve felmentése után uj, a tárgyaló biró előtt ismeretlen ténykörülmények merültek fel. A büntető rendelvény (III. javaslat 453. §-a) nem birhat ily hatással.[1])

A tárgyalás alapján hozott itélet jogereje tehát minden esetre nagyobb mint az elővizsgálat alapján keletkezett végzésé. Mig továbbá az előbbi jogereje nincs függővé téve annak tartalmától és az elitélő itélet ép úgy útját állja az újabb üldözésnek, mint a felmentő: addig szemben a megszüntető végzéssel, a tárgyalást elrendelő végzés csak közvetitő jellegü,[2]) és a tettnek abban foglalt minősítése csak az illetőség kérdésére nézve dönt.

Erre nézve sem véglegesen. Mert a kisebb hatáskörü itélő biróság, ha a tárgyalás folyamán illetőségét felülhaladó törvényszegés jelenségeit észleli, a vádtanács határozata által nincs gátolva illetékességének leszállításában és az iratok áttételében. Csak a mennyiben az általánosabb illetőségü biróság lett az eljárással megbizva, mondható véglegesnek a vádtanács határozata, mert szélesebb jogkörénél fogva a na-

---

[1]) *Löwe* még a német bünvádi eljáráshoz irt commentárjának 2. kiadásában (477. l.) az ellenkező nézetet vallja: »Ein Strafbefehl, gegen welchen nicht rechtzeitig Einspruch erhoben worden ist, hat in jeder Hinsicht, *also auch hinsichtlich des Vebrauchs der Strafklage,* die Wirkung eines rechtskräftigen Urtheils.« De már munkájának utolsó (1888.) kiadásában meghajol — ugylátszik — a Reichsgericht ellenkező felfogása előtt (407. l.) Lásd a Reichsgerichtnek az Entscheidungen IV. 243., IX. 321. és a Rechtspr. III. 367. és V. 804. l. közölt határozatait. Legujabban is (1889. évi febr. 5-én) a Reichsgericht IV. tanácsa ugyanazon értelemben határozott (Goltdammer 1889. évi 59. l.)

[2]) »Dieses Erkenntnis hat nur, soweit es den Angeschuldigten auszer Verfolgung setzt, die Natur einer definitiven Entscheidung, sonst aber nur die einer *processleitenden* Verfügung, welche der Hauptverhandlung in keiner Weise vorgreift.« *Glaser,* Kleinere Schriften, II. 158.

gyobb hatáskörü biróság a kisebb törvényszegést is cognitiója alá vonhatja.[1])

Semmikép sem lehet tehát a megszüntető végzést megillető jogerőt kiterjeszteni magára a vádhatározatra oly értelemben, hogy a tett a tárgyalás alapján esetleg sulyosabb beszámítás alá ne kerüljön, mint az elővizsgálat [2]) szerint.

Még kevésbbé lehet a *vádelv* szempontjából kifogást tenni a vád modificatiója illetve az itéletnek a vádhatározattól való eltérése ellen. A vádelv követelménye, hogy a biróság ne itéljen oly tett felett, melyet maga üldözésének tárgyául kiszemelt. Evvel semmi köze sincs a vád illetve itélet alkalmazkodásának a tárgyalás fejleményeihez. Ha megengedtetik, hogy a vádhatározat a titokzatos és inquisitorius módon eszközölt megállapításokon épül fel; ha kétségtelen, hogy bizonyítási eljárásnak csak a tárgyalás folyamán van helye; [3]) úgy biztosítani kell a vádhatóságnak és biróságnak

[1]) Ezen értelemben mondja *Hélie VI.* 585. l.: »il est de règle dans la pratique, que les arrêts de renvoi, qui ne sont qu' *indicatifs*, quand ils saisissent la police correctionnelle ou la simple police, sont *attributifs* quand ils saisissent la Cour d'assises.« V. ö. a III. Javaslat 264. §-ának 2. bekezdését.

[2]) Már csak azért nem, mert a vádtanács *enyhébb* minősítése ellen a vádhatóság nem rendelkezik jogorvoslattal. Igy p. o. a budapesti kir. törvényszék 19.281/87. sz. a. kir. ügyészség inditványa folytán vád alá helyezte F. Pált a btkv. 414. §-ának 3. pontja alá eső csalárd bukás büntette miatt. A budapesti kir. itélő Tábla, terhelt felebbezése folytán, megváltoztatva az elsőfolyamodásu biróság végzését, 27,062/87. sz. a. a btkv. 416. §-ának 3. pontja alapján vétkes bukás vétsége miatt helyezte vád alá F. Pált. Ezen végzés ellen a kir. ügyészség felebbezést jelentett be, melyet azonban a kir. Curia 1888. évi junius 7-én visszautasított »tekintve, hogy a másodbiróság az elsőbiróság határozatát helybenhagyta, ez esetben pedig az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 45. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen, valamint figyelemmel arra, hogy a vád alá helyezési határozat a cselekménynek a végtárgyalás fejleményeinek megfelelő minősitését nem akadályozza« stb.

A (III.) javaslat 258. §-a szerint: »A 252—257. §§. szerint hozott végzések közül a kir. ügyészség, a magánvádló, a sértett fél és a károsított csak az eljárást *részben vagy egészben megszüntető* végzés ellen élhetnek felfolyamodással.«

[3]) V. ö. Hélie VI. 599: »La chambre de conseil el la chambre d'accusation se bornent à dégager de l'instruction écrite ses conséquences

azon jogot, hogy az elővizsgálat eredményéhez csak addig ragaszkodjék, mig a tárgyalás adatai által meg nem cáfoltatik, és szemet ne hunyjon a tárgyalás folyamán akár vádlott előnyére, akár ennek hátrányára felmerült jelenségek előtt, csupán azért, mert azok az ügy előbbi stádiumában ismeretlenek voltak [1]) vagy nem lettek kellőkép méltatva.[2]) A vádfejlődésképessége és alkalmazkodása a bizonyítási eljárás eredményéhez sem a vádelvvel nem áll ellentétben, sem a vádlott érdekeibe nem ütközik. Ez utóbbinak alkalmat kell adni, hogy magát véglegesen a vád alól tisztázza és ne legyen kitéve ujabb vádnak annyiszor, ahányszor eltérés mutatkozik az elővizsgálat és a tárgyalás eredménye között.[3]) Természetes, hogy e mellett gondoskodni kell arról is, hogy a vádlott a vád minden modificatiojára elkészülhessen és meg legyen óva oly meglepetésektől, melyek a vádhatározattól való legkisebb eltérésnél is elkerülhetlenek. Ez csak úgy lehetséges, ha a tárgyalás folyamán felmerült bármely ujabb körülmények értékesítése függővé tétetik attól, hogy vádlott tudomást is szerezzen a szándékolt ujdonságról és avval szemben ne legyen rosszabb helyzetben, mint a vádhatározatnak előbb ismert részleteivel szemben. Párhuzamban a vád kiterjesztésével tért kell adni a védelem eszközeinek megfelelő kifejtésére.

---

immédiates; elles prononcent sur des présomptions et sur des charges, *mais non sur des preuves.*«

[1]) »Comment donc pourrait-on admettre que les juges appelés à statuer définitivement sur les faits éclairés par cette discussion contradictoire, pussent être enchaînés par les juger qui n'ont connu que les remeignements de l'instruction écrite et qui nont été appelés que pour déterminer la marche de cette instruction.« Hélie u. o. 600. l.

[2]) »Es macht hinsichtlich der Zulässigkeit der Klageänderung keinen Unterschied, ob die letztere bedingenden Thatumstände sich *erst in der Hauptverhandlung heraus stellen,* also *neue* sind, oder ob sie bereits beiden Akten bekannt waren.« *Löwe,* Strafprocessordn. 559. l.

[3]) *Oppenhoff,* Strafverfahren, ad Art. 30.: »dasz die ganze vorliegende Sache nicht nur im Interesse der Verfolgung, sondern auch *und zwar vorzugsweise in dem des Angeklagten* in einem und demselben Verfahren zur Erledigung gebracht, und so eine jede neue Anklage und eine abermalige Verfolgung wegen derselben Thathandlung als unnötig und zugleich als unstatthaft ausgeschlossen werden sollen.«

Ily processualis óvintézkedések nélkül a vádelv formális keresztülvitele nagyobb veszélyeket rejt magában, mint az őszinte nyomozó rendszer. Nem áll, hogy a védelem a tényleges anyagot egyforma módon értékesítheti bármely jogi fölfogással szemben. Mihelyest a tett más jogi fogalom alá kerül, alkatrészeinek jelentősége gyökeres változáson megy keresztül. A mi előbb legnagyobb fontosságú volt, mellékkörülménynyé válik és az imént figyelemre sem méltatott adatok határozottan előtérbe nyomulnak. Míg a védelem alig törődött ilyen látszólag mellékes terhelő adatok megczáfolásával és minden erejét más helyen összpontosította, egyszerre kitünik, hogy épen ezen elhanyagolt körülményekből meríti a támadás főerejét. A tett azonossága magában véve még nem biztosítja a vád és védelem közötti fegyveregyenlőséget.

Még veszélyesebb a védelem érdekeinek mellőzése jelen eljárásunkban, hol a tett azonosságának határai sem tartatnak kellő tiszteletben, hol nemcsak a vádhatóság, hanem a biróság is a minősitésben vádlott hátrányára eltérhet a vádhatározattól. Már a VIII. magyar jogászgyűlés tárgyalásainak kritikai ismertetésében [1]) kiemeltem azon visszásságot, hogy a biróság korlátlansága folytán a minősitésben vádlott, kinek alkalom nem nyujtatik védelmének előkészítésére, és a változott szemponthoz való alkalmazására, némely esetben csak akkor hallja meg a vádat, a mikor az itéletet kihirdetik. Azóta nem állott be változás ezen tekintetben. Mellékes körülményekre vonatkozólag hangoztatjuk a védelem szükségességét és kivánjuk annak teljességét: de ott, hol — a szó szoros értelmében vett — ártatlanságot meglepetések ellen kellene biztosítani, nem érezzük a dolog fontosságát és így nem is gondoskodunk a baj ellensulyozásáról. Mai viszonyaink között a ténykérdésben való felebbezés megengedésének más indokát nem tudom, mint a védekezés eltörpült formájának érvényrejutását egy, a vádelvvel homlokegyenest ellenkező itélettel szemben. Csakhogy itt is az egyik kézzel lerontjuk azt, a mit a másikkal épitünk. Nálunk a Tábla és a Curia ép úgy eltérhet az alapminősitéstől, mint az első folyamodás. És épen

[1]) Magyar Igazságügy, 1882. évfolyam 447. s köv. l.

a legmagasabb fokon — melynek határozata ellen még fölszólalásnak sincsen helye — találkozunk leggyakrabban azon eltérő minősitésekkel, melyek meglepetést tartalmaznak a védelemre ép úgy, mint a vádhatóságra. Nem ritkán tanui vagyunk annak, hogy a legfelsőbb forum orgazdaság miatt itéli el azt, a ki lopással és rablásért, a ki erőszakos nemiközösülés miatt volt vádolva és dulakodás közben lerántotta a nőnek kendőjét. A ki evvel szemben arra hivatkozik, hogy a biró más büntett miatti elitélésnél is csak teljes bizonyítékkal fogja beérni és hogy e szerint a bűnös vádlott jogsérelemről nem panaszkodhatik, már hibás körben forog. »A modern eljárásban vallott elv szerint csak azon bizonyíték nevezhető teljesnek, mely a *felek közreműködésével* lett megállapítva, *a minél feltételeztetik, hogy a felek tudják, miről van szó;* e nélkül közreműködésük csak látszólagos; a bizonyíték, melyen ily esetben az elitélés alapszik, alakilag hiányos és legfölebb prima facie bizonyítéknak nevezhető.« [1])

Ha ily szomorú viszonyok mellett, melynek sulyát csak növeli horderejük félreismerése, az eljárási javaslatok felé fordulunk, csakhamar meggyőződünk, hogy ezen pontra vonatkozólag vagy semmi, vagy a modern törvényhozásoknál kevesebb védelmet nyujtanak a védelemnek oly meglepetések ellen, melyek vádlottra nézve végzetes hatással lehetnek.

Az I. javaslat 453. §-a kötelességévé teszi ugyan a kir. ügyésznek, hogy azon esetben, ha a főtárgyaláson keresztülvitt bizonyítási eljárás eredménye következtében a tényállást akként látja megváltozottnak, hogy vádlott azon cselekmény helyett, melylyel vádoltatott, a büntető törvények más szempontja — vagy sulyosabb büntetési tétele alá eső cselekményben mutatkozik bűnösnek: — azon körülmények és bizonyitékok kiemelésével, melyekkel a változás támogattatik, és azon törvény, illetőleg a törvény azon helyének megjelölésével, melyet alkalmazandónak tart, a bizonyítási eljárás befejezését kimondó határozat kihirdetése után azonnal kijelentse, és a megváltozott tényállásnak megfelelő vád emelése czéljából, a főtárgyalás elnapolását indítványozza.

---

[1]) *Bar*, Recht und Beweis im Geschworenengericht, Hannover 1835, 133. l.

Ily messzemenő, vádlott érdekeit a kir. ügyészség változott felfogása ellen megvédő intézkedések mellett, méltán várhatnók, hogy az (I.) javaslat legalább ép oly határozott és elismerésre méltó módon fogja a vádlottat azon meglepetések ellen biztosítani, melyek a biróság és nem a vádhatóság köréből származnak. Azt kellene hinni, hogy a figyelmeztetés a másféle jogi minősitésre és a főtárgyalás elnapolása, melyet oly fontosnak tart a javaslat, hogy elmulasztása esetében azt a biróságnak teszi kötelességévé (455. §.) [1], semmi esetre sem fog elmaradni akkor, midőn nem a vádhatóság — mely a vádhatározat álláspontjához ragaszkodik végindítványában — hanem a biróság tekinti »a tényállást akként megváltozottnak, hogy vádlott azon cselekmény helyett, melylyel vádoltatott, a büntető törvények más szempontja vagy sulyosabb büntetési tétele alá eső cselekményben mutatkozik bűnösnek.« A javaslat azonban ezen tekintetben nagy meglepetésben részesíti tanulmányozóját; 472. §-a szerint »azt illetőleg, hogy a vádlott ellen fenforgó cselekmény, a büntető törvények szerint mely büntetendő cselekményt állapít meg: a törvényszék a vádhatározathoz vagy a kir. ügyész indítványához nincs kötve.« Tehát elmarad a figyelmeztetés, az elnapolás a bizonyítékok felvételében való közreműködés mindkét fél részéről akkor, midőn nem a vádhatóság, hanem a biróság emeli az uj vádat, noha vádlott helyzete itt kényesebb, mint az előbbi esetben.

Ezen feltünő mulasztás indoka iránt a VIII. magyar jogászgyűlés tárgyalásai felvilágosítottak. A javaslat tudós szerzője azon nézetet nyilvánította, hogy vádlott figyelmeztetése az uj büntetőjogi szempontra már a biróság praeoccupatióját jelenti az általa felkarolt álláspont mellett. Csakhogy a praeoccupatió azon foka, melytől Csemegi Károly tartott, meg van mindenütt, ahol bizonyos történt dologra vonatkozó-

[1] »Ha pedig a kir. ügyész, az elnapolási indítvány mellőzésével vádbeszédében, ezen megváltozott tényállásra alapítaná a vádat, illetőleg végindítványát: vádlott e körülményre, és az ebből, a büntető törvények szempontjából reá hárulható következményekben lehetséges változásra, az elnök által különösen, és akként figyelmeztetendő, hogy a megváltozott helyzetet és annak lehető következményeit felismerje.«

lag a vádhatóság föllépésétől teszszük ugyan függővé a biróság eljárását, de a cognitiója alá hozott eset jogi minősitésében nem kötjük meg a törvényszék itéletét. Értjük tehát, ha ezen szempontból egyáltalán megtiltjuk a birónak az eltérést a vádtól, de nem értjük azon okoskodást, mely a praeoccupatió *nyilvánításában* és nem annak *fenforgásában* látja a bajt. Az elfogultság ellensulyozásának egyedüli módja azon alkalom, mely a feleknek és különösen a vádlottnak adatik, az uj minősités iránt nyilatkozni és az annak megállapításához szükséges bizonyítékok fölvételében közreműködni. Ezen alkalmat vonja meg tehát a javaslat oly czímen, mely mutatja, hogy a minősités szabadságával járó veszélyeket inkább túlmint alá becsüli és a biróságnak, melyet nem akadályozhat abban, hogy bizonyos tekintetben vádat *emeljen*, vissza akarja adni elfogulatlanságát az által, hogy felfogásának közzétételétől eltiltván, egyuttal vádlott védekezését lehetetleníti. Hogy a vádelv ily feltünő megsértését mily kevéssé képes kiegyenlíteni a 472. §. 2. bekezdése [1]), azt mindenki belátja, mert nem a büntetési tétel, hanem a minősités ellen védekezik a vádlott és a rajta ejtett sérelmet nem orvosolhatja azon körülmény, hogy a delictum, melyben meghallgatás nélkül bűnösnek találtatott, nem sulyosabb beszámítású annál, melyben védekezése folytán ártatlannak nyilvéníttatott. Pedig, a mint már többször hangsulyoztam, nem annyira a vád initiativájában, mint abban látom a vádelv lényegét, hogy a felek — a biróságtól függetlenül — a bizonyítékok felvételénél közreműködjenek.

A II. javaslat, belátva azon álláspont visszásságát, mely a vádelv követelményei iránti túlságos érzékenységből vádlott érdekkörének csorbítását engedi ott, hol bármely sérelem majdnem orvosolhatatlan: vádlott figyelmeztetését, illetve a tárgyalás elnapolását kötelezővé teszi nemcsak ott, hol a vádhatóság, hanem ott is, hol a biróság valamely lényeges pontra vonatkozólag a tényállást megváltozottnak találja. A régi felfogás árnya azonban még itt is kisért. Míg a 442. §-a sze-

[1]) »Sulyosabb büntetés azonban, mint a mely a kir. ügyész által a főtárgyaláson indítványoztatott, még az esetben sem állapítható meg: ha a cselekményre, melyben vádlott bűnösnek itéltetett, a büntető törvényekben sulyosabb büntetés lenne rendelve.«

szerint a vádlott elnapolási indítványának hely adandó: »ha a vádló a vádiratban vagy a vád alá helyezést elrendelő határozatban megjelölt szándékos cselekmény helyett a bizonyítási eljárás következtében, annak gondatlanságból való elkövetését, vagy pedig a btkv. 279., 280. vagy 281. §§-aiban meghatározott valamelyik büntett helyett a btkv. 306., 307. vagy a 308. §§-aiban meghatározott cselekményt látja megállapítottnak« — addig ily esetben a 457. §. még vádlott figyelmeztetését sem tartja szükségesnek és egyenesen kizárja ezen figyelmeztetést, »ha a vád azon büntetendő cselekmény kisérlete miatt, vagy azon cselekményben való részesség miatt emeltetett, a melynek bevégzését s illetőleg melynek tettességét látja a törvényszék fenforogni és viszont.« Kétségtelen azonban, hogy a védekezés módja más a bevégzett cselekmény mint a kisérlet, a tettesség mint a felbujtás vagy bünsegély vádja ellen és a védelem egészen más érveket és ellenérveket, sőt lényegesen elütő taktikát használ a szerint, a mint a bevégzést vagy a végrehajtás megkezdését törekszik megczáfolni, másokat midőn a felbujtás vagy tettesség, másokat midőn a bünsegély gyanuja ellen küzd. Egészen eltekintve attól, hogy a szándékosság és gondatlanság nemcsak quantitative, hanem qualitative is különböznek egymástól és korántsem állanak oly viszonyban, hogy a birónak, kinek meggyőződése szerint az előbbi fenforgott, leszavaztatása esetében szükségkép votumát az utóbbi mellett kellene adnia. [1])

[1]) Például a Stelling munkájában (Die Anklagebesserung 97. l.) fölhozott esetben. Valaki hajtóvadászaton szomszédjától agyonlövetik és kérdéses, vajjon gyilkosság, vétkes emberölés vagy véletlen forog-e fenn. Vadászemberek nézete szerint ez utóbbi állapítandó meg, ha a megölt egyén a vadászvonalból kilépett. Az ügy tárgyalásánál az egyik biró az előre megfontolt szándék mellett szavaz, mert igazoltnak veszi vádlottnak a sértett fél ellen régóta táplált ellenséges szándékát, melynek végrehajtására kedvezőnek találta az alkalmat. A másik két biró között, kik nem látják a szándékot megállapíthatónak, az egyik culpara szavaz, mert a megölt a vadászvonalban állott, a másik casusra, mert abból kilépett. A culpára irányuló kérdés föltevésénél esetleg az első biró a casus mellett dönthet. A culpa ugyanis nem hányadrésze a dolusnak.

Ilyen esetekben a szándékos emberölésre irányuló vád mellett tehát szükségképen a vétkes gondatlanság elleni védekezésre is figyelmeztetendő a vádlott.

Mennyivel szabadelvűbb, mennyivel scrupulosusabb vádlott érdekeinek megóvásánál a német törvény, mely tiltja vádlott elitéltetését a vádhatározatban hivatkozott törvénytől *különböző — tehát akár szigorúbb, akár enyhébb törvény alapján* [1]) — hacsak ez a jogi szempont változására nem figyelmeztetett és védekezésére alkalom nem nyujtatott. Ezen figyelmeztetésnek meg kell történnie, akár a tárgyalás folyamán felmerült uj bizonyítékok, akár a régieknek a vádhatározattól eltérő méltatásából származott [2]) az uj minősités. Azon esetekben, midőn nem más büntető törvény alkalmazásáról, hanem ugyanazon törvény alapján sulyosabb büntetésről van szó (mint p. o. a német birodalmi törvénykönyv 239. §-ának 2. és 3. bekezdésében, a 243., 250., 251., 258., 265., 268., 293. és 306. §§-aiban), vádlott figyelmeztetése csak akkor kötelező, ha a sulyosító körülmény a tárgyalás folyamán hozatott fel. [3])

Bizonyos föltételek mellett, továbbá, vádlott elnapolási indítványának hely adandó. És pedig különösen akkor (264. §. 3. bekezdés), midőn ez, védekezésének előkészítésére időt kérvén, oly *ujonnan felmerült* ténykörülményeket tagad, melyek a vádhatározatban megjelöltnél *sulyosabb* törvény alkalmazását vagy a 264. §. 2. pontjában meghatározott szigorító körülmény megállapítását involválják. *Ujonnan felmerültnek* pedig minden oly körülmény tekintetik, mely a vádhatározatban fel nem hozatott, ha a vizsgálat során constatáltatott is De egyéb esetekben is (264. §. 4. bekezdés) a biróság a felek indítványára vagy hivatalból a tárgyalást elnapolni tartozik, ha ez a *változott tényállás* folytán a vád vagy védelem kellő előkészítése céljából indokoltnak mutatkozik. [4])

---

[1]) Lásd a Reichsgericht 1880. április 15-kén kelt határozatát (Rechtsprechung I. 606. l.). Szükségesnek találtatott vádlott figyelmeztetése, midőn a Reichsstrafgesetz 242. §-a (lopás) helyett a 370. §. 5. pontját (tulajdon elleni kihágást), a szándékosság helyett a vétkességet akarták megállapítani. V. ö. az előbbire nézve a Reichsgericht 1881. évi nov. 30-kán (Entscheidungen V. 199.), az utóbbira nézve 1882. évi jun. 12-kén kelt határozatát (Entscheid. VI. 349.).

[2]) 264. §. 1. bekezdés.

[3]) 264. §. 2. bekezdés.

[4]) A Reichsgericht 1879. nov. 29-kén kelt határozata (Rechtsprechung I. 105. s köv. l.) megsemmisített egy itéletet, mert a biróság helyt

Ha e szerint a II. javaslat is messze mögötte marad a német törvénynek [1]); ha magában véve is sok kivánni valót hagy azon óvintézkedések tekintetében, melyek a vádhatározattól való eltérésnél — akár a vádhatóság, akár a biróság részéről — vádlott érdekeinek legnagyobb koczkáztatása nélkül nem mellőzhetők: fentartás nélkül el kell ismerni, hogy a javaslat mély tudományú szerzője helyesen fogja fel az irányadó szempontokat, és az itélet terjedelmének körülhatárolásánál mindig mérvadónak tekinti a tárgyalás alapját képező *vádhatározatot.*

Nem úgy a III. javaslat, mely a 304. §-ban *nem a vádirat, illetve vádhatározat, hanem az ügyészi végindítvány és az itélet közötti viszonyt teszi a törvényes szabályozás tárgyává.* [2])

Ugyde ha kétségtelen, hogy a biróság a vádtól való minden eltérésnél bizonyos óvintézkedéseket megtenni tarto-

---

nem adott az elnapolási indítványnak, ámbár a vádiratnak csak a tárgyalás folyamán kiigazított irási hibája (az elkövetés napja hibásan lett megjelölve!) a tényállást egy a védelemre nézve fontos pontban megváltoztatta.

[1]) Ez utóbbinál csak azt tartom kifogásolandónak, hogy a 264. §. 3. bekezdésének rendelkezései nem találnak alkalmazást a Schöffengericht, valamint a Landgericht mint felebbviteli biróság előtti tárgyalásoknál, kihágási vagy magán vádra üldözendő ügyekben.

[2]) »Sem a tett minősitése, sem a büntetés tekintetében nincs a törvényszék a *vádló* indítványához kötve.«

»Mindazáltal, ha sulyosabb minősitésre vagy büntetésre lát alapot, mint a melyre a *vád* irányult, köteles a feleket a vonatkozó tényállásra nézve meghallgatni és a vádlottnak tudomására adni, hogy a védelem előkészítése czéljából elnapolási indítványt is tehet.«

Hogy a *vádló* indítványa alatt csak kir. ügyészi végindítvány értendő, az vita tárgyát nem képezheti. De az összefüggés az első bekezdéssel, még inkább pedig az indokolás (414. l.) kétségtelenné teszi azt is, hogy »*vád*« alatt a második bekezdésben ugyanaz értendő, mint a »*vádló indítványa*« alatt az előbb idézett helyen. Igy p. o. »A javaslat nem kötelezi a vádlót arra, hogy a biróság sulyosabb felfogásához képest emeljen vádat, mi a vád szabadságának megsértését és különösen a kir. ügyészségnek a biróságtól függővé tételét jelenti« stb. Továbbá: »Minden félreértés elkerülése végett ki kell emelni, hogy csak akkor kötelező a felek meghallgatása, ha a *főtárgyaláson előterjesztett minden vádnál* (kir. ügyész, magánvádlók) sulyosabb a birói felfogás.«

zik, nehogy a felek oly határozatok által meglepettessenek, melyeket talán távol tarthattak volna, ha nekik alkalom adatik azok iránt nyilatkozni: akkor bizonyos az is, hogy e tekintetben egyedül azon formulázása a vádnak lehet irányadó, mely a tárgyalás alapjául szolgált és hogy amaz óvintézkedések alkalmazása attól függ, vajjon a *vádirat* vagy *vádhatározat* tényleges vagy jogi megállapításával szemben constatálható-e a bizonyítási eljárás eltérő eredménye. [1]) Ha a vádelv sulypontja a felek közreműködésében fekszik a bizonyítékok felvételénél; ha ezen közreműködés előföltétele a felek *tudomása* a mérvadó szempontokról: akkor ezen tudomást csak a vádirat vagy vádhatározat, és nem a kir. ügyészi végindítvány közvetítheti; de akkor az itélet terjedelmének meghatározásánál, illetve egy eltérés constatálásánál kizárólag csak a főeljárást megnyitó határozat tartalma lehet irányadó.

Úgy látszik a III. javaslat, midőn annak megállapításánál, vajjon eltért-e a biróság a vádtól vagy sem, a vádirat vagy vádhatározat helyett a végindítvány tartalmát vette irányadónak, abból indult ki, hogy a 298. §. *a vád megváltoztatása esetében* kötelességévé teszi az elnöknek, ezt a vádlottnak megmagyarázni és meggyőződni, hogy a megváltozott helyzetet és annak következményeit felismerte, és hogy e szerint volt alkalma a vádlottnak a kir. ügyésznek változott jogi felfogása ellen nyilatkozni. [2]) Csakhogy a kir. ügyész máskép

[1]) »Hiebei muss man sich allerdings gegenwärtig halten, dass nicht die Strafklage als solche, *sondern die amtliche Formulirung der Anklage, welche der Hauptverhandlung zu Grunde liegt,* die unmittelbare Richtschnur für das Verhalten des Gerichtes und der Parteien bietet, und dasz es bei diesen processualen Fragen wesentlich darauf ankommt. Inbesondere werden daher für diese Zwecke *als neu jede Thatsache und jeder Gerichtspunkt anzusehen sein,* welche nicht in dem Beschluss auf die Eröffnung des Hauptverfahrens (in Oesterreich in der Anklageschrift) hervorgetreten, auch wenn sie vielleicht in früheren Stadien des Verfahrens zur Sprache kamen.« — *Glaser* a Gerichtssaal 1884. évfolyamának 126. l. — *Borsari* és *Casorati* eljárási dogmának (canone processuale) nevezik azon elvet, hogy az itélet alapja csak a vádirat vagy vádhatározat lehet. Codice di procedura penale italiano, Milano 1883. V. 531. l.

[2]) Nem helyeselhetem a 299. §. azon intézkedését, mely szerint a törvényszék megtagadhatja a tárgyalás félbeszakítását vagy elnapolá-

minősíthet, és a törvényszék ettől is eltérhet (p. o. vádhatározat: lopás, ügyészi indítvány: orgazdaság, törvényszék; bűnpártolás vagy vádhatározat: erőszakos nemi közösülés kisérlete; kir. ügyész: szemérem elleni erőszak; törvényszék: személyes szabadság megsértése stb.), vagy a kir. ügyész megmaradt a vádhatározat álláspontján, és a birósg látja be a változtatás szükségét. Gondoskodott-e ezen esetekben is a javaslat 304. §-a a vádlott figyelmeztetéséről? Korántsem, mert a biróság csak akkor, ha *sulyosabb minősítésre* (p. o. gyilkosság szándékos emberölés bűntette helyett) vagy *büntetésre* (p. o. a 195. §. 2. vagy 3. bekezdésének vagy a 323. §. 2. bekezdésének alkalmazása, a 195. §. vagy a 325. §. 1. bekezdése helyett) lát alapot, mint a melyre a vád irányult, köteles a feleket a vonatkozó tényállásra nézve meghallgatni és vádlottnak tudomására adni, hogy a védelem előkészítése czéljából elnapolási indítványt is tehet.

Míg tehát a II. javaslat már a *minősítés bármely változását,* [1]) (hacsak a törvényszék által fenforoghatónak tartott cselekmény nem enyhébb esete annak, a mely miatt a vád emeltetett, illetőleg a vád alá helyezés elrendeltetett) elegendőnek tartja a vádlott érdekeinek megóvására nélkülözhetetlen processualis óvintézkedések megtételére: a III. javaslat, ámbár a vád fejlődésképességét minden irányban (nemcsak

sát, ha a vádló indítványától eltérőleg a vádirat illetve a vádhatározat álláspontját nem tartja megváltozottnak. A 350. §. 4. pontja szerint ugyanis a kir. itélő Tábla az első foku biróság előtt emelt vádtól eltérhet (ha csak sulyosabb minősítés vagy büntetés esetét nem látja fenforgónak) ujabb tárgyalás megtartása nélkül. Az ezzel kapcsolatos visszásságok ellen legalább részben — akkor tudniillik, ha a kir. itélő Tábla a vádhatóság jogi nézetét osztja — correctivumot képezne a vádlott figyelmeztetése a vád megváltoztatásának *minden* esetében. Hogy azt, eltérőleg a 299. §-tól, akkor is mellőzhetlennek tartom, midőn a »megváltozott vád alapját képező cselekmény enyhébb az előbbinél,« azt már fentebb kifejtettem.

[1]) 457. §.: »Ha a törvényszék, a főtárgyaláson felhozott tények és körülmények által *más büntetendő cselekmény tényálladékát látja megállapítva*, mint a mely miatt a vádlott vád alá helyeztetett, illetőleg a melylyel a vádiratban vádoltatott« stb.

föl- vagy lefelé) biztosítja,[1]) csak *sulyosabb minösítés vagy büntetés* esetében irja elő vádlott figyelmeztetését illetve a tárgyalás elnapolását.[2])

Tehát ezentul is lopás helyett orgazdaságot, csalás helyett magánokirathamisítást, családi állás elleni bűntett helyett gyermekkitételt, gyermekkitétel helyett szándékos emberölést, erőszakos nemi közösülés helyett rablást, szemérem elleni erőszak helyett személyes szabadság megsértését és megfordítva fog a törvényszék megállapítani, a nélkül, hogy a vádlott az itélet kihirdetése előtt megtudná a vádat.

A III. javaslat figyelmen kivül hagyja, hogy ugyanazon ok, mely a vádiratban nemcsak tények felsorolását, hanem azok jogi minősítését is teszi szükségessé, categorice követeli vádlott figyelmeztetését a *jogi* szempont változására; megfeledkeznek arról, hogy a kir. ügyészségnek ép ugy mint perbeli ellenfelének joga van az eltérő minősítésre vonatkozólag nyilatkozni, mellette vagy ellene érvelni,[3]) és hogy ismeretlen nagysággal szemben állást nem foglalhat.

Ugyanazon javaslat, mely oly nagy súlyt fektet a vádelv külformáinak megtartására, figyelmen kivül hagyja *Barnak* arany szavait.[4]) »Minden vádrendszer, mely nemcsak névleges akar lenni, hanem vádlottnak valóságos garanciákat nyujtani, *minden támadási mozzanat két oldalu megvilágítását* és a védelem kellő előkészítését kivánja. E nélkül a tiszta nyomozó rendszer sokkal nagyobb biztosítékot nyujt.« Ez utóbbinál legalább tudatával bir a törvényszék annak,

[1]) »Egyazon tettnek legkülönbözőbb minősítése, mint pusztán jogi eltérés, soha sem szünteti meg a tett azonosságát.« Indokolás 410. l.

[2]) *Betüszerint* értelmezve a 304. §-t azon esetekben, midőn a biróság nem látja fenforgónak a kir. ügyész végindítványában foglalt másféle minősítést, hanem sulyosabb esetét a vádhatározatban (vádiratban) megjelölt büntetendő cselekménynek, azt vádlott figyelmeztetése nélkül megállapíthatná. Pedig ez semmi esetre sem felel meg a javaslat intentiójának.

[3]) Gyilkosság kisérletével vádlott Gn. Ottó bűnperében a budapesti kir. ügyészséget képviselvén, kötelességemnek tartottam vádbeszédemben mindazon körülményeket felsorolni, melyek a testi sértés föltevése ellen szólanak, miután az elnök és védő kérdéseiből meggyőződtem, hogy ez utóbbi bűntett fenforgását nem tartják kizártnak.

[4]) Recht und Beweis, 133. l.

hogy neki kell a bizonyítékok teljességéről gondoskodni, és így tehát nem egészen tárja fel a félvádrendszer visszásságait *Stelling* mondása: »Das richterliche Ausdehnungsrecht ex officio ist nichts als Inquisitionsmaxime.« [1])

Ezentul is a második folyamodás előtt lesz először alkalma vádlottnak oly vádra vonatkozólag nyilatkozni, mely a biró kebelében megszületve, tápot nyert oly körülményekből, melyekre a tárgyalás folyamán sem a vád hivatalos képviselője, sem a saját érdekeiért küzdő fél figyelmet sem fordított, mert azoknak az ellene emelt vád szempontjából jelentőséget nem tulajdonított. Ezentul is oly gyakoriak lesznek a feloldó határozatok, a milyen gyakoriak vádhatározatokkal szemben. A mi a vizsgálóbirónak legnagyobb hibája, attól az itélőbiró sem marad ment minden esetben: nem ad alkalmat a vádlottnak ellenbizonyitékainak felhozására. *A terhelő adatokat a vádhatározatból, a definitiv vádat az itéletből megtudni: ez a mi eljárásunk alaphibája.* Fons et caput malorum. Ezen bajon segített — annyira-mennyire — a II. javaslat. A III. javaslat pedig ezen tekintetben oly csekély oltalmat nyujt igazságtalan elitélések ellen, hogy ezen hiánya magában véve — és talán egyedül — indokolja a ténykérdésben való felebbezés fentartását. Csakhogy ezen javaslat rendszere szerint a remedium gyakran pejus morbo. Az eltérés joga a vádtól vádlott meghallgatása nélkül ugyanazon mérvben gyakoroltatik a kir. itélő Tábla, mint a törvényszékek által, csakhogy azon különbséggel, hogy ez utóbbi ellen fel sem lehet szólalni. Egy fokkal kevesebb lesz, mely figyelemmel lehet irásbeli felszólalásra, midőn a szóbeli védekezés lehetősége el volt zárva, de egyuttal egy fokkal kevesebb, mely a helyreigazított hibát más irányban elköveti. Ennyi az egész. Erős meggyőződésem, hogy eddigi eljárásunkban a gyakori eltérések a különböző forumok között nem annyira a jogi felfogás sokféleségének, mint azon körülménynek tulajdonítandók, hogy csak a forum appellatorumnak van tudomása vádlottnak az alsóbb folyamodás minősítése elleni érveiről.

Álljon itt többek helyett egy tanulságos példa a budapesti kir. törvényszék praxisából. Stieber Ede és Krupiak

[1]) Die Anklagebesserung, 102. l.

József 8891/86. sz. a. vád alá helyeztettek lopás bűntette miatt (btkv. 333. és 334. §§-ai) azon okból, mert a vizsgálat eredménye szerint ők voltak azon panaszos előtt ismeretlen tettesek, kik a marhavásártéren őrizet nélkül hagyott 300 frt értékü kocsiját és lovát jogtalan eltulajdonítási szándékból elhajtották. Az első folyamodás 19954/87. sz. a. a vád értelmében itélt. Az indokokból: »Mindkét vádlott beismerte, hogy panaszos kocsiját és lovát elhajtották, de tagadják, hogy eltulajdonítási szándékkal tették ezt. Elsőrendbeli vádlott (Stieber Ede) azon védekezése, hogy panaszos megbizását vélelmezte, ennek tagadásával; azon előadása, hogy a kocsit panaszosnak külső váczi-úti lakására akarta hajtani, útjának ellenkező irányával és másodrendbeli vádlott azon beismerésével tekintetett megczáfoltnak, hogy az elsőrendü vádlott által eladott lópokrócz vételárát azzal közösen elköltötte.«

A kir. itélő Tábla 29254/87. sz. a. kelt itéletével az elsőbirósági itéletet részben megváltoztatva, másodrendbeli vádlottat (Krupiák Józsefet) a btkv. 375. §-ában meghatározott *bűnpártolás* vétségében mondta ki bűnösnek. Az indokokból: »A vizsgálat és végtárgyalás adataival az van bizonyítva, hogy Stieber Ede a káros Kohn Sámuelnek a marhavásártéren felügyelet nélkül hagyott kocsija és lovával a helyszinéről elhajtott, tehát a lopást már befejezte, Krupiak Józsefet pedig csak ezután, útközben vette fel a kocsira, s miután arra nézve, hogy a lopás elkövetése iránt Krupiák József előleges tudomással birt és egyetértett volna, bizonyító adat fel nem merült, *a lopás egyedüli tetteséül Stieber Józsefet kell tekinteni;* Krupiák Józsefnek azon cselekménye pedig, hogy míg társa a kocsin levő lópokróczot Pesten az újvásártéren eladta, majd a korcsmába ment s később szivart vásárolt s e végett a kocsiról több izben leszállott, az alatt ő a kocsira felügyelt s ez által *a lopásból származó előny biztosítására közreműködött,* a btk. 375. §-ában meghatározott bűnpártolás vétségének tényálladékát állapitja meg, ugyanazért« stb.

A *kir. Curia* 9889/87. sz. a. másodrendbeli vádlottra vonatkozólag mindkét alsóbirósági itélet megváltoztatásával, Krupiák Józsefet a btkv. 370. §-ába ütköző orgazdaság bűntettében mondta ki bűnösnek, »mert ezen vádlottnak az a cse-

lekménye, hogy a mint Stieber Ede a lóval és kocsival a város felé hajtott, és őt a kocsira felvette, útközben pedig az ujvásártéren a kocsin volt pokróczot egy kocsisnak látszó ismeretlen embernek egy forintért eladta, *hogy ezután Stieber Edével több helyen a szerzett egy forinton bort ittak*, miután a Stieber Ede ismerősének személyes viszonyaiból tudhatta, de tudta is, hogy ez úgy a ló és kocsi, valamint az azon volt pokróczhoz a lopás büntette következtében jutott, *és mégis saját haszna végett a pokrócz árának részbeni elidegenítésében közreműködött*, ez az orgazdaság bűntettét megállapítva, ebben bűnösnek kimondandó volt.« [1])

E szerint ezen esetben mindegyike a három forumnak más tényállást látott igazoltnak — majd az idegen dolog eltulajdonításában való közreműködést, majd az arra való felügyeletet lopás befejezése után, majd a lopott dolog elidegenítésében való közreműködést — és abból más dolusra következtetett. A két első föltevést sikerült vádlottnak megczáfolni, és talán hasonló sikerrel támadhatta volna meg a harmadik forum tényleges megállapításait és jogi következtetéseit, ha erre neki alkalom adatik. Sehol sem veszik igénybe annyiszor az ujrafelvétel jogintézményét, és sehol sem érnek vele czélt oly gyakran, mint nálunk.

Más tekintetben is igen tanulságos az ismertetett eset. Itt sem volt szó sulyosabb minősítésről vagy büntetésről, tehát a III. javaslat értelmében nem is kellett vádlottat figyelmeztetni a jogi szempont változására, mely egyuttal más védekezési rendszert igényelt volna. Igazságtalan itéletek vagyis helyesebben igazságtalan elitéltetések ellen tehát a III. javaslat sem fog oltalmat nyujtani és valódi fordulat eljárásunkban csak akkor fog bekövetkezni, ha nemcsak a jogi minősítés bármely változása, hanem ugyanazon bűntett körén belül

---

[1]) Hasonló eset: Grossmann Adolf a budapesti kir. tszék 9341/87. sz. a. kelt végzésével vád alá helyeztetvén lopás bűntette (btkv. 333., 334. §§-ai), a 9071/88. sz. a. kelt itélettel tulajdon elleni kihágásban (kbtkv. 129. §. a) találtatott bűnösnek. Ezen itéletet a budapesti kir. itélő Tábla 19621/88. sz. a. helybenhagyta. A kir. Curia 89. május 16-án 9132/88. sz. a. kelt itéletével vádlottat orgazdaság bűntette miatt 6 havi börtönre itélte.

a tényállás bármely módosulásával szemben alkalmat adunk a vádlottnak a védekezésre, illetve a feleknek a nyilatkozásra. Akkor fogunk csak elkerülhetni oly harmadbirósági ítéleteket, melyekben a vádlott, ki két instancián keresztül a btkv. 416. §-ának 4. pontjára alapitott vád ellen sikeresen védekezett, döntő helyen bűnösnek mondatik a btkv. 416. §-ának 3. pontja értelmében; akkor nem fogják felső biróságunk gyakorlatában az oly eseteket registrálhatni, melyekben a btkv. 165. §-a alá eső bűntettet megállapító *erőszak* vádja ellen védekező meglepetett oly itélet által, melyben a *veszélyes fenyegetés* mint ugyanazon bűntett elkövetési cselekménye ellenében megállapíttatik.

V. Midőn az imént az itélet viszonyát a vádhoz fejtegetvén, az előbbinek negativ határa mellett azon területet megjelölni iparkodtunk, melyen belül a biró szabadon mozoghat: állást kellett foglalnunk két szélsőséggel szemben, melyek között az egyik vádlott roszul felfogott érdekeit hangoztatva, az itélő birót a vádhatározat szó szerinti tartalmához köti és félreértve az eljárás két stadiumának egymáshozi viszonyát, a tárgyalásba csak azt engedni bevitetni, a mire vonatkozólag az a vádhatározat által megnyittatott. Az imént leszámoltunk ezen iránynyal, mely többeket a tudomány leghivatottabb képviselői közül és az ujabb eljárási törvények sorából a franczia Code de procedure-t és követőit számítja hivei közé. Míg ezek mesterségesen meggátolják, hogy az itélet *intézze el* teljesen a vádat: addig az ellenkező egyoldaluság, — mely azonban csak a magyar eljárási javaslatokban nyilvánul — nem szorítja határozottan az itélő birót *a vádiratban illetve vádhatározatban megjelölt tettre.* [1]) Pedig ezen korlátozás nemcsak a vádrendszer követelménye, hanem bármily természetű eljárás alapaxiomája; annak tekintetbevételét a nyomozóelv sem nélkülözhette. Az előkészítő eljárás és az itélet tárgyának azonossága a helyes igazságszolgáltatás mellőzhetlen föltételének tekintették, még mielőtt a vád külön képvi-

[1]) A III. javaslat indokolása (410. l.) hangoztatja ugyan a tett azonosságának követelményét, és az ott mondottak teljesen beillenének más modern processualis törvény indokolásába, de magának a törvénynek nélkülözhetetlen idevágó rendelkezését egyáltalán nem pótolhatják.

selőjének szükségességét az igazságos eldöntés szempontjából belátták.[1]) Annál feltünőbb a magyar javaslat hallgatása az egész eljárás ezen ugró pontjára nézve, mert az elővizsgálat terjedelmének szabályozásában, tehát ott, hol a tett azonosságától való eltérés aránytalanul csekélyebb veszélyekkel jár a vádlottra nézve és helyrehozhatlan kárt neki egyáltalán nem okozhat,[2]) külön figyelmezteti a vizsgálóbirót, hogy »csak az indítványban *megjelölt tettre* és azzal terhelt személyekre nézve rendelhet elővizsgálatot.« Míg az utóbb idézett helyen (III. javasl. 104. §.) nem tartja szükségesnek a vizsgálóbirónak tevékenysége ezen negativ határán belül teljes szabadságot és függetlenséget a királyi ügyész indítványaitól biztosítani;[3]) addig az itélet stadiumában a birót, kit az eljárás alapját képező vádirat illetve vádhatározat alól teljesen emancipált, még a tett azonosságának korlátához sem köti. De nemcsak az itélőbirót korlátozó rendelkezés fel nem vételéből, hanem azon könnyüségből is, melylyel a vádhatározatban megjelölt tetten kivül vádlottnak *más tetteit* is engedi itélet tárgyává tenni: kimutatható a javaslat közömbössége a tettazonosság követelménye iránt. Ha nem szabad a vád tárgyát képező tett *helyett* más tettet a tárgyalásra becsempészni, akkor még kevésbé engedhető meg, hogy a vádhatározat által megnyitott kapun az incriminált tett *mellett* vádlottnak más, azzal semmi összefüggésben nem álló cselekménye is szabadon bejárhasson. Hogy mily pontig őszinte valamely eljárás a tett

[1]) *Glaser*, Gerichtssaal, 1884. 97. l. és a magy. jav. indokolása 410. l.

[2]) »Es liegt in der Natur der Sache, dass eine Überschreitung des zugewiesenes Stoffes durch den Untersuchungsrichter dem Beschuldigten nicht entfernt die Nachtheile zufügen kann, welche der erkennende Richter herbeiführt, wenn er die Grenzen seiner Thätigkeit ausdehnt.« *Stelling*, die Anklagebesserung 89. l.

[3]) A német törvény, mely nem feledkezett meg az itélőbiró korlátozásáról, egyuttal megadja a vizsgálóbirónak a sikeres működésnek előföltételét képező meghatalmazást. Szerinte is a vizsgálóbirónak szorítkoznia kell az indítványban megjelölt tettre és azzal terhelt személyekre, de hozzáteszi (153. §. 2. bekezdés): »*Innerhalb dieser Grenzen sind die Gericht zu einer selbständigen Thätigkeit berechtigt und verpflichtet; insbesonders sind sie bei Anwendung des Strafgesetzes an die gestellten Anträge nicht gebunden.*«

azonosságának hangoztatásában: azt legjobban meg lehet birálni annak szemügyrevétele által, vajjon engedi-e egyáltalán és ha igen, mily feltételek alatt vádlott elitéltetését *több* tett miatt, mint a mennyivel vádoltatott.

Ha valamely eljárás csak ugyanazon óvintézkedéseket alkalmazza uj tett behozatala ellen a régi mellett, mint a vád módosítása ellen ugyanazon tett körén belül: akkor már félreértette a helyzetet, mert nem tanusított érzéket a két kérdés elvi különbsége iránt. Az utóbbi ujdonságok csak feltételesen nem engedhetők meg, azaz ha vádlott a változott tényállásra és abból vonható jogi következtetésekre nem figyelmeztetik: uj tett behozatala, mely nem ment keresztül az előkészítő eljárás rostáján, feltétlenül azaz egyáltalán ki van zárva, vagy csak vádlott beleegyezésével megengedve. Lesznek mindenesetre olyanok, kik valamint fölöslegesnek tartják vádlott figyelmeztetését az eltérő jogi minősítéssel szemben, mert hiszen a biróság ugy is csak teljes bizonyíték alapján szokott elitélni: az ujolag felmerült tettet is azonnal elbirálhatónak mondják, ha az anyagi igazság felismerésének minden eszköze a főtárgyaláson kimeríttetik. Az előbbiek ignorálják a vádelv sulypontját, mely a felek közreműködésében áll a bizonyítékok fölvételénél; az utóbbiak merészen tulhelyezkednek a bármely eljárási rendszernek — s épen a valódi tényállás kiderítésére számító inquisitiónak is — azon alapszabályán, hogy kellőleg elő nem készített anyagot nem szabad az itélőbiró elé vinni, és hogy ezen tekintetben nem lehet roszabb helyzete annak, ki ellen van már eljárás folyamatban, mint annak, ki ellen nincs. A vádlott érdeke itt is azonos az igazság érdekeivel.

Ha tehát megengedtetik is, hogy bizonyos esetekben az ujabban felmerült tettre vonatkozólag az ügy visszautalása az előkészítő eljárás stadiumába nem fog más eredményt szülni, mint annak rögtöni letárgyalása: soha sem szabad megfeledkeznünk azon fontos szerepről, mely az eljárásban az alakiságok megtartásának jut, és másrészt figyelembe kell vennünk, hogy a rögtönzött tárgyalás a bizonyítékok elfogulatlan mérlegelésének nem mindig kedvező.[1])

---

[1]) »Die Formen sind einmal bei der Justiz wesentlich: ohne Formen wird sie zur Willkür, und kann bei der mündlichen Verhandlung

Áttérve ezek után azon rendszerek ismertetésére, melyeket a modern eljárási törvények a bizonyítási eljárás folyamán felmerült *uj tettre* vonatkozólag követnek, három osztályt kell megkülönböztetnünk.

Az elsőben (ide tartoznak p. o. a franczia és olasz törvények) feltétlenül ki van zárva az uj tett bevonása a tárgyalásba. [1]) (Code d'instr. crim. 361. art. és Codice di procedura penale 519. és 521. §§-ok).

A másodikban (mely ellen elvi szempontból szintén nem emelhető kifogás) a sulyosabb természetü büntetendő cselekmények hasonlag teljesen extra ictum maradnak. Az enyhébbek letárgyalhatók, *ha vádlott abba beleegyezik.* »Wird der Angeklagte — ugymond a német bűnvádi eljárás 265. §-a — im Laufe der Hauptverhandlung noch einer anderen That beschuldigt, als wegen welcher das Hauptverfahren wider ihn eröffnet worden, so kann dieselbe auf Antrag der Staatsanwaltschaft und *mit Zustimmung des Angeklagten* zum Gegenstande derselben Aburtheilung gemacht werden. Diese Bestimmung findet nicht Anwendung, wenn die That als *ein Verbrechen* sich darstellt oder die Aburtheilung derselben die Zuständigkeit des Gerichts überschreitet.«

Már kevésbé helyeselhető az osztrák törvény álláspontja (263. §.), mely vádlottnak beleegyezését a rögtöni tárgyalásba csak akkor mondja szükségesnek, »wenn derselbe bei seiner Verurtheilung wegen dieser That unter ein Strafgesetz fiele, welches strenger ist als dasjenige, welches auf die in der Anklageschrift angeführte strafbare Handlung anzuwenden wäre.« Ha ezen esetben vádlott nem járul hozzá a közvádló indítványához, úgy szintén, ha a biróság az ügy tüzetesebb

---

nicht auch der Richter durch einen scheinbaren Beweis zu falschen Resultaten kommen?« *Bar*, Recht und Beweis, 145. l.

[1]) »Il reste à parler des faits nouveaux qui, n'étant ni une modification, ni une dépendance des faits incriminés, en sont entièrement distincts: *ceux- là ne peuvent sous aucun prétexte faire l'objet d'une question subsidiaire ; ils constituent une accusation nouvelle ;* et cette accusation qui n'a été préparée par ancune instruction préalable, et qui surprend l'accusé dépourvu de tous les moyens de défense, ne peut être jugée inmédiatement.« *Hélie,* Traité de l'instruction criminelle, IX. 56. l. V. ö. *Borsani e Casorati* V. 532. s köv. l.

előkészítését szükségesnek látja, az itélet a vádiratban meghatározott tettre korlátozandó, és a közvádló határozott kivánságára az ujonnan felmerült tett üldözése fenntartandó. Egyébként az ügy rögtön elbirálható, vagy a tárgyalás félbeszakításával a régi és az ujabb tett folytatólagos tárgyalás elé utasítandók.

Itt már csakugyan feltolja magát azon kérdés, hogy miért tiltja az osztrák törvény oly categorice a vádíratban meghatározott tett helyettesítését egy másikkal, ha megengedi annak halmazását ujabb tettel.

Ha ezek után szemügyre vesszük a magyar (III. Javaslat) intézkedéseit, csakhamar meggyőződünk, hogy ez még az osztrák törvénynél is sokkal nagyobb mérvben megkönnyíti a tárgyalás folyamán felmerült tettnek minden előkészítő eljárás mellőzésével való elbirálását. A 297. §., mely a vádhatóság magatartását ily eventualitással szemben irja elő, egyáltalán nem különböztet meg a minősítés megváltoztatása és uj tett bevonása között. A kir. ügyész végindítványát kiterjesztheti vádlottnak a bizonyítási eljárás folyama alatt felmerült bármely tettére, mely a btkv. 96. §-a értelmében lenne elbirálandó, azaz mely még el nem évült, meg nem toroltatott vagy melynek üldöztetése kegyelem utján el nem engedtetett. Ép úgy mint akkor, midőn a vádhatározattól (vádirattól) a tett jogi jellegére nézve eltér, itt is tetszésére van bizva, vajjon azonnal akarja vádindítványát előterjeszteni, vagy megfelelő vád emelése czéljából a főtárgyalás félbeszakítását illetve elnapolását indítványozni. [1])

Épen úgy tetszésére van bizva a törvényszéknek, vajjon akarja-e az ügy különválasztását elrendelni, vagy a vádlott elnapolási indítványának helyet adni. A különbség a jogi minősítés változása és más tettnek bevonása között abban áll,

[1]) 297. §.: »Ha a vádló a bizonyítási eljárás következtében akként látja a tényállást megváltozottnak, hogy a vádlott más cselekményben mutatkozik bűnösnek, mint a melylyel a vádirat illetve vádhatározat szerint vádoltatott, vagy hogy őt *vádbeli cselekményen kivül még más, a btkv. 96. §-ának alkalmazására vezető cselekmény is terheli* — ekkor a bizonyítási eljárás befejezése után, *vagy a megváltozott tényállásra alapított vádindítványát azonnal előterjeszti* vagy megfelelő vád emelése czéljából a főtárgyalás félbeszakítását illetve elnapolását indítványozza.«

hogy az utóbbi esetben vádlott elnapolási indítványának feltétlenül hely adandó, az előbbiben csak sulyosbítás esetében. Ennyi az egész. Sehol sincs szó vádlott beleegyezéséről az előkészítő eljárás mellőzésébe. A javaslat rendszere szerint a biróság nem jár el törvényellenesen, ha a gyilkossági esetet a tárgyalás elnapolása után brevi manu elbirál.[1]) Ezt ugyanazon javaslat megengedi, mely kötelességévé teszi a felsőbb biróságoknak a 266. §. 1. bekezdésében említettnél[2]) sulyosabb cselekmény miatt *közvetlen főtárgyalással* befejezett eljárást hivatalból is megsemmisíteni (268. §. utolsó bekezdése). Pedig a közvetlen idézést is nyomozás előzné meg, mely a főtárgyaláson felmerült uj tettnél hiányzik.

A bűnvádi eljárás egyik alapelvének megsértését — az itélet túlterjeszkedését az előkészítő eljárás tárgyán — a vádrendszer által hiszi orvosolhatónak a javaslat. Elég neki, hogy a vádló az uj tettre indítványában kiterjeszkedett.[3]) Ott,

---

[1]) 299. §. utolsó bekezdése: »Az elnapolási vagy félbeszakítási indítvány megtagadása illetve az indítványozott ujabb tárgyalás megtartása után joga van a törvényszéknek — a mennyiben hatásköre megengedi és a tényállást felderítettnek látja — *a változott vád tárgyában a XV. fejezet által szabályozott eljárás mellőzésével* itélni.«

[2]) Több mint 5 évig terjedhető szabadságvesztéssel büntetendő cselekményeknél.

[3]) »A vádlónak megengedi a vád megváltoztatását, és pedig akként, hogy *a főtárgyalás adatai szerint bebizonyított egész tényállás a vád alapjául szolgálhat. A hány büntetendő cselekmény a vádlott ellen a főtárgyaláson bebizonyíttatott, mindannyi a vád tárgyává tehető.*« Indokolás 407. l. Nagy örömmel constatálom a budapesti kir. Tábla gyakorlatában azon fölfogást, hogy az ügyészi indítvány correct előterjesztése a tárgyaláson nem pótolhatja az előző *lényeges* alakszerüségek hiányát. Lőrik Ignácz ellen folyamatba tett megvesztegetési ügyben Lőrik István mint tanu idéztetett s hallgattatott ki *a kecskeméti törvényszéknél, mely az elsöt felmentette, az utóbbit pedig bűnösnek mondta ki. Az itélet eme részét hivatalból semmisítette meg a kir. tábla,* kimondván: »igaz ugyan, hogy a tárgyalás fejleményei következtében a kir. ügyésznek előterjesztett ama indítványában, hogy Lőrik István ellen az eljárás folyamatba tétessék s a tárgyalás vele szemben is mint vádlottal megtartassék, Lőrik István s védője beleegyezett s ennek következtében ez vádlottként kihallgattatott: minthogy *azonban nem volt joga a kir. ügyésznek a tanuként idézettet vádlottnak tekinteni* s ellene nyomban a tárgyalás megtartását indítványozni, mert ily indítvány megtéte-

hol a vádelv követelte vádlott közreműködését a bizonyítási eljárásban (a jogi szempont változásánál, kivéve a sulyosabb minősítés esetét) megbizott a biróság elfogulatlanságában, mely önmagától megváltoztathatja a vádat, a nélkül, hogy a védekezésre alkalmat nyujtana.

Ez a javaslat mindig egy lépéssel mögötte marad a valódi szükségletnek. Olyan a milyen, mégis nevezetes haladást jelez a II. javaslat idevágó rendelkezéseivel. Annak 457. §-a szerint maga a törvényszék, ha az incriminált tetten kivül még más önálló büntetendő cselekményt lát fenforogni (btkv. 96. §.) vádlott előzetes figyelmeztetése és a tárgyalás elnapolása után, itéletében arra is kiterjeszkedhetett megfelelő közvádlói indítvány nélkül. Itt már nemcsak azon szabály sértetik meg, hogy tárgyalás elé valamely ügy csak az erre kijelölt uton juthat, [1]) hanem egyuttal a vádhatóságnak fentartott kezdeményezés joga, és vele együtt a vádelv. Ezen szélsőségtől legalább távol tartotta magát a III. javaslat. Az I. javaslat után, mely a vádelvet már megsértettnek tartotta vádlott figyelmeztetése által tettének a vádhatározattól eltérő minősítésére, csakugyan nagy volt a visszaesés azon pontig, midőn uj tett felett is itélhet a biró, mely miatt vád nem emeltetett.

ére a fennálló joggyakorlat által megkivánt előfeltételek hiányoznak : a tszék akkor, midőn eme szabálytalanul előterjesztett indítványra, habár *abba nevezett bele is egyezett* és védői jogsegélyben is részesült, az eljárás lényeges alakiságát sértette meg !« (Az esetet közli az Ügyvédek Lapjának 89. évi 24. száma.) Soha se felejtsük el, hogy a vádhatározatban meg nem jelölt tettre vonatkozólag a vád alá helyezett ép oly kevéssé szerepelhet vádlott gyanánt, mint a tanu.

[1]) *Hélie* ezt a védelem egyik alapjogának tekinti. »C'est lá un des droits de la défense : le prévenu ne peut être mis immediatement en jugement à raison d'un fait qui n'a été l'objet d'aucune instruction et sur lequel il ne s'est pas préparé à répondre.« I. h. VI. 603. lap végén.

MÁSODIK RÉSZ.

A kérdés részletes fejtegetése.

A tett azonosságának feltétele alatt az itélő biró a vádirat illetve vádhatározattól eltérhet. Ezen eltérés *a)* uj tényleges anyag felvételében (a minősítés változtatása nélkül), *b)* az identicus tényállás másféle minősítésében, és *c)* ténybeli és egyúttal jogi eltérésekben állhat a vádirat illetve vádhatározattól.

A *b)* a. eset minket e helyütt nem érdekel. A felvetett kérdés csak azon eventualitásra vonatkozik, midőn a bizonyítási eljárás folyamán »*uj*« ténykörülmények fölmerültek. Nem kell tehát e helyütt hosszasabban fejtegetnünk az itélő birónak a dolog természetében fekvő azon jogát, hogy változatlan tényállás mellett is a vádtanácstól eltérő jogi nézete legyen. Ezen esetek igen gyakoriak, sőt nem épen ritkán fordul elő hazai gyakorlatunkban, hogy ugyanazon tényállást másféleképen minősíti a vádtanács, az első-, a másod- és a harmadfolyamodású biró. Így p. o. Frank Józsefet a budapesti kir. Törvényszék 19062/86. sz. a. kelt végzésével magánokirathamisítás vétsége (401. és 402. §§.) és csalás bűntette (btkv. 379. és 380. §§-ai) miatt helyezte vád alá, mert hasonnevű egyénnek szóló postautalványt átvett, ezt aláírásával a postakönyvben elismerte és az összeget általa aláírt nyugta alapján fölvette. Tárgyalás után a budapesti kir. törvényszék vádlottat jogtalan elsajátítás vétsége (btkv. 367. §.) miatt két havi fogházra itélte; a budapesti kir. itélő tábla a fogházbüntetést fölemelte 4 hónapra és a tettet jogtalan elsajátítás és magánokirathamisítás halmazatának (96. §.) minősítette. A kir. Curia 1887. évi 42474. sz. a. érintetlenül hagyta a

büntetési tételt, de csalás és magánokirathamisítás halmazatát (95. §.) látta fönforogni.

Ily föltünő eltérések rendszerint onnan származnak, hogy az itélő biró oly ténykörülményben, melynek a vádtanács csak mellékes jelentőséget tulajdonitott vagy kizárólag mint bizonyítási adatot méltatott, valamely büntetendő cselekmény constitutiv elemét véli fölismerni.[1])

Minket e helyütt tehát csak az *a)* és *c)* a. eltérése az itéletnek a vádhatározattól (vádirattól) érdekel.

A) Azon módozatok, melyek alatt a tárgyalás folyamán uj bizonyitékok merülhetnek föl, a nélkül, hogy a tett jogi jellegét megváltoztatnák, a következők:

a) Midőn a tárgyalás valamely *jogilag irrelevans mozzanatra*, p. o. a hely, idő, a jogsértés passiv alanya, az elkövetés módjára stb. nézve eltérést mutat a vádhatározattól. Nem épen ritka eset, hogy az itélő biró ugyanazon bűntettben találja bűnösnek vádlottat, melylyel őt a vádtanács gyanusította, de az *elkövetés módjára* nézve más meggyőződésre jut. Ott, hol a törvény csak bizonyos eredmény megvalósítását helyezi büntetés alá, mint p. o. az ölésnél, a nélkül, hogy az eszközök részletezésébe bocsátkoznék, a gyakorlati élet mindig uj és uj elkövetési módokat fog napfényre hozni. Azt lehetne mondani, hogy minden kornak más specialitásai vannak az emberi élet kioltásában; itt is egy leleményes fej korszakot alkot ujitásaival. Némelykor csakis a tárgyalás deríti föl a valódi tény-

---

[1]) Igy p. o. egy az ansbachi országos törvényszék előtt tárgyalt esetben, melynél a vádhatározat *sikkasztásra* irányult, mert vádlott egy közkereseti társaság alapítására neki átadott tetemes összegeket jogtalanul eltulajdonított, az itélő biróság azon meggyőződésre jutott, hogy már a pénz átvételénél vádlott a feleket károsítási szándékkal megtévesztette, és csalást állapított meg. Vádlott semmiségi panaszát, ki a tett azonosságának követelményét megsértve látta, a Reichsgericht 1884. évi január 10. határozatával (Entsch. IX. 420. l.) elvetette. »Die vom Angeklagten vorgenommenen Handlungen, die Mitteilungen an die Beteiligten, die Empfangnahme der Gelder, deren Verbrauch im eigenen Interesse waren daher nach *den Annahmen des Eröffnungsbeschlusses, wie des Urteiles, äusserlich sogar die gleichen.*« V. ö. az Entsch. VI. 340. lap közölt esetet is.

állást, és az itélő biró azt látja, hogy a tett a vádhatározattól eltérő módon követtetett el.

A mig a *külső* tett teljes azonosságában keresték vádlott védelmét igazságtalan elitélések ellen, sok fejtörést okozott a bizonyítási eljárás eredményének eltérése a vádhatározat tartalmától, ha legkisebb kétség sem forgott is fenn arra nézve, hogy *ugyanazon* történt dolog képezte mindkettőnek tárgyát. Ezen tekintetben irodalmi nevezetességre emelkedett egy hannoverai eset, és az annak elintézése alkalmából kelt felsőbirósági határozat.[1])

M. sütő gyilkossági kisérlettel vádolva volt azon alapon, hogy »nejét a padlás nyilásából életveszélyes módon az alatta levő kemény padlóra ledobta«. A tárgyalás alkalmával több valószinűséget nyert azon föltevés, hogy vádlott a padláson nejét bunkóval agyonütni megkisérlette és az eszméletlen aszszonyt a padlás nyilásának irányában a földre fektette. Az esküdtek elé a következő kérdés terjesztetett:

»Bünös-e vádlott, hogy feleségét

a) a padláson ..... életveszélyes módon bántalmazta, vagy

b) a padlás nyilásából életveszélyes módon az alatta levő padlóra ledobta.«

Az *a)* a. kérdés igenleges, és a *b)* alattinak nemleges megoldása folytán a törvényszék elitélte vádlottat. Az »Oberappellationsgericht« 1851. márczius 22-én megsemmisítette ezen itéletet, tekintve hogy az 1849. decz. 24. perrendtartás szerint az esküdtek elé terjesztendő kérdéseknek minden a vádhatározatban foglalt, valamint a tárgyalás folyamán fölmerült oly körülményekre kell vonatkozniok, melyek a büntetendőséget fokozzák vagy enyhítik vagy teljesen megszüntetik »die in dem vorgelegten Falle den Geschworenen ..... vorgelegte und von denselben begabte Frage aber weder ein in dem Verweisungsurtheile enthaltenes, noch in den mündlichen Verhandlungen neu hervorgetretenes thatsächliches Verhältniss, welches die Strafe zu erhöhen, zu mildern, oder gänzlich aufzuheben geeignet wäre, vielmehr eine solche Thatsache

[1]) V. ö. *Bar*, Recht u. Beweis 155. l.; *Hugo Meyer*, That und Rechtfrage 193. l.

bezielt, welche selbständig den Thatbestand eines Verbrechens bildet«.

Ezen felsőbirósági határozat messze elágazó irodalmi harczot keltett, melyben az egyik tábor [1]) az elsőfolyamodású törvényszék, a másik [2]) az Oberappellationsgericht felfogása mellett felszólalt. Napjainkban már általánosan el van ismerve, hogy a vád ily alakú kiigazításra nem sérti a tett azonosságának követelményét, de jelenleg is még nagy fontossággal bir azon ezzel összefüggő kérdés eldöntése, mily pontig tartozik a vádló a vádiratban foglalt támadásait concretisálni, és a rendelkezésére álló bizonyítási anyagból mennyit tarthat fenn a tárgyalásra. Ezen pontra nézve a vád és a védelem érdekei homlokegyenest ellenkeznek. Előbbinek álláspontja annál kedvezőbb, mennél általánosabban formulázhatja vádját és mennél kevésbbé köti magát oly részletekhez, melyek a tárgyalás folyamán talán be nem bizonyithatók. Viszont vádlottnak joga van tudomást nyerni nemcsak a büntetendő cselekményről, melyet a vád szerint elkövetett, hanem mindazon concret körülményekről, melyekből a vádló következtetéseit levonja. Különösen ide tartozik azon cselekmények és mulasztások megjelölése, melyekben a vád a végrehajtási actust látja, a hely, az idő, a jogsértés tárgyának és passiv alanyának tüzetes meghatározása. A ki ezen pont szabályozásánál tehát csakis a vádló érdekeit tartja szem előtt, szükségkép oly következtetésekre jut, melyek vádlottat a szükséges védelem előkészitésében akadályozzák és annál nyomasztóbbak, mert épen az *ártatlanul* gyanusitottat, ki csakis a vádiratból tudja

---

[1]) *Martin*, Magazin für hannoverisches Recht, II. 145. l. Szerinte jogosult a vádhatározattól eltérő kérdés föltevése, miután jelen esetben csak »aequipollens« bizonyításról lehetett szó »indem die Anklageformel alle begriffswesentlichen Merkmale des Verbrechens erschöpfte und die Modalität der Handlung für die Identität der Anklage als unwesentlich erscheint«.

[2]) Ezzel szemben *Hasenbalg*, zur Strafprocessordnung. Von der Erhebung der öffentlichen Klage und ihrer Consumtion durch richterliches Urtheil. Hannover 1854. 159. l., azt vitatja, hogy midőn a vád egy határozott elkövetési módot állít, ez nemcsak a törvényes ismérv fönforgásának *bizonyitékát*, hanem egyúttal a *vád alkatrészét* képezi és mint ilyen önkényesen meg nem változtatható.

meg a terhelő körülményeket, válságos helyzetbe sodorhatják. Igy p. o. Hugo Meyer nagyérdekü és éleselméjü értekezésében: »Über das Verhältniss des konkreten zu dem gesetzlichen Thatbestande des Verbrechens im schwurgerichtlichhen Verfahren« [1]) egyfelől a vádlónak vindicálja a jogot, csak annyi concret követelményt vádindítványába felvenni, mennyi az eset individualisatiójához szükséges, egyébként pedig a legalis definitio általános tételeire hivatkozni, mig másfelől már kellőkép individualisáltnak tartja az esetet, midőn a büntett a kérdéses körülmények közt csak egy izben volt megvalósítható. Kétségtelen, hogy ezen szabály, különösen oly büntetteknél, melyek a dolog természete szerint csak hosszabb időközökben ismételhetők, mint magzatelhajtás, csalárd bukás stb., a hol tehát az idő megjelölésével már a tett azonossága iránt kétség fenn nem foroghat, vádlott érdekeinek nagyfoku csorbításával járna. Oly személyi javak ellen irányuló büntetteknél, melyek csak *egyszer* képezhetik a jogsértés tárgyát, a sértett fél meghatározásával a tett egyénisége Hugo Meyer szerint [2]) már szabatosan meg van határozva, és ha ezen büntetteknél a vádló még az elkövetés helyét és idejét megjelöli, eleget tett feladatából kifolyó kötelezettségének. Kétségtelen azonban, hogy oly vád, mely egész általánosságban avval terheli a vádlottat, hogy X. Y-t meggyilkolta, és teljesen tájékozatlanul hagyja az elkövetés módja iránt, nem is nyujt neki támpontot védelmére.

Sokkal helyesebb irányelvet állít fel a porosz igazságügyminiszter 1853. márczius 29-én kelt rendelete,[3]) melyben

[1]) *Goltdammer*, X. 345. l.

[2]) »Es fragt sich aber, bei welchen dieser gegen ein bestimmte Person gerichteten Verbrechen die Angabe dieser Person genügend sei. Dies kann offenbar nur bei den jenigen Verbrechen der Fall sein, welche in der bezeichneten Zeit an dem bezeichneten Orte gegen dieselbe Person nur *einmal* begangen sein können. Mord oder Todtschlag können gegen dieselbe Person überhaupt nur einmal begangen werden; *hier ist die Zufügung von Ort und Zeit der Verübung sogar nur durch die Rücksicht auf die Strafanwendung*, bei einer freisprechenden Entscheidung auch noch durch andere Rücksichten und nur geboten.« Goltdammer X. 347. l.

[3]) Lenyomatva a Justizministerialblatt után Goltdammer Archiv I. 608. l.

az államügyészeket a vádindítvány szerkesztésének módja iránt kitanítja. »Zeit und Ort der That, sowie die sonstigen Momente des konkreten Falles sind nur soweit anzugeben, als es zur Individualisirung derselben erforderlich ist. Dabei ist einerseits der Gesichtspunkt festzuhalten, dasz der *Angeklagte in der Lage sein musz seine Vertheidigung gehörig vorzubereiten*, und dasz auch ein späterer Zweifel darüber, welche individuelle That Gegenstand des Verfahrens gewesen, möglichst auszuschlieszen ist; andererseits ist aber nicht auszer Acht zu lassen, *dasz in manchen Fällen erst in der Hauptverhandlung eine nähere Bestimmung dieser Momente möglich und daher für dieselben hinreichender Spielraum zu lassen ist.*«

Bármily helyesek az ezen rendeletben hangoztatott irányelvek, kétségtelen, hogy követésük nehezebb, mint felállításuk. Vádindítványok szerkesztése, melyek a védelem érdekei mellett a védelem taktikáját is megóvják, inkább *művészet* mint *tudomány*. Irányadó szempontokat ki lehet jelölni, de minden concret esetben a vádló belátása és tapintatára kell bizni a szabály alkalmazását. Mindenesetre egyike a legnehezebb, jogi képzettséget és kiváló gyakorlati érzéket igénylő, csakis az ügyészi hivatás körébe eső feladatoknak: a védelem érdekeinek tekintetbe vétele mellett semmi oly bizonyítást nem előlegezni, melynek meghiusulása a tárgyalás folyamán ferde helyzetbe hozza a vádhatóság képviselőjét.

b) Azon esetekben, midőn a törvény maga különböző elkövetési módokat sorol fel vagy különféleképen jelöli meg a jogsértés tárgyait, az itélő biró helyettesítheti az egyik végrehajtási cselekményt a másikkal. Igy p. o. a hatóság elleni erőszakot (btkv. 165. §.) »veszélyes fenyegetés« vagy »erőszak« által lehet megvalósítani. A magánosok elleni erőszak tárgya vagy a tulajdon vagy személyes bátorlét (btkv. 176. §.) A 203 §. négyféle elkövetési cselekményét irja körül a pénzhamisításnak. Ötféleképen válhatik valaki bünössé a btkv. 181. §-a alá eső választási jog elleni vétségben. A csalárd és a vétkes bukás elkövetési módjai 4—4 pont alatt vannak elősorolva, és a tett azonosságának követelménye ellen nem vét az itélő

biró, a ki a 414. §. 4. pontja alapján elitéli azt, ki a btkv. 414. §-ának 1. pontja alapján vádolva volt.[1])

c) A büntett tárgyainak vagy a jogsértő cselekményeknek kibővítése vagy megszorítása, ha azok többsége nem eredményezi a büntetendő cselekmények többségét.[2]) Itt a következő typusok emelendők ki, mivel leggyakrabban fordulnak elő, u. m.:

aa) Ott, hol a törvényhozó több elkövetési cselekményt alternative sorol fel — nem mindig,[3]) de rendszerint — azok együttes elkövetése nem állapítja meg a büntetendő cselekmények többségét. Igy p. o. a btkv. 414. §-ának 1. pontja értelmében áruk elrejtésével vádolva volt közadóst, az itélő biró bünösnek találhatja a btkv. 414. §-ának bármely pontjában meghatározott csalárd bukás büntettében, a nélkül, hogy *más* tettért elitélné, mint a melyre a vád irányult. Ugyanaz áll a vétkes bukás vétségénél (416. §.) A ki vádolva volt azzal, hogy hatósági közeget hivatása végrehajtásában veszélyes fenyegetés által akadályozott, elitélhető e mellett a btkv. 165. §-ában meghatározott más elkövetési cselekmény miatt is.

bb) Azon esetekben, midőn a törvény szövege szerint az elkövetési cselekmény ismétlése nem szünteti meg a tett egy-

---

[1]) Egy a cellei Oberappellationsgericht 1858. január 2-án kelt határozatával (a »Magazin für hannov. Recht« 1858. évfolyamának 152. l. után Bar-tól »Recht. u. Beweis« az 52. sz. jegyzetben idézve) oly ügyet intézett el, melyben a vád és az esküdtek elé terjesztett kérdés oda irányult, vajjon igaz-e, hogy vádlott *valótlan állítások* által szándékosan hamis esküt tett le. Az esküdtek *igenlő* verdictet adtak, de ezen hozzátétellel »nem valótlan állítások, hanem *lényeges körülmények elhallgatása* által.« A törvényszék felmentette vádlottat, mert a bünösség *más* tettre vonatkozólag állapíttatott meg, mint a melyről a vád szólott. Ezen itéletet a felsőbiróság megsemmisítette és vádlottat hamis eskü büntette miatt elitélte, mert nem *más* tett, hanem ugyanazon tett más modalitása forgott szóban.

[2]) V. ö. *Glaser* Handbuch II. 37. l.

[3]) Nem áll p. o. a 144. §. (hütlenség), a 190. §. (vallás elleni vétség), a 241. §. (természet elleni fajtalanság), a 232. §. (erőszakos nemi közösülés esetében.) Mindezeknél az alternative felsorolt tényálladékok együttes elkövetése bünhalmazatot állapit meg.

ségét.[1]) Ilyenek p. o. azon tényálladékok, melyekben *kiállítás, árulás* vagy *terjesztés* (248. §.), *elárusítás, áruba bocsátás* vagy *szétosztásról* (315. §.) van szó; a pénzhamisítás, a hol a tettes *utánoz* vagy *utánoztat* (205. §.), *forgalomba hoz, forgalomba hozatal* céljából *behoz, átvesz* vagy *megszerez* [206. §.] [2]) Az itélet itt felkarolhat a vádtanács előtt teljesen ismeretlen factumokat, a nélkül, hogy meg nem engedett módon eltérne a vádhatározattól.

cc) A *birói* egység *(folytatólagos büntett)* eseteiben, a mi alatt az egyforma tetteknek nem folytonos, de az objectiv és subjectiv ténykörülmények összesége által összetartott sorozatát értjük, melyben a biró gyakorlott szeme, a nélkül, hogy erre a törvényhozó által különösen felhatalmazva lenne, különböző actusokban lefolyó egyetlen büntetendő cselekményt lát. Teszi ezt pedig azért, mert gyakorlati érzékével ellenkezik az apránkint elkövetett jogsértést máskép minősíteni, mint azt, mely *egyszerre* követtetett el. Gondoljunk egy inasra, a ki tiz nap alatt üriti ki gazdája szivaros-skatulyájának tartalmát és egy másikra, a ki ezt egyszerre teszi. Alig lehetne az egyiket tiz, a másikat egy lopás büntetteért felelősségre vonni. Nem *más* tettről van tehát szó, hanem ugyanazon tett körén belül uj cselekményről, midőn az itélő biró a tárgyalás folyamán felmerült ujabb sikkasztási vagy lopási actust az itéletbe belevon.[3])

---

[1]) Az u. n. *Buri*-féle törvényes egység, miután *Buri* (Einheit und Mehrheit der Versehen 39. l.) tárgyalta először a törvényes constructio ezen sajátszerüségét némely büntetendő cselekménynél. V. ö. még *Hiller* értekezését a »Gerichtssaal« 1880. évfolyamában; *Schütze* a Zeitschrift f. d. g. Strafrechtsw. III. 56. l. és *Binding* Handbuch 555. l.

[2]) Viszont a hamispénz kiadásának vétségénél (209. §.) alaposan vitatható, hogy ezen vétség minden kiadási actusnál külön követtetik el.

[3]) Erre vonatkozólag mondják a német törvény indokai: »Wenn z. B. in einer Untersuchung wegen einer Mehrheit von Diebstählen oder Unterschlagungen oder Betrügereien durch die Verhandlung zweifellos festgestellt wird, dasz der Angeschuldigte auszer der ihm zur Last gelegten Vergehen noch einen Diebstahl oder in demselben Vertrauensverhältniss noch eine Unterschlagung oder auf Grund derselben Täuschung gegen denselben Verletzten noch einen Betrug begangen habe, so würde es zu einer unnützen Weitläufigkeit führen, wenn die Erstreckung der Aburtheilung auf diese Vergehen unbedingt ausgeschlossen sein sollte.«

Mindezen esetekben az uj ténykörülmények méltatásának megengedhetősége iránt legjobban eligazítja a birót azon kérdés föltevése, vajjon a tárgyalás megtartása után tudomására jutott ily bizonyítási anyag alapján helyt adna-e az eljárás ujabb megindításának, és miután mind a törvényes, mind a birói egység esetében ezen kérdésre *nemmel* kell neki felelnie, a tett azonosságának határain nem lépi túl, midőn az ítélethozatalnál azokra tekintettel van.

B. Az átmenetet az A. a tárgyalt *tényleges* és most tárgyalandó *tényleges* és *jogi* eltérések között — a vádirat (vádhatározat) és itélet egymáshozi viszonyát tekintve — azon esetek képezik, midőn a tárgyalás eredménye a vádhatározatban foglalt büntetendő cselekmény *más modalitását* tünteti fel: *kisérletet* a *bevégzés* — *részességet* vagy *bünpártolást* a *tettesség* — *vétkességet* a *szándékosság* helyett — vagy megfordítva.[1])

Igen gyakran az itélet csak a végrehajtás *megkezdését* constatálja, mig a vádhatározat befejezett büntett miatt hozatott, de a tett azonosságának követelménye ellen akkor sem vétene az itélő biró,[2]) midőn a *kisérlettel* vádlottat a *bevégzett* büntettben találja bünösnek.[3])

[1]) Az 1851. porosz eljárás életbeléptetési törvényének 25. Art. külön megengedte az esküdtek eventualis megkérdeztetését az iránt, vajjon vádlott nem »*wenigstens* des Versuches, der Theilnahme, der Begünstigung oder der Hehlerei schuldig sei.« A német bünvádi eljárás nem nyilatkozott ugyan különösen erre nézve, azonban a Reichsgericht 1880. dec 8-iki határozata megengedhetőnek esetleg kötelességszerünek mondja (Entsch. III. 95. l.) hogy tettesség helyett felbujtás — az 1881. április 29. határozat (Entsch. IV. 116.), hogy bünsegély helyett tettesség — az 1881. dec. 19. hogy lopás helyett orgazdaság (Rspr. III. 811.) és megfordítva (1884. okt. 23. határozat Rspr. VI. 644.) megállapíttassék. V. ö. *Glaser* Handb. II. 37. l. 20. sz. jegyzet.

[2]) Az angol jog csak a *leszállást* engedi meg befejezésről a kisérletre (st. 14. et 15. Vict. cap. 100. §. 10.)

[3]) Simoncsics József a budapesti kir. törvényszék előtt vádoltatott a btkv. 336. §-ának 3. pontja és a 65. §. alapján (betöréses lopás büntette miatt) mert bemászás utján pincébe behatolt azon célból, hogy sört üvegekben magával elvigyen; elzavartatván azonban, odább állott. A közvetlen tárgyalás alkalmával megállapíttatott, hogy előzőleg a házmester által kérdőre vonatván, magát a sör tulajdonosa által alkalmazott éjjeli őr gyanánt bemutatta, és a kérdezősködőt megnyugtatandó, neki 2 üveg

A *tettesség* vagy *felbujtás* [1]) mellett a *bünsegély* vagy *bünpártolás*, a *tettestársaság* mellett a *felbujtás* nem kerülhet külön beszámítás A tárgyalás alkalmával sikerül vádlottnak a tettesség gyanuját elháritani, de bünössége a részességben [2]) vagy bünpártolásban[3]) megmarad. A biró fennakadás nélkül elitélhet saját meggyőződése szerint a nélkül, hogy a vádhatározat ál-

sört ajándékozott. A törvényszék ezen alapon a 24,249/89. sz. itélettel vádlottat a *befejezett* lopás bűntette miatt 6 havi börtönre itélte. Hasonlékpen a budapesti kir. tszék 34,473/87. sz. a. kelt végzésével zsarolás *kisérlete* (352. §.) miatt vád alá helyezett H. Bálint a kir. Curia 10,799/88. szám alatti itéletével zsarolás vétsége (350. §.) miatt 3 havi fogházra itéltetett.

[1]) A budapesti kir. itélő Tábla 1888. évi október 24-én 38.910 sz. a. St. Pál vádlottat lopás büntettében, mint *felbujtót és segédet* (btkv. 69. §-ának 1. és 2. pontja alapján) mondta ki bünösnek. A kir. Curia 1889. évi márczius 22-én 519. sz. a., »tekintve, hogy a btkv. 69. §-ának 1. pontjában meghatározott felbujtás az egész büntetendő cselekmény okozását. vagyis a büntető szempont alá eső egész eredményt átfoglalván: *a felbujtónak az ő felbujtása következtében létrejött büntettre vonatkozó mindennemü közremüködésére, és igy az esetleges physikai, valamint psychikai bünsegélyére is kiterjed*: a kir. itélő Tábla itéletének St. Pál vádlottra vonatkozó, a bünsegélyt külön megállapitandó rendelkezése mellőztetik.« (Az eset közölve lett a Büntető Jog Tára XVIII. köt. 9. számában). Találóan jegyzi meg a Reichsgericht 1884. május 5. határozatában (Entsch. X. 409.): »Vielmehr muss auch hier der Rechtssatz in Kraft treten, dass wenn die Mitschuld an einem Delicte in verschiedenen leichten und schweren Formen in Frage steht, die schwerste Form allein in Betracht kommt.«

[2]) Ezen esetek igen gyakoriak. Lehoczky Amália a budapesti kir. törvényszék 17931/86. sz. a. kelt végzésével a btkv. 391. §-a alapján közokirat hamisitás büntette miatt mint *tettes* helyeztetett vád alá, a 32.856/1886 sz. a. itélettel ugyanazon büntettben mint *segéd* mondatott bünösnek. Lásd a Reichsgericht 1883. okt. 23-án (Entsch. IX. 161) és 1885. decz. 10-én (Entsch. XIII 146) kelt határozatát. A Reichsgericht 1880. decz. 8-án kelt határozata szerint (Entsch. III. 95) a biróság a vádhatóság külön inditványa nélkül is a tettesség helyett felbujtást állapithat meg.

[3]) Petvajdics Mihály a btkv. 336. §-ának 9. pontja alapján lopás büntette miatt a budapesti kir. törvényszék 8225/1888 sz. a. kelt végzésével vád alá helyeztetett az alapon, mert 1887. évi január hó 17-én reggel, midőn panaszosnő a vámsorompónál megjelent, hogy csirkéi és nyulai után fogyasztási adót fizessen, azon idő alatt, mig Kálmán János fővigyázó a csirkéket olvasta, a kocsiból 2 nyulat ellopott, melyeket utóbb Szitár

tal megszabott keretet tulhágná. Ép ugy megforditva a részest vagy bünpártolót tettesség miatt el lehet itélni. [1])

Mint a bünpártolásnak specialis esete bizonyos büntetteknél (btkv. 370. §.) az orgazdaság helyettesithető a lopás. sikkasztás, rablás vagy zsarolás büntettének bármily elkövetési módjával [2]). D. E. vád alá helyeztetett a német birod. büntetőtörvénykönyv 242. 243. és 248. §§-ai alapján betöréses lopás büntette miatt azon alapon, hogy 1881. évi november 1. és 2. közötti éjjel másnak tulajdonát képezett disznót annak birtokából, az ólba betörve, elvett. Az itélő biróság nem találta ugyan bebizonyitottnak a lopás elkövetését, de azon meggyőződésre jutott, hogy vádlott lopott disznóból származó hust megszerzett, hogy annak lopott voltát tudta és hogy nyerészkedési szándék volt tettének rugója, és e miatt lopás büntette helyett orgazdaság büntettében mondotta ki bünösnek. Vádott semmiségi panaszát, ki a tett azonosságának követelményét megsértve látta, a Reichsgericht 81. dec. 19. határozatával (Entsch. V. 249) elvetette. Az indokolásból: »Die Bestimmung des § 263. St. P. B..... gestattet die Klagänderung und zwar auch thatsächliche Abweichung von dem Beschluss über die Eröffnung des Hauptverfahrens, jedoch nur soweit, als noch der den Gegenstand des Eröffnungsbeschlusses bildende *konkrete* Vorgang vorliegt. Der gleiche Vorgang *kann* nun sowohl auch dann vorliegen, wenn nach dem Ergebnisse der Verhandlung Zeit und Ort der Handlung oder Einzelnheiten der Ausführungsweise sich anders darstellen, als in der Anklage unterstellt wurde, als auch dann, *wenn die Willens-*

András elrejtett. A tárgyalás alkalmával a törvényszék nem látván bebizonyitottnak az előzetes egyetértést, Szitár Dénes cselekményében a büntettből származó előny biztositását látta és *bünpártolást* (btkv. 475. §.) állapitott meg.

[1]) Ujabb angol törvények (különösen st. 24 et 25 Vict. c. 94 §. 1) *processualis* tekintetben minden külömbséget tettes, felbujtó és segéd között megszüntetnek.

[2]) A 24 et 25 Vict. c. 96 §. 72 megengedi, hogy ugyanazon indictmentben különböző személyek alternative lopás- és orgazdasággal vádoltassanak és a jury vádlottak bünösségének megállapitásában szabadon követhesse meggyőződését.

richtung des Angeklagten oder die äussere Art seiner Betheiligung sich anders darstellt.«[1])

Az itélő biró akadálytalanul megállapithatja a *vétkességet*, a hol *szándékosságra* irányult a vád és megforditva [2]).

Legközelebb áll a jogi eltérés ezen formájához:

a) A vádhatározatban megjelölt büntetendő cselekmény *sulyosabb* vagy *enyhébb* esetének megállapitása az illető biró által, mely előfordul különösen azon delictumoknál, melyeknél a jogsértés *quantitative* különbözhetik, p. o. a testi sértésnél a gyógytartam, a személyes szabadság megsértésénél a fogvatartás ideje, a lopásnál a jogtalanul eltulajdonitott tárgy értéke stb. szerint, ha a tárgyalás ezen tekintetben a vizsgálattól eltérő ada-

[1]) Ilyen értelemben határozott a Reichsgericht 1882. május 17-én (Rspr. IV 493), 1885. május 5-én (Entsch. II 187). Viszont 1883. márcz. 12. határozatával (Entsch. VIII. 135) kimondotta a Reichsgericht, hogy azon vádlottak, kik bizonyos lopásra vonatkozó orgazdaság vádja alól jogerősen felmentettek, utóbb mint ugyanazon lopás tettesei el nem itélhetők. »Wenn schon das Strafgesetzbuch die Begünstigung und Hehlerei unter Trennung von dem Begriffe der Theilnahme als eigenartige, besondere Delicte auffasst, so setzen dieselben doch eine vorgängige anderweite strafbare That voraus und behalten insoweit immerhin eine accessorische Natur«. V. ö. még a Reichsgericht 1884. okt. 23-án kelt határozatát. (Rspr. VI. 644. l.) — Hazai judicaturánkban igen gyakoriak azon esetek, melyekben a lopással vádolt orgazdaság miatt itéltetik el és megfordítva. Igen természetes, hogy a bünpártolás is átváltoztatható orgazdasággá. Simonka Mária a budapesti kir. törvényszék 13989/1888. sz. a. végzésével vád alá helyeztetett a lopás büntettére (btkr. 336 §. 4. pont) való felbujtás miatt. A tárgyalás alkalmával (15365/1888 sz. a. kelt itélet) a felbujtás nem igazoltatott, azonban meg lett állapítva, hogy cselédtársától oly csipkéket, melyekről tudta, hogy urnője szekrényének álkulcscsal való felnyitása által jutott birtokába, vagyoni haszon végett megszerzett. Bünösnek találtatott az orgazdaság büntettében. Igy p. o. Grossmann Adolf és Glück József a budapesti kir. törvénysz. 9341/1887. sz. a. végzésével vád alá helyeztettek az előbbi lopás büntette, az utóbbi bünpártolás vétsége miatt. A kir. Curia 1889. május 16-án 9132/1888. sz. a. kelt itéletével mindkettőt orgazdaság büntette miatt 8 havi börtönre itélte.

[2]) V. ö. Reichsgericht 1882 jun. 12-én kelt határozatát (Entsch. VI. 349.) A budapesti kir. törvényszék 39477/1885 sz. a. kelt végzésével Denkstein Simon vád alá helyeztetett a btkv. 414. §-ának 1. 3. és 4. pontja alapján *csalárd* bukás büntette miatt és a 8393/1888.sz.a. kelt itélettel bünösnek mondatott ki *vétkes* bukás vétségében a bktkv. 416

tokat tüntet fel akár vádlott előnyére, akár annak hátrányára.

Azonkivül minden büntetendő cselekménynél a tettes fiatal kora (bizonyos határok között) enyhiti a tett sulyát már a törvényhozó intézkedésénél fogva (btk. 85. §) és az itt mérvadó mozzanatokról a biró gyakran csak a tárgyalásnál szerez tudomást. [1]) A *lopásnál* a tettes személyisége (btkv. 338.§.), viszonya a jogsértés passiv alanyához (336. §. 7. és 8. pontja), az elkövetés módja (336. §. 3. pont), helye (336. §. 5. pont), eszköze (btkv. 336. §. 4. pont) minősitő körülmények gyanánt szerepelnek, melyekről az itélő biró némelykor csak a tárgyalás folyamán szerez tudomást, vagy melyek fenforgásának gyanuját csak a tárgyalás oszlatja el. A gondatlanságból elkövetett emberölés vétségének (290. §.) minősitett esetét képezi a tettesnek foglalkozásában, vagy hivatásában való járatlansága, hanyagsága. (291. §.) [2]) A gyermekrablás bűntette (317. §.) súlyosabban — öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal — büntettetik, ha a végett követtetik el, hogy a rablott gyermek koldulásra, más nyerészkedési vagy pedig erkölcstelen czélra használtassék (318. §.) A hamis vagy hamisitott pénz csalárd használata *3 évig terjedhető fegyházzal* büntetendő, ha a hamis vagy hamisitott pénz 500 frtnál nagyobb értéket, *3 évig terjedhető börtönnel,* ha a hamis vagy hamisitott pénz ennél csekélyebb értéket képvisel; *2 évig terjedhető börtönnel,* ha csonkitott arany vagy ezüst pénzzel és *6 hónapig terjedhető fogházzal,* ha hamis váltópénzzel követtetik el stb.

A *franczia* törvényhozás a jogi eltérés ezen módjára —

---

§-ának 2. pontja értelmében. A 28130/1888. sz. végzéssel gyermekölés bűntettével (btkv. 284. §) vádolt Muszka Mária a budapesti kir. itélő Tábla 1888 okt. 30-án 40296 sz. a. kelt itéletével a btkv. 290. §-a alá eső emberölés vétségében bünösnek mondatott ki.

[1]) Prisztacs János a budapesti kir. törvényszék 15805/87 sz. a végzésével vád alá helyeztetett lopás *büntette* miatt a btkv. 336. §.-ának 3. pontja értelmében, a 38967/1887. sz. a. itélettel azonban bünösnek találtatott a lopás vétségében, hivatkozással a btkv. 85. §-ának 3. pontjára.

[2]) V. ö. a Reichsgericht 1881. márczius 29-én kelt határozatát. Entsch. IV. 34.

a büntetendő cselekmény sulyosabb vagy enyhébb eseteire [1]) — szoritja az itélő birót. A Code d'instr. crim. 338.[2]) 361.[3]) és 379.[4]) Art. és az abban foglalt kitételek (egyrészről: »circonstances aggravantes«, másrészről »autre fait, autres crimes«, »crimes nouvellement manifestés«) egybevetéséből következik, hogy a tárgyalás ugyan a vádhatározatban nem foglalt sulyositó körülményekre kiterjeszthető, azonban csak akkor, ha ezek constitutiv elemek jellegével nem birnak, azaz ha ugyanazon büntettet minősitik, a nélkül, hogy hozzájárulásuk által uj büntettet alkotnának.

A nagy nehézség azonban, concret esetben különbséget tenni a büntett minősitő körülményei és más büntett alkotó elemei között, a franczia gyakorlatban nagy ellenmondásokra vezet.[5]) Csak igen kevesen a *német* eljárási törvények között maradtak ezen tekintetben a franczia jog szük korlátai között.[6])

Ily eltérései az itéletnek a vádtól azonban ép ugy a vádlott hátrányára, mint előnyére kell hogy megengedve legyenek. A vád fejlődésképességének biztosítása vádlott kedvezményezését csak annyiban foglalja magában, a mennyiben ügyének mindenoldalu meghányása által őt vexatorius ujabb üldözések esélyeitől megmenti, de észszerüleg az itélő birót a

---

[1]) Art. 339 Code d'instr. crim.: Losque l'accusé aura proposé pour excuse un fait admis comme tel par la loi, le président devra, à peine de nullité, poser la question ainsi qu'il suit: »Tel fait est-il constant.«

[2]) S'il résulte des débats *une ou plurieurs circonstances aggravantes,* non mentionnées dans l'acte d'accusation, le président ajoutera la question suivante: »L'accusé a-t-il commis le crime avec telle ou telle circonstance?«

[3]) »Lorsque, dans le cours des débats, l'accusé aura été inculpé *sur un autre fait*.. — le président, après avoir prononcé qu'il est acquité de l'accusation, ordonnera qu'il soit poursuivi à raison du nouveau fait etc.

[4]) »Lorsque pendant les débats qui auront précédé l'arrêt de condamnation, l'accusé aura été inculpé — sur *d'utres crimes* que ceux dont il était accusé, si *ces crime nouvellement manifestés* méritent une peine plus grave que les premiers .... la cour ordonnera qu'il soit poursuivi à raison de ces nouveaux faits« etc.

[5]) V. ö. Hélie IX 25, 58 és 482. l.

[6]) V. ö. Goldammer X 243 l.

tett minősitő körülményeinek semmibevételére kényszeríteni nem lehet csupán azon okból, mert azok a vádtanács, illetve a vádhatóság által a tárgyalás előtt fel nem ismertettek. Elvi szempontból tehát nem helyeselhető sem az angol, sem azon continentalis eljárások álláspontja, melyek csak a tárgyalás folyamán felmerült enyhitő és nem egyuttal a vádhatározatban nem foglalt *sulyositó* körülmények méltatását engedik meg a birónak.

Érdekes fejlődésémeneten és talán nem épen a helyes irányban [1], ment át az *olasz* törvényhozás.

Az 1865-iki reformmozgalom előtt az eljárási törvény 480. Art. kötelességévé tette az elnöknek, először a tettre magára (fatto principale), másodszor a vádhatározatban foglalt vagy a *tárgyalás folyamán felmerült* (od emergenti del debattimento) sulyositó körülményekre vonatkozó kérdések fogalmazását. Az 1865. törvény az utóbbi alternativot eltörölte, és az itélet szoritkozását a tettre és a vádhatározatban megjelölt sulyositó körülményekre (resultanti dalla sentenza di rinvio o dall'atto di accusa) irta elő. A miniszterium következőképen indokolta ezen ujitást: »A vádelv az egész eljárást szabályozza és irányitja; ennek folyománya gyanánt az esküdtek elé terjesztendő kérdéseket sem lehetett más alapra fektetni, mint a tárgyalást megelőző vádra, és azokba oly tényeket vagy körülményeket, legkevésbbé sulyositókat felvenni, melyek csupán a szóbeli tárgyalás folyamán merültek fel.« Jellemző, hogy a vádhatóság és a vádtanács előrelátásában (avvedutezza) keresi a miniszter ezen rendszer visszásságainak ellensulyozóját.

Ugyanazon rendszert követte az 1874. évi törvény, mely 494. Art.-ában egyfelől a kérdések tartalmát a »fatto principale« és »circostanze aggravanti«-ra vonatkozólag a »sentenza di rinvio, atto di accusa vagy citazione diretta«-ra szo-

---

[1]) *Borsani* és *Casorati* maguk jegyzik meg — i. h. V 398. l. — »Sul merito del principis fondamentale che informa la legge italiana, si potrebbe osservare *non essere ben sicuro se l'eventuale vantaggio che può risentire il giudicabile siá proporzionato al danno di* precludere alla giuria l'adito di manifestarsi in tutte le circostanze del reato, quali veramente sono apparse dall' orale dibattimento«.

ritja, másfelől beszámitást kizáró vagy enyhitő körülményekre vonatkozólag a tárgyalás folyamát is tekintetbe vétetni rendeli.

b) Változhatik a tényállás ugyanazon büntett*nem* határain belül, a nélkül, hogy a tett azonossága megszünnék. E szerint át lehet menni a btkv. 163. §-a alá eső hatóság elleni erőszak bűntettéről a btkv. 165. és 168. §§-aiban meghatározott hatóság elleni erőszak bűntettére; a *pénzhamisitás* (btkv. XI. fejezet), [1]) a *csalás* (XXXI. fejezet) számos fajai között a variatio meg van engedve. A particularis német törvényhozások közül azok, melyek a francia jog korlátoltabb álláspontjához nem ragaszkodtak, megállapodtak az eltérés ezen neménél, és ugyanazon büntettnem határain belül fel- és leszálló irányban szabad kezet engedtek az itélő birónak. Ilyenek a *thüringiai* 256., *bajor* 177., *hannoverai* 194. és *szászországi* 298. Art.

Ennél is szabadabb fejlődésmenetet nyitott, és ezzel a vád variatiójának tulajdonképeni érdekes stadiumát elérte a *porosz, német* és *osztrák* törvényhozás, melyben

c) az áttérés *különnemü* büntetendő cselekményekre az itélő birónak meg lett engedve. Változhatik pedig a tényállás és vele együtt a minősités: [2])

1. Ha vádlott viszonya a jogsértés tárgyához másnak bizonyul a tárgyalás mint a vádhatározat szerint. A vádlott, kiről feltételeztetett, hogy magát jogtalanul az eltulajdonitott tárgy birtokába helyezte, a tárgyalás során igazolja, hogy azt az eltulajdonitás idejében a tulajdonos rendelkezése folytán birta, vagy találta, illetve véletlen vagy tévedés folytán annak birtokába került. Igy lopás helyett sikkasz-

---

[1]) Kollár Pál a budapesti kir. törvényszék 15,333/87. sz. a. végzésével hamis pénz csalárd használatának bűntette miatt vád alá helyeztetett. Elitéltetett a budapesti kir. törvényszék 29,714/87. sz. a. itéletével hamis pénz kiadásának vétsége miatt a btkv. 209. §-a értelmében.

[2]) Ezen csoportositás nem akar kimeritő lenni, hanem kiválólag azon eshetőségekre van tekintettel, melyek a gyakorlatból vett példákkal illustrálhatók. Mint rendszeres felfogásnak első kisérlete teljességre már ezen oknál fogva sem tarthat igényt.

tást,[1]) és viszont, az előbbi vagy utóbbi helyett jogtalan elsajátitást[2]) és viszont lehet megállapitani. Ha azon bukottal szemben, ki vádolva volt a btkv. 414. §-ának 1. pontja alapján, hogy vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejtett, a tárgyalás alkalmával igazoltatik, hogy a félretett árukat nem hitelre kapta, hanem mint bizományos birta, az itélő biró őt a tett azonossága követelményének megsértése nélkül bűnösnek mondhatja a sikkasztás bűntettében (btkv. 355. és 356. §§-ai). A hűtlen kezelés és sikkasztás között a variatio meg van engedve.

2. A jogsértés passiv alanyának minősége, illetve hivatalos állása folytán a meggyalázó cselekmény által elkövetett becsületsértés vétsége (261. §.) átváltozhatik hatóság elleni erőszak bűntettévé (165. §.): hatósági közeg tettleges bántalmazása által elkövetve és megforditva. De már alig helyesel-

---

[1]) Az angol jog szerint is a *sikkasztásra* irányuló vád alapján *lopás* és megforditva megállapitható. (24 et 25 Vict. c. 96., §. 72.). Az áttérést lopásról sikkasztásra helyesli a Reichsgericht 1884. márc. 10-én hozott határozatával (Entsch. XII. 88.). *Hazai judicaturánkból*: Lopás bűntette miatt a budapesti kir. törvényszék 30,818/86. számu végzésével vád alá helyezett és a 343/84. sz. a. kelt itéletével 6 havi börtönre elitélt Erber Sámuelnét a budapesti kir. itélő Tábla 28,582/87 sz. a. bűnösnek találta a sikkasztás vétségében (btkv. 355. 356. §§.) és 3 havi fogházra itélte. Az indokokból: »Az eljárás anyaga szerint a sértett P. Erzsébet zálogban hagyta vádlottnál azt a ládát, a melyből vádlott az abban elzárt ingókat kivevén, eladta és a kapott pénzértéket megtartván, azokat e szerint eltulajdonitotta. A felek közt létrejött megállapodás szerint tehát vádlott jogos birtokosává vált úgy a ládának, mint a láda tartalmának. Jogtalan cselekménye abban mutatkozik és akkor jött létre, a mikor a láda tartalmát a kiváltás ideje előtt eladta, és a befolyt pénzről mint sajátjáról rendelkezett. E szerint tehát vádlott nem lopást, hanem sikkasztást követett el.«

[2]) Kiffer István a budapesti kir. tszék 23,364/87. sz. a. kelt végzésével vád alá helyeztetett betöréses lopás bűntette miatt (336. §. 3. pont). Káros előadta, hogy 1887. május 16. és 17. közötti éjjel 1—3 óra között ismeretlen tettes pinceajtajának feltörése, illetve kiemelése mellett bádogbődönt zsirral elvitt, mely bődön másnap vádlott által eladatván, Böröndi Ferenc hentesnél megtaláltatott. A tárgyalás alkalmával hitel adatott vádlott azon védekezésének, hogy a kérdéses bődönt a szabad mezőn megtalálta és a btkv. 365. §-ában meghatározott jogtalan elsajátitás vétségében mondatott ki bűnösnek.

hető a tett azonosságának szempontjából, midőn a kir. Curia a budapesti kir. törvényszék 22308/85. sz. a. kelt végzésével hatóság elleni erőszak bűntette miatt vád alá helyezett Schlotterer Nándornét 1888. évi január 25-én 6449. sz. a. kelt itéletével csakis a kbtkv. 46. §-a alá eső hatóság elleni kihágásban találta bűnösnek, mert »erőszakkal a hatósági közegnek ellenszegülni szándéka nem volt, hanem csak bekisérendő férjét volt szándéka a bekisérés szégyenétől megmenteni, midőn a kiséretet képező egyik rendőrt: Szabó Józsefet sapkájával párszor hátba ütötte.«

3. Midőn az elkövetési cselekmény azonossága mellett a tettes *más célzatát* állapitja meg az itélő biró, a vádhatározat minősitésétől eltérhet. Igy változhatik át p. o. a pénzhamisitás bűntette (btkv. 203. §.) pénz- és értékpapirok hamisitására vonatkozó kihágássá (kbtkv. 55. §.) és megforditva; a lázadás bűntette (btkv. 152. §.) hatóság elleni erőszak bűntettévé (btkv. 163. §.) és megforditva; más vagyona rongálásának vétsége (btkv. 418. §.) lopás vétségévé (btkv. 333. §.)[1]) és megforditva; közokirathamisitás bűntette a kbtkv. 71. §-a alá eső közbiztonság elleni kihágássá (mert a tárgyalás alkalmával kitünt, hogy vádlott alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés céljából készitett hamis közokiratot); a zsarolás bűntette (btkv. 353. §. 1. pont) közcsend elleni kihágása (kbtkv. 41. §-a: veszélyes fenyegetés); fegyveres erő elleni bűntett (btkv. 449. §-a: »a ki ravasz fondorlatot használ a végett, hogy a védkötelezettség alól felmentessék«) hatóság elleni kihágássá (kbtkv. 43. §-a: »a ki a hatóság hivatalnoka vagy közege által hivatása gyakorlatában nevének, állásának vagy lakhelyének megmondására szólittatván fel — — *valótlant állit«*).[2])

---

[1]) A Stelling munkájában felhozott esetben. A vizsgálat adatai szerint terhelt lelőtte szomszédjának szelid galambját és e miatt (más vagyona rongálásának vétsége) vád alá helyeztetett. A tárgyalás alkalmával meg lett állapitva, hogy jogtalan eltulajdonitási célzattal lőtt. Lopás miatt elitéltetett.

[2]) Belics Vilmos vád alá helyeztetvén a budapesti kir. törvényszék 33,131/87. sz. a. végzésével fegyveres erő elleni bűntett miatt (más helyett jelentkezett a sorozásnál), a 35,371/87. sz. a. itélettel bűnösnek találtatott a btkv. 43. §-a alá eső hatóság elleni kihágásban.

De nemcsak a másféle *célzat*, a különböző *szándék* (dolus) megállapitása mellett is eltérőleg minősithető ugyanazon végrehajtási cselekmény, és p. o. szándékos emberölés bűntettének kisérlete helyett sulyos testi sértés és megforditva megállapitható.[1])

4. A dolus nagyobb vagy kisebb határozottságának constatálásával átváltozhatik a hamis vád (btkv. 227. §.) rágalmazássá (btkv. 260. §.), az orgazdaság bűntette (btkv. 370. §.) tulajdon elleni kihágássá (kbtkv. 129. §-a: »a ki valamely dolgot megszerez olyan körülmények között, melyekből gyanitható, hogy az lopás, sikkasztás vagy rablás stb. folytán jutott birtokosa vagy birlalójának kezéhez« stb).[2])

5. Egy tényelem hozzájárultával, illetve elestével a többek által elkövetett más vagyona rongálásából (btkv. 418. §.) magánosok elleni erőszak bűntette (btkv. 176. §.: »ha pedig valamely csoport nyilt helyen akár személyeken, akár *dolgo-*

---

[1]) Sörös János a budapesti kir. törvényszék által a btkv. 279. és 65. §§-ai alapján vád alá helyeztetvén, a 24,250/89. sz. a. itélettel bűnösnek mondatott ki a sulyos testi sértés bűntettében, miután a biróság az ölési szándékot nem találta igazoltnak.

[2]) Nem ritkán megtörténik, hogy a lopás bűntettével vádolt (orgazdaság helyett) bűnösnek mondatik ki a btkv. 129. §-a alá eső tulajdon elleni kihágásban. Igy p. o. a következő esetben. Bauer Gusztáv vád alá helyeztetett a budapesti kir. törvényszék 27,428/87. sz. a. kelt végzésével lopás bűntette miatt (btkv. 336. §. 3. pont). Káros ugyanis azt panaszolta, hogy 1888. julius 7. és 8. közötti éjjel bekeritett kertjébe ismeretlen tettes behatolt, és onnan lombfürészt, favágó ollót, öntöző kannát és egyéb szerszámokat 50 fton aluli értékben elvitt. Másnap a jogtalanul eltulajdonitott tárgyakat egy zsibárus boltjában megtalálták, ki *azokat vádlottól megvette.* A tárgyalás alkalmával a törvényszék hitelt adott vádlott azon védekezésének, hogy ismeretlen ember adta át neki a lopott tárgyakat eladás végett, és 5 krral dijazta, miután a megbizásban eljárt és a vételárt neki átadta. Ennélfogva a 30,059/87. sz. a. itélettel vádlott bűnösnek mondatott a tulajdon elleni kihágásban (kbtkv. 129. §.): »miután semmi ok sem forgott fenn arra, hogy az ismeretlen a jogos uton birtokolt olló eladását maga ne eszközölhesse, hanem az eladással vádlottat megbizza, ennek szolgálatáért 5 krt adjon, holott az ismeretlen is ugyanazon téren várakozott vádlottra — s így vádlott az állitólag az ismeretlentől átvett olló átvételénél gyanithatta, hogy az olló jogtalan uton jutott az ismeretlen kezéhez, s vádlott, dacára ennek, a kerti olló

kon követ el erőszakot«) válhatik és megforditva [1]) — becsületsértésből (btkv. 261. §.) rágalmazás (btkv. 258. §.: »többek jelenlétében vagy több, habár együtt nem levő személy előtt«), családi állás elleni bűntettből (254. §.: »gyermeket . . . *rendszerint járt helyre kitesz*«) gyermekkitétel bűntette (btkv. 287. §.: ... »gyermekét ... *rendszerint jártlan helyre tesz ki.*«) [2])

6. A végrehajtási cselekmény közelebbi meghatározása folytán a sikkasztásból (btkv. 355. 356. §§-ai) csalás (btkv. 379. §.) válhatik, [3]) és a csalásnak a btkv. 385. §-ában meghatározott esetéből uzsora.

7. Egy minősitő körülmény elestével lopás büntettéből (btkv. 336. §.) tulajdon elleni kihágás (kbtkv. 126. §.) [4]) rablás büntettéből (btkv. 345. §.) lopás büntette vagy vétsége válhatik. Igy p. o. a budapesti kir. törvényszék a 21161/88 sz. a. kelt végzéssel rablás bűntette (btkv. 345. §-a: »rablásnak tekintetik, ha a tetten kapott tolvaj, a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett, erőszakot vagy fenye-

---

elidegenitésénél közreműködött, miért is stb. Helybenhagyva a Tábla 39,086/87. sz. a. hozott itéletével.

[1]) Tatár Mihály és társai a budapesti kir. törvényszék 26,895/87. sz. a. végzésével vád alá helyeztettek magánosok elleni erőszak bűntette miatt, mert elsőrendbeli terhelt 1887. október 5-én panaszosnak korcsmájába ittasan bement, s mivel itt bort nem kapott, a székeket és poharakat összetörte. Kiszorittatván, 15—20 főnyi csoport élén visszatért és a korcsmában személyeken és dolgokon erőszakot követett el. Az 5135/88. sz. a. kelt itélettel bűnösnek mondatott a btkv. 418. §-a alá eső más vagyona rongálásának vétségében.

[2]) A Reichsgericht 1880. április 21-én (Entsch. II. 15.) kelt határozata.

[3]) Az u. n. kauciószédelgéseknél. A vádhatározat abból indúlt ki, hogy vádlott jogos úton jutott az óvadék birtokába. A tárgyalás alkalmával igazoltatott, hogy alkalmazottait megtévesztéssel birta a szolgálatba való lépésre, csupán azon okból, hogy az óvadék címén pénzhez jusson.

[4]) Sinkay Gyula a budapesti kir. törvényszék 43830/85. sz. a végzésével vád alá helyeztetett a btkv. 336. §-ának 3. pontja alá eső lopás büntette miatt, mert szomszédjának fáskamarájából egy pár deszka felfeszítésével 2 frt értékü tüzifát ellopott. A 41155/86 sz. a. kelt itélettel ezen bűntett miatt 6 havi börtönre, a budapesti kir. Tábla 1174/87. sz. a. kelt itéletével tulajdon elleni kihágás (kbtkv. 126. §-a) miatt 3 napi elzárásra itéltetett. A Tábla nem látta igazoltnak a betörést.

getést használ«) miatt vád alá helyezte Markus Samut, a ki a vizsgálat adatai szerint káros félszerébe tört, onnan fehérneműeket elvitt és azok tulajdonosát, ki őt rajta érte, a kezében tartott vaskapocscsal megütötte. A budapesti kir. Tábla (32996/88 sz. a. kelt itélet) abból, hogy vádlott a tettenérés pillanatában a balkarján tartott csomó fehérneműt magától ellökte, azon következtetést vonta, hogy nem a lopott dolog megtartása hanem csak menekülhetés céljából ütött a panaszosra és őt csak lopás büntette miatt (btkv. 336. §. 3. pont) itélte el.

8. A végrehajtás *más* eszközének (ravasz fondorlattal való megtévesztés helyett fenyegetés, alkalmazása folytán a csalás (btkv. 379. §-a) átváltozhatik zsarolássá (btkv. 350. §-a). Mindkét delictum a *vagyoni* rend ellen irányul. Az egyik akarata *nélkül*, a másik akarata *ellenére* kárositja meg a sértett felet. Gyakran a kettő közötti határvonal meghuzása egyikét képezi a legkényesebb feladatoknak. [1])

9. A *veszélyeztetési* cselekmények helyettesithetők a *sértési* cselekményekkel, így p. o. a kitétel vagy elhagyás (btkv. 287. §.) az ily módon elkövetett szándékos emberöléssel. De már a tett azonosságának követelményeit sértené az itélőbiró, ha oly büntetendő cselekményre irányuló vád alapján, mely nem *határozott* emberéletet, hanem *az emberéletet* veszélyezteti, a hol tehát a sértési cselekmény a veszélyeztetési cselekmény *mellett* és nem *helyette* büntetendő, [2]) az előbbinek megállapitásába bocsátkoznék.

---

[1]) Pserhoffer Károly a budapesti kir. Törvényszék 25,046/87. sz. a. kelt végzésével vád alá helyeztetett csalás bűntettének kisérlete miatt (381. §. 1. pontja és a 65. §. alapján), mert vádlott közhivatalnoki jelleget színlelve, azon ravasz előadással, hogy ő mint polgári biztos a sértett nő titkos kéjelgésének kipuhatolásával meg lett bízva, őt bizonyos összeg átadására akarta birni. A törvényszék (9911/88. sz. a.) a vád értelmében itélt is. A budapesti kir. itélő Tábla 18,516/88. sz. a. zsarolás bűntettének (btkv. 353. §. 2. pont) kisérlete miatt 6 havi börtönre itélte vádlottat, a mit a kir. Curia 9733/88. sz. a. helyben is hagyott.

[2]) Igy p. o. sebes hajtás, veszélyes állat tartása, az építkezési szabályok megszegése, a szabad közlekedés akadályozása, s más hasonnemű kihágásokra irányuló vád alapján súlyos testi sértés vagy emberölés vétségeire állapitott itélet nem hozható.

10. Az u. n. *összetett* büntettek esetében az alapbűntettek egyikének elestével a másik megállapitható. És megfordítva: az egyszerű büntett helyett az összetett. Igy p. o. Seemann József a budapesti kir. törvényszék 1031/87 sz. a. végzésével halált okozó sulyos testi sértés büntette miatt (btkv. 306. §.) vád alá helyeztetvén, a 8712/87. sz. a. helyesen találtathatott bünösnek a btkv. 290. §. alá eső emberölés vétségében.

HARMADIK RÉSZ.

A kérdés megoldása.

A tett azonosságának kérdésénél ismétlődik a tudományos controversiák azon jellemző sajátossága, sőt legtöbb esetben kutforrása: hogy az alapvető fogalmak iránt a vitatkozók nem iparkodnak, vagy nem tudnak tisztába jutni. [1]) Legtöbbnyire a helyes felismerés utját elzárja maga elől a communis opinio, midőn a »tett« fogalmát a *fizikai ténykörülményekre* szoritja, [2]) holott kétségbevonhatatlan igazság, hogy a legeltérőbb jellegü actusok (fenyegetés és erőszak, hamis könyvvitel és áruelrejtés, könnyelmü adósságcsinálás és foglalás tűrése, jogtalan elvétel és megszerzés gyanus körülmények között) a mennyiben ugyanazon vagy rokon büntett elkövetési cselekményeit képezik, a tett azonosságának körén kivül nem esnek.

Már a vádinditvány történeti része a jogi deductió befolyása alatt áll és valamint a vádhatóság azon körülményeket domboritja ki, melyeket az általa elfoglalt álláspontból fontosaknak tart, ez nem akadályozhatja meg, hogy az itélő biró szemében egészen más ténykörülmények előtérbe ne nyomuljanak és a vádhatóság minősitésének alapjául szolgált mozzanatokat háttérbe ne szoritsák, sok esetben jogilag nullificálják. Szóval: a »tett« fogalmának meghatározásánál a történeti esemény fixirozása mellett a tettesnek tulajdonitott

[1]) *Küszner*, a »non bis in idem« cím alatt a Goltdammer-féle Archiv-féle III. kötetében megjelent értekezésében (206. lapon) elég őszinte ezt beismerni: »Es scheint überhaupt, als ob sich mit der sogenannten materiellen That ein bestimmter Begriff nicht verbinden lässt.«

[2]) Ezt akarja, úgy hiszem, *Vargha Ferencz* is kifejezni (Magy. Igazságügy XXXI. 24. l.), midőn kissé homályosan azt mondja: »A tett, jogilag meghatározva, valamely törvény keretében cselekményt képez, de csak akkor, ha ekkép fel van tüntetve; *ellenben ha csupán mint a külvilágban megjelenő, idő és tér által határolt történeti eseményt szemléljük, előttünk áll a tett (factum).*«

akaratirány (dolus vagy culpa) is mérvadó, és ott, hol a tett azonosságának ismérveiről elmélkedünk, a vád és az itélet alapjául szolgált (különböző) akaratirány összehasonlitása gyakran a legjobb eszköz a tett egységének meghatározására.

»*Tett*« alatt tehát nem a tettes összes fizikai tevékenységét értjük bizonyos térben és időben, hanem a bizonyos akaratirány által egybefoglalt *concret* tevékenységét ellentétben a *delictummal,* mely tisztán a jogi abstractio mive. [1])

Ha az ekkép nyert fogalommal megközelitjük az előttünk fekvő kérdést, csakhamar azon meggyőződésre jutunk, hogy annak megoldása az irodalomban nincs egyforma tekintettel a tett mindkét oldalára.

»Az itélet — ugymond *Glaser* [2]) — a vád tárgyára szoritkozik, valahányszor azon szempontból indul ki, hogy azon esemény (Vorfall), melyet a vád leír, nem *így,* hanem *máskép* történt; ennek ellentétét ama kijelentés képezi, hogy amaz egyáltalán nem, hanem egészen *más* valami adta elő magát. In abstracto ugyan ama történeti dolog, melyet a vád és azon tényállás, melyet az itélet leir, olyanoknak képzelhetők, melyek egymás *mellett* fennállhatnak, azaz melyeknek egyike való vagy nem való lehet, a nélkül, hogy a másiknak szükségképen való vagy nem valónak kellene lennie. Azonban ha azt akarjuk, hogy az itélet a neki kitűzött határvonalat tul ne lépje, azon tényleges föltételezésen kell alapulnia, hogy ily viszony *nem* forog fenn.«

Ennél messzebbre *Glaser* sem vitte ezen tant, és nem állitható, hogy a kétségtelenül helyes elv formulázásával az itélő birónak rendelkezésére oly világos, félreérthetetlen szabályt bocsátott volna, melynek öntudatos alkalmazásával ne csak ösztönszerüleg találja el a helyest, és kerülje ki a helytelent. Ezen mulasztás okát abban találom, hogy *Glaser* sem

[1]) Helyes *Stelling,* die Anklagebesserung 23. l. »Nach feststehenden Grundsätzen versteht man darunter die Handlungen und Unterlassungen, welche durch *einen* Dolus bezw. *eine* Culpa zu einem Ganzen zusammengefasst werden. Es gibt keinen grösseren Begriff, welcher zwei Thaten wieder zu einer Einheit zusammenfasste, und ebensowenig einen kleineren Begriff, welcher eine That weiter zu zerlegen im Stande wäre.«

[2]) Handbuch des Strafprocesses. II. 42. l. végén.

értékesitette kellőleg ezen kérdés megoldásánál ama kétségtelenül általa is elismert igazságot, hogy a *tett* fogalma nemcsak a külvilági eseményt foglalja magában, *hanem annak jogi alakulatát is felöleli.*[1]) Ennek folytán, midőn egyrészt quaestio facti-nak mondja annak eldöntését, vajjon a vád és az itélet tárgyát képező eset azonos, szemet húny azon kétségtelen tény előtt, hogy annak megbirálása, vajjon *valami másként* történt, vagy *más valami* történt — azaz vajjon a vádbeli cselekmény csak átalakult vagy pedig megváltozott — már szükségszerüleg jogi képzettséget igényel. Ki tagadhatná, hogy tisztán csak a tett fizikai elemét tartva szem előtt, valamely áru elrejtése és kereskedelmi könyvek meghamisitása, ingó dolog elvétele eltulajdonitási szándékkal és annak megszerzése a tolvajtól, ép oly különböző természetű cselekvőségek, mint a lopásnak és a magánokirathamisitásnak elkövetési cselekményei? Mi az oka tehát annak, hogy az értelmes és jogban jártas biró az előbbi két példánál a *tett* azonossága iránt nem lesz kétségben, és a harmadiknál a vád és itélet tárgyát különbözőnek fogja találni? Mindenesetre egy jogi distinctió, mely az áruelrejtés és hamis könyvvezetésben egy és ugyanazon dolust, a lopás és orgazdaság között oly viszonyt láttat vele, *melynél az egyik dolus kizárja a másikat* — mert ezen két büntetendő cselekmény a törvényhalmazat egy typusát (subsidiaritast) képviseli; orgazdaság csak azzal szemben állapitható meg, kit lopás nem terhel.

A tett azonossága tehát csak akkor forog fenn, ha nemcsak az itélet tárgyát képező külső esemény identicus azzal, melyet a vádhatározat a biró elé vinni akart, hanem egyszersmind az itélő biró által constatált dolus is oly természetű, hogy csak a vádbeli tett belső eleme *helyett* és nem *mellette* előfordulhat.

Mindazon esetek, melyeket, a vád és itélet viszonyát tartva szemelőtt, mint a tényleges és jogi eltérés megengedett fajait felsoroltuk, mindannyi példái a törvényhalmazatnak: az *egy* büntetendő cselekményre alkalmazható különböző törvényszakaszoknak, melyek közül vagy az lesz alkalmazandó,

---

[1]) V. ö. *Glaser* (Gerichtssaal 1884. 110. l.)

mely annak büntetendő tartalmát legteljesebben kimeriti,[1]) vagy egy sem ölelvén fel annak minden ismérvét, hanem mindegyikök csak az egyik oldalról méltatván a tettes bűnösségét, azon törvény lesz alkalmazandó, mely a tettesre nézve adott esetben legkedvezőtlenebb. Igy p. o. a btkv. 338. §-a értelmében, tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, bűntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás stb. büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt büntetve. A btkv. 345. §-a szerint rablásnak tekintetik, ha a tetten kapott tolvaj, a lopás véghezvitele, vagy a lopott tárgy megtartása végett, erőszakot vagy fenyegetést használ. Miután pedig ezen utóbbi büntett a btkv. 348. §-a értelmében öt évtől tiz évig, a btkv. 338. §-a alá eső lopás pedig csak öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, a rablási szakasz lesz alkalmazandó azon visszaeső tolvajra, ki tetten éretvén, a lopás véghezvitele végett erőszakot vagy fenyegetést használt. Koholt követelés bejelentése a csődeljárásban, vagy mint részesség a csalárd bukás büntettében vagy mint önálló vétség (1881: XVII. t.-c. 265. §-a), a kiskoruval való uzsoráskodás, majd mint csalás a btkv. 385. §-a értelmében, majd mint minősitett uzsora (1883. XXV. t.-c. 2. §.) lesz büntetendő.[2])

A tett azonossága tehát fenforog, valahányszor a vádhatározatban (vádiratban) megjelölt és az itéletben megállapitott delictum vagy a consumtio vagy a subsidiaritas vagy az alternativitas viszonyában állanak egymáshoz. A non bis in idem elve nem akarja meggátolni, hogy bármely bünte-

[1]) Az u. n. consumtio es subdiaritas esetei. A faj és nem, tettesség és részesség, befejezés és kisérlet közötti viszony; az u. n. összetett bűntettek; a tágabbkörü és sulyosabb büntetési igényt megállapitó delictum felöleli a másikat: a hamis vád a rágalmazást és becsületsértést, a fogoly szöktetés a bűnpártolást, a lázadás a hatóság elleni erőszakot stb.; azon esetek, melyekben a törvényhozó kifejezett vagy az egyes szabványok logikai összefüggéséből kitetsző akarata szerint valamely törvény csak akkor alkalmazandó, ha súlyosabb törvényszegés nem követtetett el. Igy a btkv. 168. §-a csak akkor alkalmazandó a hatóság elleni erőszak bűntettének minősített esetére, »a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn« stb. Lásd bővebben erről a »Büntető Jog Tára« XIII. kötetében megjelent ily című értekezésemben: Törvényhalmazat és bűnhalmazat.«

[2]) A törvényhalmazat különböző typusait legkimeritőbben tár-

tendő cselekménye a vádlottnak illetve elitéltnek megtorolatlanul maradjon, hanem csak elejét akarja venni annak, hogy a tárgyalás után felmerült bizonyitékok alapján a már biróilag elintézett bűntett a törvény más szakasza alapján ujra megtoroltassék, célja: hogy mint bűnhalmazat meg ne büntettessék a törvényhalmazat esete.

A tett azonosságának kérdése identicus az *egység és többség* kérdésével; eldöntése inkább az anyagi, mint az alaki jog köréhez tartozik. A bűnhalmazat (btkv. 96. §.) képezi a tett azonosságának negativ határát.

A jogászgyűlés állandó bizottsága által felvetett kérdésre tehát következőképen válaszolok:

»Ha a főtárgyalás bizonyitási eljárása alatt a vádbeli tényállás megváltozott, megszünik a vádbeli cselekmény azonossága azzal, a mely miatt a vád emeltetett, illetve vádlottnak vád alá helyezése kimondatott:

a) tisztán tényleges változásoknál, ha törvényes vagy birói egység,

b) tényleges és jogi változásoknál, ha törvényhalmazat esete nem forog fenn a vádbeli delictum és azon delictum között, mely a vádhatározat illetve vádiratban megjelöltetett.

---

gyalja *Binding* kézikönyvének I. 349. s köv. l. De az ő szemét is kikerüli azon csak a praxis örökké változó alakulatait megfigyelése folytán észrevehető fölötte érdekes jelenség, hogy ha nem is a bűntettek maguk, hanem azoknak bizonyos elkövetési módjai kölcsönösen kizárják egymást, azaz a törvényhalmazat viszonyában állanak. Igy p. o. a magánosok elleni erőszak *dolgokon* elkövetve, a többek által elkövetett más vagyona rongálásának vétségével. A csalárd bukás bűntettének a 416. §. 1. pontjában meghatározott esete (saját áruinak félretétele vagy elrejtése) a sikkasztás bűntettével (más tulajdonát képező — p. o. bizományi — áruk jogtalan eltulajdonitása). A btkv. 165. §-a alá eső hatóság elleni erőszak bűntette — ha az elkövetési cselekmény a hatósági közeg tettleges bántalmazásában áll — a becsületsértés vétségével (261. §. meggyalázó cselekmény által elkövetve); gyermekkitétel (btkv. 287. §-a) a családi állás elleni bűntett (btkv. 254. §-a) azon módjával, midőn a tettes rendszerint járt helyre teszi ki a gyermeket. A határjel-hamisitás vétsége (btkv. 407. §-a), a mennyiben a határkő megsemmisitése vagy elvitele által hajtatik végre, a btkv. 418. §-a alá eső vétséggel vagy a lopással (btkv. 333. §-a).

Ugyanezen szerzőtől megjelent:

A KISÉRLET TANA.

BÜNTETŐJOGI TANULMÁNY.

A MAGY. TUDOM. AKADÉMIA ÁLTAL DICSÉRETTEL KITÜNTETETT PÁLYAMUNKA.

= Ára 4 frt. =

A KETTŐS HÁZASSÁG ELÉVÜLÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ.

KÜLÖN LENYOMAT A »JOG«-BÓL.

= Ára 20 kr. =

A SAJTÓJOGI FELELŐSSÉG RENDSZERE.

BÜNTETŐJOGI TANULMÁNY.

= Ára 60 kr. =

Budapest, 1889. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

